

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra Pedagogiky a Psychologie

Diplomová práce

Zoorehabilitace: Canisterapie, terapeutický
pes, zkoušky, vliv psa na klima třídy a
využití v základních a speciálních školách.

Vypracoval: Kim Phan
Vedoucí práce: doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D.
České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou Univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Týně nad Vltavou, 18. dubna 2015

Kim Phan

.....

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své diplomové práce doc. MgA. Stanislavu Sudovi, Ph.D. za vedení, rady a neustálou ochotu poradit a pomoci mi s vypracováním této práce. Také bych rád poděkoval všem zúčastněným canisterapeutkám za jejich odborné rady, konzultace a čas, který mi ochotně věnovaly. Dále také musím poděkovat Mgr. Zuzaně Řimnáčové, za její pomoc, čas a ochotu se mnou vždy vše konzultovat.

Na posledním místě bych chtěl poděkovat svým přátelům a rodině, za projevenou podporu a velkou trpělivost, bez které by bylo vypracování této práce mnohem složitější.

Abstrakt

Tato diplomová práce vznikla za účelem seznámení s canisterapií, která je součástí zooterapie, a prozkoumání možností zapojení této podpůrné terapeutické metody ve výuce dětí na základních školách a speciálních školách u dětí se specifickými potřebami a poruchami učení.

Tato práce je rozdělena do dvou částí, kde nejprve v té teoretické je popsána canisterapie jako podpůrná léčebná metoda a dále je věnována pozornost všem podrobnostem, které do tohoto tématu spadají. Mezi ně patří rozdělení a popis canisterapeutických metod (AAA, AAE, AAT, AACR), stručná historie a vznik, zmíněny jsou také organizace zabývající se touto činností. Dále je pozornost věnována canisterapeutickému psovi a tématům s tím spojenými, jako např. kritéria vhodnosti pro výběr psa, příprava a testování psa, výcvik a také péče o něj. Není opomenut ani canisterapeut samotný a jeho příprava na tuto činnost, zkoušky a nutné předpoklady. V obou částech této práce je také zmíněn program "Prevence úrazu psem".

V praktické části se věnuji především přímému zapojení psa ve výuce dětí a to jak na běžných základních školách, tak na speciálních u dětí se specifickými potřebami a různými psychickými či fyzickými poruchami. Formou pozorování se seznámím s procesem canisterapie při výuce a jejím využití v různých situacích. Polostrukturovanými rozhovory s canisterapeutkami pak zhodnotím náplň jejich práce, zjistím detaily a osobní zkušenosti z procesu přípravy na canisterapii, promluví si s nimi o zkušenostech a poznatcích z aplikování této terapie v pedagogickém prostředí, zjistím, jak funguje program "Prevence úrazu psem" a budu zkoumat, jakých výsledků lze dosáhnout při využití canisterapie ve výuce.

Na závěr této práce udělám shrnutí všech poznatků, jak z teoretické, tak z praktické části a na základě všech dat získaných z praktického zapojení při canisterapii zhodnotím výsledky, účinnost a vhodnost i výhodnost zapojení canisterapie do výuky. Závěrem také přidám svůj vlastní názor a doporučení zda je canisterapie ve výuce přínosem a jestli by se měla aplikovat i na dalších školách.

Klíčová slova: canisterapie, výuka, pes, pedagogika, základní škola, speciální škola, vliv, využití

Abstract

The purpose of this diploma work is to introduce Canistherapy¹, which is a part of Animal Assisted Therapy, and to determine the possibilities of employing this supporting therapeutic method in education of children on elementary school and special schools with disabled children with learning disorder.

This work is divided into two parts where in the first one I describe canistherapy as a supporting therapeutic method and then followed by further description of all the details that belong to this topic. These include division and description of the therapeutic methods (AAA, AAE, AAT, AACR), brief history, origin and I also mention organizations that occupy themselves with Animal-assisted therapy. Afterwards I write about therapy dogs and all the topics concerning this, such as: the criteria for choosing a suitable dog, preparation and testing, training and taking care of the dog. I do not forget to mention the therapist himself and his preparation for this role, exams and necessary requirements. In both parts of this work I also mention a program called "The prevention of injuries caused by dogs".

In the practical part of my work I mostly deal with direct employment of the dog in education of children, both in elementary and special schools with disabled children suffering from mental and physical illnesses. Through observation I will study the process of canistherapy during classes and its employment in various situations. Using semi-structured interviews with the therapists I will evaluate the contents of their work, talk about their personal experience and details about the preparations for canistherapy. I will ask them about their experience in practicing canistherapy in pedagogical environment, find out how "The prevention of injuries caused by dogs" program works and I will study what results can be achieved while employing canistherapy in pedagogy.

In conclusion I will make a summary of all my findings from the theoretical and practical parts of the thesis and based on the practical involvement during canistherapy I will evaluate my findings, effectiveness, suitability and advantages of using canistherapy in teaching. Finally I will also give my opinion and recommendation whether the

¹ *Note: this is not internationally accepted word but due to disunited terminology I will use this translation further on*

canistherapy is or is not a contribution to pedagogy and whether it should be used in more schools.

Key words: Animal assisted therapy, education, dog, pedagogy, elementary school, special school, effects, use

OBSAH

ÚVOD	10
1. CANISTERAPIE	12
1.1 Zooterapie	12
1.2 Typy a metody zooterapie	13
1.2.1 Typy zooterapie	13
1.2.1.1 Canisterapie	13
1.2.1.2 Felinoterapie	13
1.2.1.3 Hiporehabilitace	13
1.2.1.4 Další typy animoterapie	14
1.2.2 Metody zooterapie	15
1.2.2.1 AAA - Animal Assisted Activities	15
1.2.2.2 AAT - Animal Assisted Therapy	15
1.2.2.3 AAE - Animal Assisted Education	16
1.2.2.4 AACR - Animal Assisted Crisis Response	16
1.2.3 Formy Zooterapie	17
1.3 Canisterapie	19
1.3.1 Povědomí	19
1.3.2 Terapie	20
1.3.3 Proces	21
1.4 Terapeutický pes	24
1.4.1 Výběr štěněte	25
1.4.2 Testy štěňat	26
2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	28

2.1 Výzkumné otázky.....	28
3. METODIKA	29
3.1 Kvalitativní výzkum.....	29
3.2 Výzkumný soubor	31
4. PRAKTICKÁ ČÁST	32
4.1 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.	32
4.2 Canisterapie ve speciální pedagogice - Pozorování	33
4.3 Výzkum- Výsledky kódování pro HVO1	38
4.3.1 Fyzická stránka	38
4.3.2 Psychická a sociální stránka	40
4.3.3 Edukační stránka	41
4.4 Letní tábor pro děti se specifickými potřebami - Pozorování	44
4.5 Canisterapie na základní škole - Pozorování	48
4.6 Výzkum – Výsledky kódování pro HVO2.....	54
4.6.1 Fyzická stránka	54
4.6.2 Psychická stránka	56
4.6.3 Sociální stránka	58
4.6.4 Edukační stránka	60
4.7 Shrnutí výsledků HVO 1	63
4.8 Shrnutí výsledků HVO 2.....	64
4.9 Srovnání výsledků HVO 1 a HVO 2.....	65
4.10 Program Prevence Úrazů Způsobených Psem	68
4.11 Typy postižení.....	70
Dětská mozková obrna	70
ADHD.....	70
Downův syndrom	71
Autismus.....	71

5. ZÁVĚR	72
6. RESUMÉ	77
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	81
8. PŘÍLOHY	85

ÚVOD

"Pes je jediné stvoření na světě, které Vás miluje víc, než miluje sám sebe"

Josh Billings

"Psi neracionalizují. Z ničeho lidi neobviňují. Nevidí vnějšek člověka, ale vidí jeho vnitřek."

Cesar Millan

Pes je zvíře. To je obecná pravda, alespoň ze zoologického hlediska. Pro člověka může ale pes být mnohem víc - přítel, společník, pomocník, sourozenec, dítě. Během dlouhé doby se formoval vztah mezi psem a člověkem a vidět první interakce mezi nimi na přátelské úrovni by bylo určitě velice zajímavé. V dnešní době tento vztah dosáhl další úrovně. Pes je pro mnoho lidí velice důležitou součástí jejich života. Některým pomáhá žít, jiným pomáhá přežít. Své využití našel postupně v mnoha sférách lidské aktivity. Pes přináší člověku radost, útechu, společnost, přátelství, ale dokáže nám dát mnohem více. Důkazem toho, jak všestranný pomocník pes může být, je rozsah jeho využití při nesčetných lidských aktivitách. Z těch starších je samozřejmě známé využití psa při lovu, v dnešní době lze psy ale vidět i na takzvaně "sofistikovanějších" pozicích. Svou nezanedbatelnou roli mají např. psi záchranářští, kteří pomáhají najít zraněné a ztracené lidi i v těch nejhorších podmínkách. Jejich ostré smysly dovedou pomoci najít utonulé, lidi zavalené pod vrstvami trosek, sněhu či bláta, dovedou vypátrat drogy, upozornit na nebezpečí, mohou být trénováni na pomoc osobám se specifickými potřebami. Jako zajímavost lze uvést, že 25.8.2015 měl narozeniny poslední žijící pes, který pomáhal 9/11 při teroristickém útoku na Světové Obchodní Centrum a je jím fena zlatého retrievera jménem Bretagne.

Psi mohou zastoupit vaše oči, uši, a pokud si neohlídáte salám položený na stole, i vaše chuťové smysly. I v mém životě byl pes nezastupitelnou součástí a to po celých dlouhých 18 let. Z toho důvodu k tématům spojeným se psy velice tíhnu, a proto jsem se také rozhodl pracovat na této práci. V ní si přiblížíme jednu ze sfér, kde se dá pes výborně využít a tou je terapie. Terapeutické účinky, které pes na člověka má, jsou nepopíratelné. Každý, kdo zažil, když se na něj vrhla tlupa malých, načechných štěňat a snažila se mu olízat obličej, jistě ví, o čem mluvím.

"Když vám 38 kilový savec olizuje slzy a pak se snaží sednout si na váš klín, tak je těžké cítit se smutná."

Kristan Higgins

Ve své práci rozeberu canisterapii a s ní spojená témata, terapeutického psa a terapeuta samotného. V praktické části se budu zabývat především zapojením canisterapie do výuky na základních školách a speciálních školách.

1. CANISTERAPIE

1.1 Zooterapie

Abychom se mohli bavit o canisterapii je třeba také zmínit zooterapii, což je odvětví do kterého canisterapie spadá. Tento odborný pojem popisuje něco, s čím se lidé setkávají už od pradávna. Vyhnete-li se prozatím definici tohoto termínu a podíváme se až do dob prehistorických zjistíme, že už tenkrát se začal formovat vztah mezi psem a člověkem. Psi byli využíváni k lovu, hlídání, ale měli i svou společenskou funkci. ⁽¹⁾

A kde se pes vlastně vzal? Podle většiny studií vše nasvědčuje tomu, že pes se vyvinul z vlka obecného. ⁽²⁾ Veškeré informace z tak daleké historie jsou často označovány za domněnky, nicméně postupem času se nepopíratelně postavení zvířat ve společnosti čím dál více upevňovalo. Ve starověkých civilizacích jako např. starověký Egypt, Sumer, Řecko, či starý Orient se mnoha zvířatům dostávalo výsadních postavení, která často dospěla až do zbožňování. ⁽²⁾

Z tohoto je tedy patrné, že vztahy mezi lidmi a zvířaty se vyvíjejí už od pradávna. Nyní si tedy můžeme přiblížit co to vlastně zooterapie je. Bylo prokázáno, že soužití lidí a zvířat má na nás blahodárné účinky a ať už se jedná o psychické zdraví a pohodu, nebo fyzickou rehabilitaci, zvířata toho pro nás mohou udělat mnoho. Nejedná se zde samozřejmě jen o psy, do zooterapie spadají všechny různé druhy zvířat jako např. kočky, koně, ptáci, králíci, fretky, rybičky a další. Právě takovéto využití zvířat s cílem zlepšit stav člověka, ať už se jedná o jakýkoliv problém, se nazývá zooterapie. Takto lze zlepšovat např. paměť, motoriku, čtení, mluvení, odbourávat stres, zvyšovat motivaci, sebevědomí a tak dále. Tento druh terapie je velmi rozsáhlým pojmem, do kterého spadá mnoho kategorií, ať už jde o to, jaké zvíře k terapii využíváme, anebo jaké metody terapie praktikujeme a s jakými klienty pracujeme. Ve své práci se budu zabývat hlavně canisterapií, což je způsob terapie za použití psa.

1.2 Typy a metody zooterapie

Jak již bylo řečeno, při zooterapii je možné využití mnoha různých druhů zvířat a jen na okraj si zde vyjmenujeme pár nejběžnějších. ⁽³⁾

1.2.1 Typy zooterapie

1.2.1.1 Canisterapie

Takto se nazývá terapie za použití psa. Autorem tohoto názvu se stala v roce 1993 Jiřina Lacinová a jedná se o spojení latinského slova *canis* (pes) a řeckého *therapie* (léčba). ⁽⁴⁾

Tato metoda rehabilitace slouží k podpoře zdraví a psychiky lidí na základě interakce mezi člověkem a psem.

1.2.1.2 Felinoterapie

Je způsob rehabilitace za využití kočky. Kočky dovedou zmírnit stres, lze s nimi stimulovat paměť, nebo např. jemnou motoriku. U pacientů působí kladně na jejich psychiku. ⁽⁵⁾

1.2.1.3 Hiporehabilitace

Ačkoliv tento název může u někoho mylně vyvolat dojem, že se jedná o terapii za pomoci hrochů (od slova *hippopotamus* - hroch), tím správným koterapeutem je zde kůň. Slovo *hippos* znamená řecky kůň a již zmíněný *hippopotamus* znamená v překladu "kůň z řek", tedy hroch. ⁽⁶⁾

Do hiporehabilitace patří: ⁽⁷⁾

Hipoterapie - fyzioterapeutická metoda využívající jízdu na hřbetu koně a pohybových impulzů, které se přenášejí z koně na pacienta ⁽⁸⁾

Psychoterapie pomocí koní - " Léčba je založena na působení psychologickými prostředky s využitím specifických vlastností koně jako koterapeuta v psychoterapeutickém procesu k ovlivnění duševních poruch a duševních onemocnění. " ⁽⁹⁾

Aktivity s využitím koní - jedná se o metodu speciální a sociální pedagogiky, která využívá koně k motivaci, vzdělání a aktivizaci lidí se specifickými potřebami. ⁽¹⁰⁾

Parajezdectví - jízda na koni určena pro osoby se specifickými potřebami ⁽¹¹⁾

1.2.1.4 Další typy animoterapie

Mezi další druhy animoterapie (zoorehabilitace) patří například ⁽³⁾:

Ornitoterapie - využití ptactva

Delfinoterapie - využití delfinů

Lamaterapie - využití lamy

Insektoterapie - využití hmyzu

Tímto však výčet zvířat, se kterými se dá provádět animoterapie nekončí a je možné využívat např. rybičky, fretky a další zvířata. Pro můj obecný rozbor toto rozdělení ale postačí a v následující kapitole se podíváme na to, jaké metody terapie existují.

1.2.2 Metody zooterapie

V zooterapii se setkáváme s několika různými metodami praktikování, které se od sebe liší nejen způsobem provedení, ale také cíli a zaměřením. Vhodné metody se vybírají podle potřeb a typů klientů, ale všechny jsou si velmi blízké a prolínají se v praxi do sebe.

1.2.2.1 AAA - *Animal Assisted Activities* (Aktivity za pomoci zvířat)

Pravděpodobně jedna z nejrozšířenějších forem terapie. Jak je zřejmé z názvu, jedná se o aktivity, které klienti provádějí se zvířaty a terapeutem. Takovéto aktivity se zařazují do volného času klientů, ale mohou také být využity např. při výuce ve škole, velké využití pak mají např. v dětských táborech. Jedním z hlavních prvků této metody je aktivizace klienta či dětí. Zvíře zde působí jako prostředník, díky kterému lze zlepšovat komunikaci, pohyblivost, zvyšovat motivaci, nebo např. odbourávat stres.⁽¹²⁾ Ačkoliv by se mohlo zdát, že jde jen o jakési hraní se zvířetem, tak prostřednictvím těchto aktivit dochází také k edukaci klientů. Vzhledem k přítomnosti zvířete je to pro ně příjemné a zábavné a často jsou mnohem více ochotni spolupracovat. Při této metodě si canisterapeut nevytyčuje tak konkrétní cíle, jako např. u AAT, a ani zde není nutný dohled terapeuta. Jedná se především o to přimět klienty k různorodé činnosti, která je pro ně v mnoha směrech prospěšná. Typy, průběh a výsledky takovýchto aktivit budou dále popsány v praktické části této práce.

1.2.2.2 AAT - *Animal Assisted Therapy* (Terapie za pomoci zvířat)

Tato terapie se zaměřuje na zlepšení fyzického a psychického stavu klienta. Zooterapeut musí být obeznámen se zdravotním stavem pacienta a během této činnosti je nezbytná přítomnost profesionálního terapeuta. Na základě stavu pacienta se určují cíle terapie a postupem času lze sledovat jejich vývoj. Cíle jsou stanoveny tak, aby podporovaly rozvoj fyzických, sociálních či kognitivních funkcí pacienta podle jeho potřeby.⁽¹³⁾

Průběh těchto sezení je dokumentován a přikládán ke zdravotní dokumentaci pacienta. Často se provádí tzv. polohování, kdy je pacient pokládán do specifických poloh v těsné blízkosti zvířete, které na něj svou přítomností pozitivně působí. Touto metodou lze např. prohřívát klienta a jeho končetiny, uvolnit svalstvo, zklidnit spasmusy či přímo uklidnit klienta. Hlazením a péčí o zvíře lze zlepšovat motoriku, paměť nebo řečové dovednosti. ⁽¹⁴⁾

1.2.2.3 AAE - Animal Assisted Education (Edukace za pomoci zvířat)

Tato metoda spočívá v cíleném kontaktu člověka se zvířetem za účelem jeho vzdělání, zlepšení chování a jeho sociálních dovedností. Canisterapeut stanovuje své cíle ve spolupráci s pedagogickým pracovníkem. Zvíře jakožto prostředník dokáže děti motivovat k učení a aktivitám, lze díky němu pracovat s klimatem ve třídě, odbourávat zábrany, zlepšovat schopnosti dětí (např. čtení, psaní), pomáhá zlepšit poruchy chování, učení a motivuje k zodpovědnosti. ⁽¹⁵⁾

1.2.2.4 AACR - Animal Assisted Crisis Response (Krizová intervence za pomoci zvířat)

Krizová intervence je kontakt zvířete a klienta, který se ocitl v krizové situaci, za účelem zlepšení jeho psychického a fyzického stavu. Často jsou takovými klienty lidé, kteří utrpěli nějakou životní katastrofu, ať už se jedná o rodinné záležitosti, přírodní katastrofy či dokonce teroristické útoky. Zvíře se tak stává součástí záchranných týmů a jeho cílem je stabilizace a uklidnění pacienta. Tato forma terapie je velmi náročná po všech stránkách, jak pro terapeuta, tak pro zvíře samotné a proto je třeba dbát zvýšené péče. Terapeut také musí být trénovaný na tyto složité situace a mít schopnost práce se širokou škálou klientů. ⁽¹⁶⁾

1.2.3 Formy Zooterapie

Pro praktikování zooterapie lze vybírat z několika různých forem, přičemž vše závisí na specifických potřebách klienta, místu konání terapie či doporučení terapeuta. Formy se mezi sebou dají kombinovat a každá z nich má specifické podmínky. To nejzákladnější rozdělení je na terapii jednotlivou, nebo skupinovou. Při svém praktickém pozorování jsem se setkal se skupinovou formou, kdy se terapeut věnuje více klientům současně.

Dále pak existují:

a) Návštěvní program

Jedná se o pravidelné návštěvy zooterapeuta či týmu v zařízení, kde pacient pobývá nebo přímo u něj doma. V určitých případech je také možné, aby klient docházel za terapeutem. Tento způsob animoterapie je momentálně nejrozšířenější.
(17)

b) Jednorázové aktivity

Pod tímto pojmem se nachází široká škála aktivit, které lze uspořádat jak pro širokou veřejnost, tak pro užší okruh lidí. ⁽¹⁷⁾ Cílová skupina lidí není nijak omezená, mohou to být lidé jakéhokoliv věku, zdraví či nemocní. Do tohoto by se také dal zahrnout program „Prevence úrazů způsobených psem“ o kterém se budu zmiňovat ještě později.

c) Pobytový program

Jde o pobyt klientů v místě, kde probíhá zooterapie. Může se tak jednat o tábory, výcviková střediska, nebo víkendové pobyty. ⁽¹⁷⁾ Pro svou praktickou část diplomové práce jsem navštívil letní tábor pro děti pořádaný Centrem Arpida, kde se provozovala canisterapie.

d) Rezidentní program

V tomto případě klient či zařízení přebírá zvíře natrvalo. O péči se poté stará buďto klient, nebo personál daného zařízení. Tento proces je složitý, protože je třeba, aby byly dodrženy podmínky pro předání zvířete do péče a zajištění výcviku personálu a osob, které budou o zvíře pečovat.⁽¹⁷⁾

1.3 Canisterapie

Jak již bylo řečeno, canisterapie je jednou z forem zooterapie a využívá se při ní pes. Blahodárné účinky psů na tělo i mysl člověka jsou nepopíratelné, a proto není divu, že psi našli své uplatnění i v provozování terapie. Průkopnicí v tomto oboru se stala Jiřina Lacinová, která v roce 1993 také zavedla termín *canisterapie*.

Odbočme ale na chvíli od teorie k praxi a podívejme se na to, jak pojem canisterapie a s ní spojená témata vnímá společnost.

1.3.1 Povědomí

Žijeme v době, kdy se cizí slova a výrazy rychle začleňují do našeho každodenního jazyka. Ať už se jedná o všechny možné sféry kultury, ze kterých do jazyka proudí množství neologismů, tak obecná orientace lidí v těchto výrazech postupně stoupá. I zde platí různá pravidla jako je např. věk, zaměření lidí, koníčky, práce či životní styl. Jedním z velkých fenoménů dnešní doby je internet. Je to velká síť, do které je chycena převážná většina populace. Takovýto fenomén sebou přináší i vedlejší efekty, jako například internetový slang. Skoro každý dnes ví, co znamená slovo *web*, *e-mail*, *online*, *offline*, *chat*, a převážně mezi mladší generací se podobné výrazy rozšiřují jak lavina. Nejde přitom jen o znalost významu slova, ale také přímo o nahrazování cizích výrazů za ty naše. Do jazyka tak pronikají i zkratky typu *omg*, *lol*, *afk* a tak dále. Nejedná se ale jen o počítačovou sféru, takovéto osvojování probíhá na všech možných frontách. Může jít třeba o kulinářství, kde se stále častěji vyskytují výrazy jako *vegetarián*, *vegan*, *bio*, *antioxidanty*, „*éčka*“, nebo zdravotnictví, kde stále více lidí zná pojmy jako *liposukce*, *botox* či *amnésie*. Jak již bylo řečeno, znalost těchto slov se odvíjí od mnoha věcí a od rozhledu daného člověka. Možná se zdá, že toto téma patří spíše do lingvistiky, ale zmiňuji se o tom záměrně.

Jedním z motivů při výběru tohoto tématu pro svou diplomovou práci bylo, že mě zajímalo kolik lidí o canisterapii ví a zamlouvala se mi možnost případného rozšíření obzorů lidí, kteří se s tímto pojmem nikdy nesešli. Navzdory tomu, jak

rychle se cizí slova šíří ve společnosti mě velmi překvapilo, že z mého okruhu rodiny, přátel, známých a kolegů byl počet těch, kteří o canisterapii nikdy neslyšeli 100%. Nejedná se ale jen o Českou Republiku. Měl jsem možnost se o své práci bavit s několika různými lidmi z Anglie a jejich znalost tématu nebyla o nic lepší a rovněž o této formě terapie neslyšeli. Nicméně je jasné, že z takto malého množství lidí se nedá dělat žádná statistika.

Věřím, že zkoumáním této problematiky se již zabývá někdo jiný, a proto mně šlo jen o obecný pohled. Zapojil jsem tedy toto téma do své praktické části práce a při rozhovorech s canisterapeutkami jsem se jich na to zeptal.

První canisterapeutka pochází z Českých Budějovic a praktikuje canisterapii mimo jiné také v Centru Arpida. Na dotaz, jaké je z jejích zkušeností povědomí lidí o canisterapii mi odpověděla, že lidé, kteří se zajímají o zdravotnictví, mají dítě se specifickými potřebami či zkušenosti s terapiemi už o této formě terapie slyšeli a více či méně ji znají. Naopak lidé z běžného okolí většinou vůbec netuší, co si pod tímto pojmem představit, což potvrdilo i mé dosavadní poznatky.

Druhá canisterapeutka a zároveň učitelka pochází z Třeboně. Podle ní je povědomí o canisterapii, alespoň v jihočeském kraji, stále větší a větší. Svůj podíl na tom má také canisterapeutické sdružení Hafík, které sídlí právě v Třeboni a dále také program Prevence úrazů způsobených psem. Jedná se o program pro veřejnost, který se také často přednáší na školách. Během této přednášky je posluchačům vysvětleno, jak se ke psům chovat, jak reagovat na jejich signály či jak je správně rozpoznávat. Podrobněji bude tento program popsán v pozdější kapitole.

1.3.2 Terapie

Canisterapie je podpůrná léčebná metoda, která se využívá ke zlepšení stavu klienta a to jak psychického, tak fyzického. Existují různé definice, některé více, jiné méně odborné, ale všechny se v popisu shodují. Galajdová⁽¹⁸⁾ ve své knize canisterapii popisuje velmi srozumitelným a jasným způsobem, který i neznalým čtenářům pomůže si velmi rychle utvořit obrázek.

„[Canisterapie je] duši hojící pocit, který v nás zanechává kontakt s milým a bezprostředním psem, pocit, že nejsme sami, že někoho zajímáme a že někdo nás má rád

a těší se na nás. Pocit, který nám pomáhá čelit každodenním trampotám a dává vůli jít životem dál... Pozitivní pocit, který má nejen psychické, ale i fyzické dopady ...”

Canisterapie tedy využívá psa jakožto prostředníka pro zlepšení zdravotního stavu lidí. Přítomnost a interakce se psem zlepšuje psychický stav lidí jakékoliv věkové kategorie. Různě staří lidé mají různé vnímání psa. Děti často zvířata vnímají jako interaktivní hračku, přináší jim radost, zábavu. U dospělých se pak zase projevuje pocit zodpovědnosti za psa, uvědomění psí závislosti na pánovi, avšak i dospělým dovede pes dát to samé co dětem, zábavu, radost, pohyb, aktivitu, společníka.

Canisterapie má široké možnosti využití a proto ji nelze popsat jen pár větami. Pes může seniorům dělat společníka, přivodit jim tak příjemný pocit a zahnat samotu. Může být partnerem a motivací pro lidi na vozíku, kteří ho vezmou do parku na procházku a najdou tak nový smysl pro pohyb. Využívá se také třeba v nemocnicích, kde lze navštěvovat pacienty, u kterých pak dochází k povzbuzení, zlepšení nálady, anebo také pes pomáhá pacientům po úraze se zlepšováním motoriky. Lze ho také například využít jako motivaci k učení dětí, ke zlepšování pozornosti, zklidnění či procvičování motoriky, nebo paměti u osob se specifickými potřebami. Canisterapii se meze nekladou a kreativita umožňuje využívat psa ve stále nových a nových situacích. Ať už ale canisterapii využíváme jakkoliv a kdekoliv, její cíle jsou vždy společné – navodit u lidí psychickou i fyzickou pohodu.

1.3.3 Proces

Z mých zkušeností tedy vyplývá, že ačkoliv se povědomí o canisterapii zlepšuje, je stále mnoho lidí, kteří se s tímto tématem nesetkali. Proto bych se tedy v této kapitole rád věnoval tomu čím si každý budoucí canisterapeut a jeho pes musí projít, aby získali certifikát. Jak se tedy někdo stane terapeutem, jak si vybere vhodného psa a jak dlouhý je to proces?

V první řadě je třeba zmínit, že v České Republice existuje mnoho center a sdružení, které se canisterapii věnují a provádějí výcvik a zkoušky budoucích terapeutů. Každé z těchto středisek má své metody a jiné postupy a pravidla. Pro svou práci jsem spolupracoval s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením *Hafík, z.s.*, a proto budu

popisovat přípravu a zkoušky platné podle norem tohoto sdružení. Zkoušky v Hafíkovi jsou v ČR jedny z nejtěžších a také nejdelších. Je to dáno také tím, že jako jediné sdružení u nás má akreditaci od **ESAATu** (*European Society For Animal Assisted Therapy*), což je asociace zastřešující v Evropě jednotlivé národní organizace, které se zabývají zooterapií. Jedním z jejích cílů je vytvořit a garantovat společné standardy v zooterapii a to hlavně v oblasti přípravy, testů a udělování certifikátů. ⁽¹⁹⁾

Role canisterapeuta je velmi zodpovědná a proto je zapotřebí, aby si terapeut i pes prošli řádným výcvikem. Na začátku této přes rok dlouhé přípravy je informační schůzka. Na té se zájemci dozví, jak vše bude probíhat, co musí oni i pes splnit a kdy a kam následně přijít. Poté přichází na řadu vstupní testy, kde se nejprve ověřuje povaha psa. Cílem těchto testů je zhodnocení, zda je daný pes vhodný či zralý na to, aby prováděl canisterapii. Zkoumá se jeho povaha a reakce na různé situace, zvuky, hluk, křik, na pachy, berle, vozík a podobné podněty, se kterými by se v budoucnu často setkával. Pokud se při tomto prokáže, že pes je například moc bázlivý, nebo naopak až příliš aktivní či nezkrotný, tak může být od další přípravy upuštěno, anebo se může daný člověk se psem vrátit například za rok či více, kdy pes dospěje a třeba se více uklidní.

V případě že jsou vstupní testy úspěšně splněny, získává majitel se psem certifikát a status „*Tým v přípravě*“. Následuje období, během kterého majitel obchází zařízení, kde se canisterapie provozuje, aby se seznámil s prostředím a možnostmi, kde svého psa v budoucnu využít. To se provádí nejprve bez psa a poté i se psem, aby se během této přípravy adaptoval na všechny možné situace. Je nezbytné, aby během těchto sezení byl přítomen i certifikovaný canisterapeut, který na vše dohlíží, dává rady a připomínky. Probíhá tedy praktický trénink psa i budoucího terapeuta. Podle potřeby pak probíhá ještě další výchova či trénink psa, aby si zvykl na různé podněty spojené s daným prostředím, jako již zmíněný křik, dotyky, pachy a podobně. Během výcviku se zařízení pravidelně obměňuje, aby si tým vyzkoušel všechna prostředí, a tak se jednou navštíví domov důchodců, jindy například zařízení s dětmi s mentálním postižením, fyzickým postižením, ale i dětmi zdravými. V každém takovém zařízení se pak uplatňuje jiný přístup a aktivity, a proto probíhá komplexní příprava ve všech možných situacích, se kterými se pes a jeho majitel setkají. Počet takovýchto návštěv je stanovený a časově to vychází na dobu přibližně jednoho roku.

Může se ale také stát, že majitel psa zhodnotí, že pes není ještě na vše dostatečně připravený a může tak zůstat v přípravě i delší dobu, dokud si nebude jistý, že zvládne závěrečné zkoušky.

Závěrečné zkoušky jsou pětidenní a probíhají v Třeboni. Během nich se přednáší teorie, kterou každý terapeut musí znát. Týká se to především základů speciální pedagogiky, sociální práce, typů postižení, se kterými mohou přijít do styku a co je čeká při práci s lidmi, kteří trpí např. ADHD, mozkovou obrnou, autismem, anebo při práci se seniory. Kromě teorie probíhá také praktická část, při které se provádějí nácviky, aby se vidělo, jak pes reaguje na různé situace. Do těchto situací spadají například reakce psa na nečekané zvuky, křik, rány, jak se chová, když ho obklopí děti, jestli není agresivní i například to, jak ho dokáže majitel zklidnit, když se moc rozdovádí. Poté, co se vše odpřednáší, přichází na řadu praktické zapojení, kdy si pes i majitel vyzkouší canisterapii přímo v některém zařízení.

Na konci tohoto týdne se píše test a provádí se shrnutí toho, co všechno si pes prožil za celý ten týden, jak reagoval na nečekané situace a jak se vypořádal se stresem. Když si tímto vším pán se svým psem projde, tak získá na konci certifikát, tričko, vodítko a vestičku pro psa (*viz. příloha č.2*). Aby si psův takto získaný certifikát udržel, musí pak aktivně canisterapii provádět, jinak mu certifikát zanikne. U psa je potom pravidlo, že po dvou letech zkoušky musí opakovat.

1.4 Terapeutický pes

Role psa je stejně důležitá jako role jeho psovoda. Každé sezení je pro psa náročné a to jak fyzicky, tak psychicky. Z předchozí kapitoly o canisterapeutických zkouškách je zřejmé, že chování a povaha psa jsou jedním z hlavních předpokladů úspěchu. Jak je to tedy s výběrem toho správného psa a jaký musí být, aby se z něj mohl stát koterapeut?

V první řadě je nutné si přiznat, že bohužel ne každý pes je pro canisterapii vhodný. Stejně tak ne každý pes, který je pro canisterapii vhodný, je vhodný pro jakýkoliv druh terapie. Někteří lidé se rozhodnou canisterapii věnovat a připravit na ni svého stávajícího psa, který už může být několik let starý. Jiní si zase pro změnu za tímto účelem pořizují nová štěňata, která pak od útlého věku připravují.

V canisterapii je jedním z hlavních faktorů kontakt psa s člověkem či více lidmi najednou. Z tohoto důvodu tedy vyplývá, že pokud si vybíráme vhodného psa pro tuto činnost, tak jedním z jeho hlavních vlastností musí být přátelskost a sociabilita. Psi, kteří se bojí lidí, jsou nesmělí, nebo neustále na pozoru při každém zvuku či pohybu, určitě nejsou nejlepšími kandidáty. Stejně tak nezkrotní psi, přespříliš hyperaktivní, agresivní či úzkostliví obránci svých pánů nejsou nejvhodnější.

Častá otázka, která všechny zajímá, je „*Jaké plemeno je na canisterapii nejlepší?*“. Ani na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď. Nejlepší plemeno neexistuje. Jsou ale plemena, která jsou méně či více vhodná. I zde si vybíráme plemeno podle povahových rysů. Soustředíme se na to, aby byl pes přátelský, hravý, se schopností se socializovat, aby neměl příliš silné agresivní, či obranné pudy, anebo aby nebyl samotář. Někteří psi, jako například Středoasijský pastevecký pes, mohou projevovat své obranné pudy a být preventivně agresivní vůči cizím lidem. Takové chování by samozřejmě nebylo vhodné v prostředí canisterapie. Nic není ale vytesáno do kamene, a proto je možné vychovat psa, který by se nemusel na první pohled zdát jako vhodný, ať už proto, že je moc velký, či naopak moc malý. Velmi oblíbení jsou díky své přátelské a klidné povaze třeba zlatí retrieveri, labradoři, ale můžeme se setkat i s malými čivavami, yorkšíry, russell teriéry či pražskými krysaříky. Klidná povaha

retrieverů je sice vítaná pro takovouto činnost, nicméně jedním z hlavních faktorů je také osobní preference každého člověka. Při posuzování vhodnosti psa se také musíme dívat na to, jakého máme klienta. Pokud se někdo například bojí větších psů, nebude bernardýn na terapii nejlepší volbou, naopak na polohování může být větší pes vhodnější. V potaz se bere i alergie klientů, prostředí, do kterého se psem jdeme a tak dále.

1.4.1 Výběr štěněte

V případě, že se rozhodneme pro koupi štěněte s cílem ho vychovat pro budoucí terapeutickou činnost, jsou zde opět vlastnosti, které cíleně hledáme, aby měl pes co největší úspěch při výcviku. Není zde však nutnost, aby měl pes papíry a byl z chovu. Při výběru je důležité vědět, jakou povahu mají rodiče psa. Lze tak zhruba odhadnout, jaké vlastnosti mohlo štěně zdědit. Nejlepší možností je brát štěně od rodičů, kteří již například terapii provozují. Takový pes má pak velmi dobré předpoklady, aby šel ve stopách rodičů.

Pokud tedy přijdeme k chovateli a vyřítí se na nás malé stádo chlupatých koulí, jak poznáme kterou z nich si vybrat? Je mnoho lidí, kteří si pejska vyberou podle vzhledu, existují ale i lepší řešení, která nám pomohou odhalit psovu povahu a jeho pravděpodobný budoucí charakter. Těmi jsou povahové testy psů. Jedním z lidí, kteří na těchto testech pracovali a zpřístupnili je i veřejnosti je *William Campbell*. Další z dostupných metod testování je test manželů *Jacka a Wendy Volhard*.

Dříve, než si povíme o jejich testu, podívejme se na otázky, které si musí položit každý budoucí majitel psa a to nejen takového, který je určen pro canisterapii. Pořít si psa na základě impulsu není dobrý nápad. Je zde detailnější strategie a průzkum, který by měl každý provést před koupí psa. Je třeba si uvědomit, že každé plemeno bylo vyšlechtěné pro určitý účel, ať už se jedná o lov, obranu či pastevectví. Každý člověk by se měl tedy zamyslet nad tím, za jakým účelem si psa pořizuje. Různá plemena vyžadují každé rozdílnou péči. Někteří psi potřebují delší procházky a aktivity, aby byla uspokojena jejich živá a energická povaha. Jiní jsou naopak v tomto ohledu méně nároční a jsou tedy lepší volbou pro ty, kteří nemají tolik času. Péče o srst, velikost psa či zdravotní predispozice tvoří spolu s dalšími faktory základní kritéria, nad kterými se vyplatí zauvažovat. Vyhneme se tak situacím, kdy si někdo pořídí německou dogu do

malého panelového bytu, anebo když například lidé vozí do útulků štěňata poté, co zjistili, že vyžadují více času, než je majitel ochoten obětovat.

1.4.2 Testy štěňat

Mezi lety 1920 - 1930 již existovaly první testy pro psy a některé elementy z nich jsou použité i v dnešních testech. V letech 1924 vznikl ve Švýcarsku program *Fortunate Fields Project* ⁽²¹⁾, jenž se pokusil aplikovat vědecké principy na chování psů za účelem vychování perfektního německého ovčáka, který by se dal využít k různým pracovním účelům. V padesátých letech proběhly studie zkoumající, jak rychle se štěňata dovedou učit a o deset let později již vznikaly další testy, které měly prokázat, zda jsou psi dominantní či submisivní. Zjistilo se, že ideální věk pro provádění těchto testů je 49 dní od narození psa, kdy je již zralý, ale přitom ne příliš starý, aby to ovlivnilo výsledky testů ⁽²⁰⁾.

Volhard Puppy Aptitude Test (PAT, *Test způsobilosti štěněte*) je test již zmíněných manželů, který kombinuje poznatky všech předešlých výzkumů. Tento nijak náročný a přesto detailní test se skládá z deseti bodů. Každý z nich zkoumá u štěněte jinou povahovou vlastnost na základě jeho reakcí. Tyto vlastnosti jsou bodovány od 1 do 6, aby bylo vidět, které z nich převažují a podle toho se tak dala odhadnout budoucí povaha psa a jeho vhodnost pro dané účely.

Testují se tyto vlastnosti: ⁽²⁰⁾

1. **Sociální zájem** – rozsah sociálního zájmu o lidi, sebevědomí, nebo závislost
2. **Následování** – ochota následovat člověka
3. **Sebeovládání** – rozsah dominantních, nebo submisivních tendencí a jak snadné je zvládnutí psa ve složitých situacích
4. **Sociální dominance** – rozsah přijetí sociální dominance člověkem

5. **Pozdvížení** – rozsah přijetí dominance, když je pes v pozici, kdy nemá kontrolu, např. u veterináře
6. **Aportování** – rozsah ochoty něco pro člověka udělat. Dohromady se Sociálním zájmem a Následováním je to hlavní indikátor lehkosti, či obtížnosti při výcviku
7. **Citlivost na dotek** – rozsah citlivosti na dotek a hlavní indikátor toho, jaké bude třeba používat pomůcky při výcviku
8. **Citlivost na zvuk** – rozsah citlivost na zvuk, jako např. hlasité zvuky či bouřky
9. **Citlivost zraku** – rozsah reakce na pohyblivé objekty, jako například honění kol, dětí, nebo veverek
10. **Stabilita** – rozsah reakce leknutí se neznámého objektu

Test probíhá tak, že každému bodu je předepsaný scénář, který člověk se psem provede a který cíleně sleduje jednu z daných vlastností psa. Podle toho, jak pes v dané situaci zareaguje, si pak zapisujeme hodnocení. Čím silnější reakce, tím vyšší počet bodů pes dostane.

Po vyhodnocení bodování se zjistí, zda má pes předpoklady k tomu být dominantní, agresivní a vůdce smečky, nebo submisivní, přátelský, energický, lehce vycvičitelný, či ostýchavý, ustrašený, se špatnými reakcemi na stres a hluk, anebo také pes samotář, jenž je sám sebou za každé situace. Budoucí majitel tak dostane detailní náhled na povahu svého potenciačního psa a může si tak vybrat takového, který nejvíce sedí jeho požadavkům.

Detailní popis průběhu testování a informace k výsledkům bodování, spolu s popisem povahy psa, lze nalézt na oficiální stránce manželů *Volhardových*: <http://www.volhard.com/pages/pat.php>

2. CÍL PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Tato práce je rozdělena do dvou částí - část teoretická a praktická. V té první je cílem seznámit čtenáře obecně se zooterapií a konkrétně se zaměřit na canisterapii. Hlavní myšlenkou teoretické části je uvést do tohoto tématu i čtenáře, kteří se s touto formou terapie ještě neseťkali. Kromě popisu canisterapie, jejích forem a metod, se také zaměřuji na samotného terapeuta a jeho psa. Jak se někdo stane canisterapeutem, jak dlouhý je to proces, co všechno musí podstoupit jeho pes a jak si vhodného psa vůbec vybrat? Právě těmito otázkami se zabývá první část mé práce.

V praktické části se věnuji aplikaci canisterapie v pedagogickém prostředí, jakožto pomůcky při edukaci žáků základních a speciálních škol. Zde je cílem nalézt odpovědi na tyto otázky: Existuje způsob, jak zavést canisterapii do škol? Jaké školy jsou vhodné, jak tam lze terapii využít a jak dokáže být prospěšná? Co všechno dovede canisterapie do výuky přinést a na co má vliv? A jaké jsou zkušenosti samotných terapeutů?

2.1 Výzkumné otázky

Pro vytyčení cílů této práce jsem si stanovil tyto hlavní výzkumné otázky. Ty byly doplněny podotázkami se záměrem získání co nejširšího okruhu informací.

HVO 1: Jak ovlivňuje canisterapie výuku dětí se specifickými potřebami v centru Arpida?

HVO 2: Jak ovlivňuje canisterapie výuku dětí na základní škole Sokolská?

3. METODIKA

V praktické části své práce jsem spolupracoval se dvěma canisterapeutkami. Každá z nich pracuje v jiném zařízení, i když pod stejným sdružením, kde využívají canisterapii při výuce žáků. První z nich pracuje v Českých Budějovicích ve speciální škole ARPIDA, centrum pro rehabilitaci osob se zdravotním postižením, z.ú. (dále jen Arpida/Centrum Arpida). Druhá canisterapeutka pracuje na ZŠ Sokolská v Táboře. Zúčastnil jsem se výuky, kde jsem formou pozorování sbíral informace o průběhu hodiny, zkoumat využití canisterapie v praxi, její účinky a efektivnost. Dále jsem také navštívil letní tábor pro děti se specifickými potřebami, pořádaný Centrem Arpida, kde opět probíhala skupinová canisterapie a bylo zde prováděno další pozorování.

Výzkumná část práce byla zpracována za pomoci kvalitativní strategie. Pro sběr dat byla využita metoda zúčastněného, přímého pozorování a následně byly s canisterapeutkami provedeny hloubkové polostrukturované rozhovory. Cílem těchto rozhovorů bylo bližší seznámení s tím, jak canisterapie funguje ve výuce, jaké jsou reakce žáků a celkové přínosy při zapojení této metody při hodinách. Dále také získání dodatečných informací o canisterapii, canisterapeutických zkouškách a přípravě na ně, využití terapie ve výuce dětí a její efektivnost. Zabývali jsme se i tématem Prevence Úrazu Způsobených Psem, výcvikem psa či percepce a přijetím canisterapie ve výuce rodiči a okolím.

3.1 Kvalitativní výzkum

Navzdory tomu, že pozice kvalitativního výzkumu byla zpočátku oproti kvantitativnímu oslabená, jsou jejich pozice nyní již vyrovnané.⁽³¹⁾ Obě metodologie jsou nyní nahlíženy jako odlišné strategie, které spolu nesoupeří.⁽³³⁾ Jak píše Hendl,⁽³²⁾ typicky na začátku kvalitativního výzkumu vybírá výzkumník téma, pro které určí základní výzkumné otázky. Otázky lze pak doplňovat a modifikovat v průběhu výzkumu, během sběru dat či jejich analýzy. Švaříček a Šed'ová informují o tom, že kvalitativní výzkumníci používají převážně tři typy dat: data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů. Tento znak je některými autory považován za hlavní

rozlišující rys mezi kvalitativním a kvantitativním přístupem. ⁽³⁴⁾ Dále se také rozlišují podle způsobu sběru dat. V kvantitativní metodice se často využívají dotazníky či standardizovaný strukturovaný rozhovor, jehož cílem je položit všem respondentům několik identických otázek ve stejném pořadí. Zatímco v kvalitativním zkoumání je využíván hloubkový a polostrukturovaný rozhovor, jehož cílem je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu. ⁽³⁵⁾

Jako metoda pro sběr dat byl zvolen hloubkový polostrukturovaný rozhovor a zúčastněné, přímé pozorování. Švaříček a Šed'ová popisují zúčastněné pozorování takto ⁽³⁶⁾:

„Zúčastněné pozorování můžeme definovat jako dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a reprezentovat sociální život a proces.“

Je to tedy proces, kdy přímo v terénu badatel pozoruje daný jev. Je jeho účastníkem a zároveň badatelem, protože cílovou aktivitu sleduje za jistým účelem. Snaží se seznámit, pochopit, zažít a zaznamenat průběh aktivit s tím, aby ho mohl následně zprostředkovat čtenáři. Tento typ sběru dat přináší mnoho výhod a to především z hlediska získávání detailních informací. ⁽³⁷⁾ Pozorovatel tak může například zachytit informace, které by mu při rozhovoru informant nemusel sdělit, protože je nepovažuje za důležité, nebo si je neuvědomuje. Účastník tak vidí vše uceleně a ve větším detailu, než jaký je schopný získat pouze z rozhovorů. O hloubkovém rozhovoru píše Švaříček a Šed'ová takto:

„Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou tedy zkoumáni členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny. Pomocí otevřených otázek může badatel porozumět pohledu jiných lidí, aniž by jejich pohled omezoval pomocí výběru položek v dotazníku.“⁽³⁸⁾

Pro rozhovor byly připraveny okruhy otázek, které byly následně doplňovány podotázkami. Informantkám byl dán veškerý prostor pro odpovědi, v rámci kterých jim byly dále ještě kladeny podotázky v zájmu získání co nejširšího okruhu informací. Rozhovor trval do té doby, než byla vyčerpána všechna témata a odpovědi byly stále relevantní. Podle Miovského v polostrukturovaných rozhovorech vytváříme schéma, které je pro tazatele závazné. Toto schéma obvykle specifikuje otázky, které budeme informantům klást. ⁽³⁹⁾ Klademe také různé doplňující otázky a dané téma

rozpracováváme do hloubky, do jaké je to užitečné vzhledem k cílům práce a výzkumným otázkám, které jsme si stanovili. ⁽⁴⁰⁾

Tyto rozhovory se souhlasem informantek nahrány a byly následně přepsány. Transkripce sloužila ke zpracování výsledků pomocí otevřeného kódování. Při otevřeném kódování se analyzovaný text rozdělí na jednotky, kterými může být slovo, sekvence slov, věta či odstavec. ⁽⁴¹⁾ Těmto jednotkám jsou pak přiděleny kódy, neboli označení. Při jejich volbě si klademe otázku, o čem daný kód vypovídá a jaké téma reprezentuje. ⁽⁴²⁾

3.2 Výzkumný soubor

Pro výzkumný soubor byly vybrány canisterapeutky, které aktivně působí v pedagogickém prostředí, kde také canisterapii pravidelně aplikují. Aktivní využívání canisterapie při výuce bylo tedy hlavní kritérium pro výběr respondentů. Informantky byly seznámeny s tématem a cíly diplomové práce. Dále pak byly seznámeny s požadavky týkajícími se jejich participace při výzkumu a byly požádány o souhlas s poskytnutím rozhovorů a jejich nahráním na diktafon. Všem zúčastněným byla slíbena anonymita a byly jim zodpovězeny všechny jejich dotazy. Všechny použité materiály byly získané za souhlasu všech zúčastněných, canisterapeutek, sdružení Hafík i centra Arpida.

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.

Pro svou spolupráci jsem oslovil sdružení *Hafík*, které vzniklo v lednu 2001 v Třeboni. Zabývá se výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem terapeutických týmů, praktikováním odborné canisterapie a felinoterapie a dále také prováděním poradenské a edukační činnosti o canisterapii formou přednášek a seminářů.⁽²²⁾

Hafík se stal roku 2008 akreditovaným dobrovolnickým celkem, jehož hlavním posláním je pomoc osobám se zdravotním postižením, seniorům a pomoc při péči o mládež. Spolupracuje také s národním dobrovolnickým centrem *Hestia, o.s.* a je členem *ESAATu*. Působí v Jihočeském, Středočeském a Západočeském kraji a to hlavně ve školách, školských zařízeních, zařízeních sociální péče a dalších.⁽²²⁾

V současnosti má Hafík okolo 70 aktivních dobrovolníků se psem se širokou škálou plemen, zahrnujících labradory, zlaté retrievery, russell teriéry, stafordširské bullteriéry, yorkšíry či leonbergry.

4.2 Canisterapie ve speciální pedagogice - Pozorování

Canisterapie má mnoho využití a její limity jsou často dané pouze představivostí psovoda samotného. Setkat se s ní můžeme v domech pro seniory, dětských domovech, nemocnicích, rehabilitačních centrech, ale také i ve školách. Právě na tuto poslední sféru se ve své práci zaměřuji. Cílem bylo zjistit, jak se dá canisterapie propojit s pedagogikou a aktivně využít v hodinách při výuce. Za tímto účelem jsem si vybral dvě školy, které do svých hodin pravidelně canisterapii zapojují. Jednou je základní škola Sokolská v Třeboni a tou druhou je Centrum Arpida z.ú., v Českých Budějovicích, kde probíhá výuka dětí s mentálním i fyzickým postižením.

Mé první pozorování bylo v Centru Arpida. Nejprve jsem se setkal s canisterapeutkou, jež mi pověděla o své třídě, kterou už učí čtvrtým rokem v kuse. Jedná se o menší skupinku dětí ve věku kolem 13ti let, v průměru jich bývá na hodině šest, někdy ale i více. Všechny mají dětskou mozkovou obrnu, kombinovanou s dalšími typy postižení, jako například ADHD, Downův syndrom, či problémy s motorikou.

Koterapeuta jí dělá parson russell teriér, který na sebe strhává pozornost všech lidí okolo, již při příchodu do budovy. Už zde je vidět, jaký efekt dokáže přítomnost psa navodit a to dokonce předtím, než ho člověk vůbec cíleně využije. Touha si psa pohladit a mít s ním nějakou interakci se dá využít jako motivační nástroj a při hodině to funguje naprosto skvěle. Přítomnost živého stvoření, které se s vámi mazlí, reaguje na vás a poslouchá, vzbuzuje v dětech pocit radosti a velmi také zvyšuje jejich pozornost, což je například u dětí s ADHD velmi žádoucí efekt.

Aplikace canisterapie v takovémto prostředí má svá specifika. Je třeba si uvědomit, že to není proces, který má jasný začátek, průběh a konec, jak by si díky pojmu „terapie“ mohl někdo myslet. Vzhledem k těžkému postižení, kterým tyto děti trpí, je každé zlepšení velký úspěch, který ale nevydrží, pokud nebude docházet k pravidelnému opakování.

V jedné z úvodních kapitol jsem rozebíral metody canisterapie, mezi které patří AAA, AAE a AAT. Primární metodou využívanou při těchto hodinách je AAA, což jsou aktivity za pomoci zooterapie. Během mého pozorování bylo ale vidět, že ve výsledku se všechny tyto tři metody propojí a fungují dohromady jako jeden celek.

Při příchodu do třídy se všechny děti rozzářily, když viděly, že přichází také pejsek. Každý si ho chtěl pohladit a povodit na vodítku a bylo vidět, že je to pro každého velké privilegium, být na chvíli v roli psovoda. Je to právě možnost takovéto odměny, která se dá využít jako motivace pro děti. Atmosféra ve třídě byla velmi přátelská a uvolněná. Nedalo se přehlédnout, že se děti na hodinu těší a jsou nadšené. Navzdory tomu, že canisterapie v této třídě probíhá již čtvrtým rokem, nadšení dětí ani trochu neopadlo. Mohlo by se zdát, že po čtyřech letech už budou natolik zvyklí, že další taková hodina pro ně bude jen rutinou. Z jejich prvotní reakce ale bylo patrné, že opak je pravdou a stále v této formě výuky nacházejí zájem.

Jak tedy dovede být canisterapie v takovéto třídě prospěšná? Vzhledem ke kombinovanému fyzickému a mentálnímu postižení je třeba u dětí procvičovat jak kognitivní, tak motorické funkce. Každé z dětí má své individuální potřeby a díky menšímu počtu žáků ve třídě lze zajistit, že s každým bude dostatečně procvičeno vše podle jeho potřeb. Hned na začátku hodiny je žádoucí připravit ve třídě podložku, na které děti mohou ležet či sedět. Je vyslán hyperaktivní chlapec, který pomáhá podložku rozložit a zbaví se tak trochu přebytečné energie a procvičí si tím také motoriku. Celá hodina canisterapie probíhá tak, že psovod zadává dětem různé úkoly, ptá se jich na otázky, procvičuje s nimi a opakuje. To vše za asistence psa, který má v některých úkolech hlavní roli a především působí jako motivace, jak přimět žáky, aby spolupracovali. Role psovoda/terapeuta je v takovéto hodině velmi důležitá a náročná. I přes malý počet lidí ve skupině vyžaduje vyrovnanost, kontrolu, důslednost a schopnost adekvátně a pohotově reagovat na vzniklé podněty. Také pro samotného psa je taková hodina náročná, jak fyzicky, tak i psychicky. Je důležité, aby nebyl vytěžován, a potřebuje také svůj volný čas na procházky, hraní a odpočinek, jinak hrozí apatie a nechuť ke spolupráci.

V hodině děti nesedí v lavicích, ale jsou všechny na zemi na podložce. Terapeut vede hodinu tak, že dává dětem otázky a úkoly a za jejich úspěšné vyřešení dostanou odměnu, obvykle ve formě interakce se psem. Během těchto aktivit (AAA) dochází mimo jiné také k edukaci dětí (AAE) a zároveň i k terapii (AAT), kdy je s dětmi procvičována jemná i hrubá motorika.

V úvodu hodiny se terapeutka s žáky baví o psovi. Ptá se jich na věci, které si už při minulých setkáních říkali a zkouší tak, co všechno si pamatují. Děti dostávají otázky jako „*Jak se pejsek jmenuje?*“, „*Co je to za rasu?*“, „*Pamatujete si kolik mu je let?*“,

„*Kolik má tlapek?*“. Někteří si vzpomenu, jiným to dělá trochu problémy. Všichni si ale procvičují tímto stylem paměť. Vidět výsledky trvá u těchto dětí trochu déle, ale podle slov terapeutky dělají pokroky a je vidět, že si pamatují čím dál více detailů. Za správnou odpověď dostanou pochvalu a mohou pak psovi dát nějaký povel a po jeho splnění ho smí odměnit kouskem piškotu. To je pro ně nesmírná radost a zábava. Také při těchto zdánlivě obyčejných úkonech probíhá terapie. Pro mnohé je uchopení malého kousku piškotu do dvou prstů velmi složité a při snaze ho udržet si procvičují jemnou motoriku prstů.

Terapeutka do těchto hodin může zakomponovat procvičování různých věcí. Zkouší s dětmi počítat, přičemž také využívá svého psa. Počítají se tlapky, věk psa „*Minulý rok mu byly 3, takže teď mu je kolik?*“, vodítka, míčky, mističky a podobně. Cvičí se také paměť, barvy a pohyb. U dětí s hyperaktivitou se lze zaměřit na posilování jejich soustředění a trpělivosti. Když dostanou za úkol dát psovi povel, nebo s ním provést nějaký trik, musejí se na chvíli zklidnit, soustředit se a spolupracovat, aby pes správně reagoval a poslechl. Přítomnost psa je pro ně senzací, jsou pak ochotné spolupracovat a práce s nimi je mnohem snazší. Pes na jejich gesta a příkazy reaguje, ale pouze když k němu přistupují jednotlivě, a protože každý si chce vyzkoušet povely a odměňování, musejí se naučit trpělivosti, nepřekřikovat jeden druhého a počkat, až na ně přijde řada.

U všech těchto dětí jejich postižení způsobuje, že mají problémy s pohybem a ovládním končetin. Ve třídě je chlapec na vozíku, který velmi špatně ovládá všechny končetiny či holčička, jež má problémy sama chodit. Pro tyto děti je důležité, aby se s nimi trénoval pohyb a nedocházelo tak k ochabování svalů. I v tomto ohledu je canisterapie výtečným nástrojem, jak těchto cílů dosáhnout. Terapeutka požádá žáky, aby si na žíněnce sedli a pokrčili nohy tak, aby jim pod nimi mohl malý pes prolézt. Pro ně je to velká zábava, sledovat jak se jim pes proplétá pod nohami. Dostat se do takovéto pozice pro ně přitom zdaleka není jednoduché, ale i přesto se smějí a dychtivě čekají na další úkol.

Abys si procvičili motoriku rukou a prstů, vyndá terapeutka několik obojků, které se pak žáci jeden po druhém snaží psovi připnout na krk. Ani tento úkol pro ně nebyl zdaleka tak lehký, protože rozepnout a zapnout plastovou sponu, které jsou na každém obojku jinak velké, vyžaduje soustředění a koordinaci pohybu (viz. příloha č.3, 4). Dále si pak zkoušejí úchop a povolení stisku, když dostanou do ruky měkký gumový míček,

který se snaží hodit co nejdál, aby jej pes přinesl. Ten pak běhá po třídě a nosí míčky zpět, z čehož mají všichni ohromnou radost.

Chlupatého koterapeuta lze využít také pro mírné masírování svalstva. Děti jsou požádány, aby si lehly na zem vedle sebe na břicho. Terapeutka poté rozmístí kousky piškotů na různá místa na jejich zádech a nohách, zatímco pes čeká na povel. Jakmile ho dostane, začne se procházet dětem po zádech a sbírat svoje piškoty. Vzhledem ke svému malému vzrůstu tak jemně masíruje jejich záda a končetiny (*viz. příloha č.6*). Pokračuje takto, dokud nedojde až na konec a nesesbírá všechny kousky. Podle mého názoru je tato aktivita jednou z nejvíce oblíbených u všech žáků. Hlasitý smích a anticipace okamžiku, kdy si konečně pes stoupne na jejich záda a projde se po nich, je nepopíratelným důkazem toho, jak si tuto činnost všichni užívají. Stejně jako před tím, i zde si děti protáhnou tělo a zaujmou na chvíli novou polohu, což jim pomáhá jako celkové cvičení. U dětí s hyperaktivitou tato úloha opět vyžaduje zklidnění se a soustředění, aby při nadměrném pohybu ze sebe neshodily kousky piškotů.

Aktivita se během hodiny rychle mění a jsou různorodé, čímž je docíleno toho, že děti neztrácejí pozornost a nezačnou se nudit. Za každou správně zodpovězenou otázku či splněný úkol navíc dostanou piškot, který potom s některým povelom mohou psovi dát a to je velmi baví a motivuje.

Canisterapeutka si sebou nosí několik mističek, která je každá jinak barevná. Ty slouží pro děti jako hra na opakování barev. Misky se rozloží na zem a každý žák postupně dostane piškot spolu s instrukcemi, aby ho schoval pod misku určité barvy. Když se mu to povede, dostane pak pes povel, aby piškot mezi všemi miskami našel. Stejně tak se dají využít vodítka či obojky. Terapeutka dá dětem pokyn, aby z různých barevných vodítek vybraly například to červené a k němu vzaly černý obojek a obojí připnulý psovi na krk. Opět zde dochází ke kombinaci aktivit, edukace a terapie a to způsobem, který je pro děti zajímavý, zábavný a přináší jim smích a radost.

Canisterapeutka má při hodině hlavní roli, i když pozornost dětí nejvíce strhuje pes. Psovod má psa neustále pod kontrolou, dává mu povely, odměňuje ho za dobře vykonanou práci a zároveň také dbá na bezpečí jeho, i dětí. Při své práci musí terapeut zohledňovat mnoho věcí, jako je například alergie pacientů, prostředí, ve kterém terapie probíhá, věk klienta a jeho nemoc či postižení. U starých lidí může dojít k odření či škrábnutí tlapou, protože mají velmi tenkou a citlivou kůži a psovod musí mít tyto a podobné případy neustále na mysli. Vede psa celou hodinu a svými povely mu říká, co

má dělat. Stejně tak vede po celou dobu i děti. Vysvětluje jim jakou polohu zaujmout, pomáhá jim se správným polohováním, dbá na to, aby interakce dětí a psa probíhaly bez problému a bezpečně. V neposlední řadě také musí dbát na psa samotného. Je nutné, aby nebyl přetěžován, aby nepracoval každý den několik hodin a nebyl tak vystavován přílišnému stresu. Po každé hodině potřebuje pes svůj klid, odpočinek a odreagování.

V průběhu celé hodiny byl tento čtyřnohý koterapeut soustředěný, poslušný, ochotný a plně spolupracoval jak s psovodem, tak s dětmi. Bylo na něm vidět, že si vše užívá a baví ho, jakou dostává pozornost ze všech stran. Všechny povely poctivě plnil a za piškot navíc byl ochotný ukázat všechny triky, které umí. Když přišel konec hodiny, děti se s ním jen nerady loučily a canisterapeutka jim musela slíbit, že přijde zase.

Po tomto sezení jsme šli se psem na procházku, kde se odreagoval a vyběhal. Při cestě jsme si povídali o právě proběhnuté hodině, o dětech a zkušenostech, které s nimi terapeutka už za tu dobu získala. Vysvětlila mi, jaké postižení děti mají a jak konkrétně jim canisterapie dovede být prospěšná. Probrali jsme veškeré aktivity, které proběhly a co bylo jejich hlavním cílem. Po procházce jsem s ní navíc udělal polostrukturovaný rozhovor, ve kterém mi odpověděla na všechny mé otázky.

4.3 Výzkum- Výsledky kódování pro HVO1

Hlavní výzkumná otázka č. 1 se týkala vlivu canisterapie na výuku dětí se specifickými potřebami v centru Arpida. Při pročitání přepsaných rozhovorů jsem hledal v textech kódy a kategorie, které s touto otázkou souvisí a odpovídají na ni. Tyto kategorie jsou nadále zpracované v tabulkách, včetně jejich podkategorií.

Z výzkumu vyplývá, že při zapojení canisterapie do výuky dětí trpících kombinovaným postižením, dochází k jejich ovlivnění na několika úrovních:

- Fyzická stránka
- Psychická stránka
- Sociální stránka
- Edukační stránka

4.3.1 Fyzická stránka

Z rozhovorů je patrné, že u dětí se specifickými potřebami je ve veliké míře canisterapií ovlivňována jejich fyzická stránka. Je to dáno především tím, že většina dětí ve třídě trpí postižením motoriky. Mají problémy s pohybem, některé ve větší, jiné v menší míře. Canisterapeutka využívá přítomnost psa tak, že cíleně zaměřuje aktivity s ním, aby si během nich děti procvičovaly motoriku.

„Vlastně, ta moje skupinka dětí, se kterou já pracuji, už teď to bude čtvrtý rok, tak ti všichni mají nějaký druh fyzického postižení, proto vlastně můžou chodit do Arpidy. Plus, všechny mají dětskou mozkovou obrnu a další svoje specifická nějaká postižení.“ (canisterapeutka Z.)

Canisterapie zde funguje jako podpůrná metoda, která doplňuje další terapeutická cvičení, která děti absolvují. Jak je vidět z tabulky č. 1 a 2, je do výuky zapojeno mnoho aktivit, které dětem pomáhají v pohybu.

Tabulka 1: *Vliv canisterapie na fyzickou stránku dětí při výuce v Arpidě.*

FYZICKÁ STRÁNKA	
MOTORIKA	Ovládání rukou a prstů
	Držení těla
	Chůze
	Uvolňování spasmů

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 2: *Aktivity ovlivňující fyzickou stránku dětí při výuce v Arpidě.*

Zdroj: Vlastní výzkum

FYZICKÁ STRÁNKA	
MOTORIKA	AKTIVITY
Ovládání rukou a prstů	Zapínání/Rozepínání obojků, vodítek, držení vodítek, házení míčků, třídění pamlsků
Držení těla	Cviky se psem, aktivity na žíněnce, tunel pro psa
Chůze	Vození psa na vodítku, procházky, chůze se psem po tělocvičně
Uvolňování spasmů	Aktivity na žíněnce, psí masáž, hlazení psa, povely psovi

“U toho chlapečka, co má špatné ty končetiny a motoriku, tak se teď poslední dobou snažím, aby co nejvíc zapojoval tu nemocnou ruku. Což znamená, nejen aby třeba dával tomu psovi povely tou nemocnou rukou, ale aby i míčky mu házel tou špatnou rukou, aby se snažil procvičovat ty prsty, protože on je drží prostě ve spasmu, že je má takhle pořád (ukazuje na své ruce).“ (canisterapeutka Z.)

4.3.2 Psychická a sociální stránka

Dále z výsledků vyplývá, že canisterapie má u dětí s kombinovaným postižením vliv také na jejich psychickou a sociální stránku (tabulka č. 3). Pes dovede děti velmi motivovat k jakékoliv činnosti. Podporuje je v komunikaci, zbavuje je studu, canisterapeutka dovede pomoci dětem zbavit se strachu ze psů či zlepšit jejich schopnost navazování sociálních vztahů, kdy se dítě stydí, či se bojí na člověka promluvit, ale o pejskovi se baví rádi a s nadšením.

„Ne ale to ti musím říct! U té Terezky, ona moc nemluvila ze začátku, co jsem tam já začala chodit. A to jsi možná viděl i teďka, když měla říct, že letěla letadlem, tak že jí to musela jakoby říkat a ona to opakovala. Ale ona nechtěla ani opakovat, ze začátku. A teďka už normálně, když jí ukazuju ty míčky a ona mi to pomalu jako.. si to rozmyslí a pošeptá mi to, nebo jako neřekne to nahlas normálně, ale normálně je schopná mi to říct. A to ze začátku nedokázala. Takže v tomhle vidím progress u ní velkéj.“(canisterapeutka Z.)

Tabulka 3: Vliv canisterapie na psychickou stránku dětí při výuce v Arpidě.

PSYCHICKÁ STRÁNKA	
Motivace	Motivuje děti k činnosti a aktivitám, k pohybu, ke cvičení, k překonání strachu či studu, k učení
Komunikace	Canisterapie jako prostředek pro zlepšení komunikačních schopností dětí a prolomení bariér, cvičení vyslovování pomocí povelů psovi

Sebevědomí	Pomocí psa odbourávat strach z lidí, zvířat, podpora dětí k projevování se
Sociální interakce	Pomáhá navazovat sociální kontakty (skrze motivaci, komunikaci a sebevědomí)

Zdroj: Vlastní výzkum

„U dětí, když mají problém s vyslovováním, tak trénování povelů, aby vyslovovaly co nejlíp.“ (canisterapeutka Z.)

Vliv na psychickou stránku dětí je patrný při sledování jejich komunikace a sociálních interakcí. Vyplývá to nejen z rozhovorů, ale i z pozorování. Když jsem přišel s canisterapeutkou do třídy, všechny děti na mě koukaly a styděly se promluvit jediné slovo. Jakmile se ale objevil pes, opadl z nich všechn ostych a nebály se mi říct, jak se jmenuje a kolik mu je. Ať už se jednalo o to, že se děti začaly bavit, protože věděly, že za odměnu bude zábava se psem, anebo jen přítomnost psa prolomila ledy, je jasné, že na ně zvíře pozitivně působí. Canisterapeutka dokázala ve své třídě s pomocí psa prolomit u některých dětí nejen strach ze zvířat, ale také strach z komunikace s ostatními lidmi. Zvyšování sebevědomí lze v určité míře na dětech také pozorovat. U některých dětí je vidět ostych, když terapeutka hledá dobrovolníky pro různé aktivity. Když se ale nakonec k aktivitě dostanou a povede se jim a mohou pak odměnit psa i sebe, udělá jim to radost a příště už se sami hlásí dobrovolně. Co se dále psychického stavu dětí týče, canisterapie jim dělá radost a těší se na ní každý týden. Přesně vědí, kdy má učitelka se psem přijít a již před příchodem čekají na chodbě, či před školou a vyhlíží pejška, aby si ho mohly chodbou dovést do třídy.

„Ono je to pro ně i dobré, když vidí, že v ten pátek tam přijdu, už se občas na mě i ptají, jestli přijdu a tak.“ (canisterapeutka Z.)

4.3.3 Edukační stránka

Další stránka, kterou canisterapie ve speciální třídě ovlivňuje je edukace. Najít způsob, jak děti přimět k učení a navíc docílit toho, aby je to i bavilo, je vcelku těžký

úkol. Ať už se jedná o školu speciální, či základní, určitě se již každý učitel setkal s tím, že dětem se prostě často nechce nic dělat. Každá třída je jiná, ale všechny mají jedno společné a to napříč celým školským systémem od základních škol, až k univerzitám. Tím společným atributem je motivace. O té jsem se již zmiňoval u psychické stránky, ale stejně tak patří k té edukační. Motivovat děti k učení a přimět je k plnění úkolů sice není jednoduché, ale za pomoci canisterapie je to velmi efektivní. Z rozhovorů vyplývá, že nejvíce děti motivuje odměna formou interakce se psem. Ochotně počítají, hýbou se, cvičí, mluví či trénují paměť a to proto, že ví, že pokud se jim daný úkol povede, čeká vedle nich pes, který je odmění svou pozorností. V tabulce č. 4 je vidět co se za pomoci canisterapie vyučuje v Arpidě.

„Ale jo, fakt se tohle snažíme trénovat i na těch obojkách, aby to fakt počítaly, aby to trénovaly a s těma míčkama ty barvy, i máme mističky barevný, takže když chceme dělat nějakou statickou aktivitu, tak aby seděly na zemi, takže sedí do kroužku, já jim dám ty mističky, to jsi možná asi viděl na tý Arpidě, prostě mističky a já jim řeknu ‚Dej 3 granulky do oranžový mističky.‘ A je to hodně těžký, protože – musí spočítat 3 granule, musí najít oranžovou mističku a dát to do ní. Ještě level navíc je ‚Dej to POD tu mističku.‘ A pak řeknu teda psovi, aby hledal.“ (canisterapeutka Z.)

Tabulka 4: *Vliv canisterapie na edukační stránku dětí a aktivity při výuce v Arpidě.*

Zdroj: Vlastní výzkum

EDUKAČNÍ STRÁNKA	
Paměť	Zapojení psa do trénování paměti – pamatovat si jeho jméno, kolik mu je let, jaká je to rasa, zapamatování povelů pro psa, následné vyslovení (komunikace) a předvedení gesta (motorika), pamatovat si jak provádět cviky se psem, jakou polohu musejí zaujmout
Barvy	Učení se barev pomocí barevných mističek pro psa (aktivity typu „Dej 3 granule do oranžové mističky.“), dále aktivity s barevnými míčky („Hod’ pejskovi červený míček.“), aktivity s obojky či vodítky („Zapni pejskovi modrý obojek a pak zelené vodítko.“ – edukace, motorika)
Počítání	Aktivity se psem („Spočítej psovi tlapky.“), počítání pamlsků a rozdělování do misek, počítání psích obojků, vodítek, míčků

„Největší cíl, o co se snažím každý rok, aby si něco zapamatovaly. To je hodně těžký u nich, něco si zapamatovat.“ (canisterapeutka Z.)

Z rozhovorů vyplývá, že jedním z hlavních edukačních cílů canisterapeutky na speciální škole je, aby si děti zlepšovaly paměť. To souvisí naprosto se vším, co děti dělají. Ať už to znamená, do kolika dovedou dopočítat, kolik si zapamatují barev, nebo jestli ví, jak se pejsek jmenuje. Neustálé opakování aktivit se psem pomáhá dětem lépe si zapamatovat různé věci.

„I to, že když přijdu na tu druhou hodinu a někdo z nich mi řekne kolik tomu psovi je, tak pro mě je to jako dobrý.“ (canisterapeutka Z.)

U těchto dětí je důležité opakování, jinak dochází rychle k degradaci již naučených dovedností. Samotné opakování by ale pro děti bylo trochu nudné a proto zapojení aktivit se zvířetem přináší do hodin jakýsi zábavný element, díky kterému si děti opakují rády a dokonce se na učení těší. Toto je jedna z největších výhod canisterapie.

„Podle mě právě proto, že ten pes je živý tvor a ještě jim dá nějakou okamžitou zpětnou vazbu, potom co to udělají. Že je rád za to pohlazení, nebo za prostě něco a že trpělivě čeká. Jakože v pohodě mu to zapnou, zapnou mu to vodítko a pak s ním ještě jdou a ten pes s nimi jde, takže je to další interakce pro ně. Že se jim fakt jako něco povedlo a můžou s tím ještě dál pracovat. . . . Takže hlavně proto a fakt jako když s tím psem něco dělají a já jim řeknu nějakou cílenou aktivitu ‚Ná, tady si vezmi piškot, stoupni si, udělej tohle, tohle, tohle a pak mu ten piškot dej.‘ a oni vidí, že fakt je ten pes poslechne a můžou ho za to odměnit a má radost a zavrtí ocasem, cokoliv, nebo je olízne, tak si myslím, že pro ně je to daleko lepší, než když bych řekla ‚Tady si sedni a spočítej kolik je 2+2.‘“ (canisterapeutka Z.)

4.4 Letní tábor pro děti se specifickými potřebami - Pozorování

Mé další pozorování probíhalo na dětském letním táboře pro děti s mentálním a fyzickým postižením, který každoročně pořádá Centrum Arpida. Pro všechny zúčastněné tu byl připraven bohatý program, jehož součástí byla také canisterapie. Tu zde prováděla již zmíněná terapeutka se svým psem, který byl přítomen nejen u canisterapie, ale také u dalších aktivit a her s dětmi.

Rozdíl mezi táborem a klasickou hodinou v Arpidě byl, že díky opravdu nabitému programu a počtu lidí byl psův odpočinek se svým psem v mnohonásobně větším vytížení. Canisterapie zde probíhala skupinovou formou a stejně tak veškeré ostatní hry s dětmi. Jeden z dní byl dokonce celý vyhrazený jen canisterapii a pro psa to byla velká zátěž, po které potřeboval také svůj odpočinek.

Pro mou návštěvu si terapeutka přichystala ukázkovou hodinu se skupinkou dětí. I v této skupině byli žáci s mozkovou obrnou, kombinovanou s dalšími typy postižení. Vše probíhalo v jakési tělocvičně a celou dobu zde byli přítomní vedoucí. Někteří jen sledovali, jiní pomáhali s pohybem dětem, které se samy nemohly dobře hýbat.

Cvičilo se jednu hodinu a vše probíhalo velmi podobně jako v Centru Arpida. Na zemi byly připravené žíněnky, na kterých seděly a ležely děti. Pro psiho terapeuta byla po straně připravená miska s vodou a pamlsky, které vždy dostával za odměnu. Jak jsem již zmiňoval dříve, úspěch u dětí s těmito potřebami je daný hlavně pravidelným opakováním. I zde hodina začíná představením psa a procvičováním dlouhodobé a krátkodobé paměti. Terapeutka se děti ptá na věci, jež už znají a zkouší, jestli si je stále pamatují. Jindy jim řekne novou informaci, na níž se za chvíli zeptá znovu, aby si opět ověřila, zda si jí pamatují. Pes je zde takovým zábavným elementem, který děti motivuje k činnosti. Je pro ně mnohem zajímavější počítat jeho obojky a vodítka a smět mu následně dát za odměnu pamlsky, než kdyby se jich učitelka jen zeptala kolik je 5+5. Možnost akce a reakce a interakce s živým tvorem je pro děti nadšením a vzrušením, které v obyčejné hodině jen tak nezažijí. Existuje sice mnoho způsobů, jak děti motivovat, ale hra s živým zvířetem jen tak něco nezastoupí. Ostatně to je vidět i na dětech samotných. Smějí se, mají o psa zájem, předhánají se v tom, kdo bude na řadě první, aby mohl dát psovi příkaz a odměnit ho. Všichni si ho chtějí povodit na vodítku, pohladit či mu hodit míček a ani na konci hodiny toho nemají dost. Já jsem na tábor

přijel v jeho polovině, přesto zájem dětí o psa neopadl a byl stejně silný jako na začátku. Proč tomu tak je, že pes probouzí v lidech radost a příjemné pocity, to je těžká otázka. Samozřejmě toto dovedou i jiná zvířata, jako třeba kočky, koně či papoušci. O důvodu by se dalo spekulovat, výsledky jsou ale nepopíratelné. Pravděpodobně je to dáno tím, že člověk je tvor společenský a společnost zvířat je pro nás velmi příjemná. Zvířata nemluví, nehádají se, jsou hravá, zvědavá a dokážou projevit radost z toho, že nás vidí. Nesoudí nás a nemají předsudky, je jim jedno co máme na sobě a jestli jsme zdraví, či nemocní. Dovedou nás potěšit, uklidnit i rozesmát. Pokud bych se zúčastnil hodiny canisterapie, aniž bych o ní kdykoliv předtím něco slyšel a nerozuměl bych, co se tam odehrává, jedné věci bych si všiml určitě, a tou je to, jaký efekt má přítomnost psa na děti.

„[Matka o synovi s mozkovou obrnou] Jedno mu ale chybělo – kamarád na úrovni. A tak jsme mu přinesli štěně králičího jezevčíka. Milou přítulnou fenku. A stal se zázrak! Dítě ožilo, pookřálo. Začalo se rychleji a usilovněji pohybovat, muselo víc koordinovat své pohyby, protože čilý psík snadno unikal a nenechal se lehce dohonit a uchopit.“⁽²³⁾

„Myšlenku, že děti a psi patří k sobě, jsem propagovala po celý svůj život a budu až do smrti. Náš nejmladší je důkazem, jak dokáží psi lidem pomoci. Jsem přesvědčena, že pejsek znamenal zásadní obrat v našem boji.“⁽²⁴⁾

To samé se dá říct i o psovi. Pozornost dětí a svého psovoda si užívá, dychtivě čeká na další pokyny a z každé pochvaly a odměny má očividnou radost. Je velmi bystrý a interaktivní a ve svém repertoáru má plno triků. Ostatně to, kolik toho pes umí, záleží čistě jen na jeho psovodovi. Mezi povely, které se naučil, patří například klasické podávání pacek, stání na zadních nohách, válení sudů, děláni mrtvého psa, přelézání a podlézání překážek, nošení míčků, hledání schovaných pamlsků, couvání pozadu, schovávání se a další.

V průběhu terapie se opět procvičovala motorika dětí prostřednictvím různých aktivit se psem. Pro začátek stačilo i obyčejné hlazení, děti si se psem podávaly packu a odměňovaly ho piškoty. Pes pro ně sloužil jako velká motivace k pohybu. Pokud si ho chtěli povodit na vodítku, museli s ním chodit kolem a museli také vodítko pevně stisknout, aby jim nevypadlo z ruky. Pro děti s mozkovou obrnou jsou veškeré tyto pohyby složité, a co mnozí lidé berou jako samozřejmost, je pro tyto děti velkým úspěchem. Dětská mozková obrna je sice nevyléčitelná, ale cvičením a opakováním lze

u dětí sledovat pokroky a zlepšení pohybu a ovládní končetin. V tomto směru dovede canisterapie pacientům velice pomoci.

Několik dětí si také vyzkoušelo polohování. Je to jedna z metod canisterapie, kdy je pacient uložen do pohodlné polohy na podložce v těsné blízkosti u psa. (viz. příloha č.5). Během této aktivity se přenáší teplo a dochází tak k zahřívání dítěte. To pomáhá při prokrvení končetin, to ale není to jediné, čím tato technika přispívá. V kombinaci s pocitem tepla a pohodlí nastává u pacienta celkové zklidnění a uvolnění. Polohování pomáhá také s uvolněním spasmů a prospěšné je i u hyperaktivních dětí, které se tak na chvíli uklidní. ⁽²⁵⁾ Je také zapotřebí, aby mezi dítětem a psem byla důvěra. Vzhledem k podstatě této techniky, kdy je cílem relaxace pacienta, by vše bylo bez účinku, kdyby se dítě psa například bálo a nechtělo ležet v tak těsné blízkosti u něj.

Na řadu přišla i již dříve zmiňovaná psí masáž. Děti ležely na břiše a terapeutka jim vyskládala po zádech a končetinách piškoty, které pes pak sbíral a procházel se po dětech. Dochází tak k jemné masáži a děti zároveň zažívají velkou legraci. Následující aktivitou pak byla opačná poloha, kdy děti byly na zádech, a každý dostal na čelo kousek piškotu. Musely se soustředit, zklidnit se a nehýbat, aby jim pamlsek nespádl z hlavy. Pro některé děti to nebyl lehký úkol, ale nakonec to zvládli všichni. Pes sedí vedle a čeká, až terapeutka dá příkaz. Poté jde a každému z dětí slízne jim piškot z čela. Od dětí je vyžadovaná koncentrace, ale na oplátku mají ohromný zážitek, a když k nim pes přijde, smějí se a jsou radostí bez sebe.

Pozorovat, jaký účinek má tento druh terapie byla velmi zajímavá a obohacující zkušenost. I ten největší skeptik by musel přiznat, že pokud nic jiného, tak alespoň radost dovede canisterapie dětem dát zaručeně.

Po procvičení těla přišla na řadu také mysl. Děti si opakovaly barvy prostřednictvím různých her a aktivit. Z několika barevných míčků museli vybrat tu správnou barvu, kterou pak hodily psovi. Když vybrali špatnou, pes pro míček neběžel. Děti si cvičí například počítání, barvy, dny v týdnu a zlepšují paměť. Součástí každého sezení je procvičování znalostí a jejich upevňování. Kdyby k tomuto trénování nedocházelo, nastávala by u dětí deteriorace těchto schopností a stejně tak i u ovládní motoriky.

Po skončení hodiny jsem si šel s terapeutkou sednout a probírali jsme témata týkající se canisterapie, dětí, jejich postižení i výchovu a trénink psa. Bavili jsme se také o průběhu tábora a o tom, jak zvládá pes několikadenní zatížení. Jak je potřeba si

rozvrhnout čas, aby zbyl také nějaký na odpočinek a relaxaci a to nejen pro psa, ale i pro terapeutku, pro kterou je tato práce také velmi náročná. Pojem „Dobrovolník se psem“ naznačuje, že veškerá práce, kterou canisterapeuti z centra Hafík provádějí je neplacená. Dělají to proto, že je to baví, že z toho mají radost a pro dobro věci a pro pomoc druhým. Mít možnost se zúčastnit této činnosti, vidět jak vše funguje a kolik do toho terapeutka dává, ve mně zanechalo veliký obdiv a respekt.

4.5 Canisterapie na základní škole - Pozorování

V této kapitole budu popisovat zážitky a poznatky z pozorování canisterapie v prostředí základní školy Sokolská, na odděleném pracovišti Břilice v Třeboni.

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, canisterapie nachází své uplatnění v různých zařízeních, kde je více či méně obvyklá. Domovy seniorů, nemocnice, léčebná zařízení, speciální školy a podobné. Jsou místa, kde se s tímto druhem terapie setkáváme častěji, než jinde, a pak jsou místa, kde canisterapie není tolik k vidění. Jedním z takových míst jsou i základní školy. Musím přiznat, že najít učitelku, která je zároveň canisterapeutkou a využívá terapii na základní škole, nebyl vůbec lehký úkol. Nakonec jsem zjistil, že alespoň v jižních Čechách to dělá jen jedna osoba. Canisterapii praktikuje paní učitelka na základní škole Sokolská ve městě Třeboň, ve kterém také sídlí výcvikové středisko Hafík.

Paní učitelka zde vyučuje děti od 1. do 4. třídy a canisterapii využívá ve všech čtyřech ročnících. Vzhledem k povaze školy, kde jsou integrované děti se specifickými potřebami, se tak stává, že třídy jsou smíšené. Ačkoliv tento rok ve třídách žádní žáci se specifickými potřebami nejsou, setkala se již učitelka s dětmi na vozíku, s poruchou jemné motoriky či zrakově postiženými. O tom, jak s těmito dětmi pracovala, jsem se pak dozvěděl při našem rozhovoru, kdy mi poskytla dostatek informací. Kromě využití canisterapie na základní škole ji chodí také praktikovat do různých zdravotních zařízení a má již mnohaleté zkušenosti. Pro svou práci má dva zlaté retrievery.

Zařazení canisterapie do základních škol je zajímavé přinejmenším svou ojedinelostí. Neexistuje mnoho škol, které se mohou pochlubit tím, že jejich učitelka je zároveň i canisterapeutkou a že svého psa využívá pro pedagogické účely během výuky. I zde fungují stejné principy jako v Centru Arpida. Pes zde působí jako velká motivace a terapeutka ho využívá v různých situacích jakožto nástroj zlepšení výuky. Primární forma terapie je AAA (Animal Assisted Activities – Aktivita pomocí zvířete), kdy skrze aktivity se psem terapeutka dociluje určitých výsledků. Vzhledem ke kombinovaným třídám se ale formy opět propojují a své využití nachází i AAT (Animal Assisted Therapy – Terapie pomocí zvířete) a také AAE (Animal Assisted Education – Edukace

pomocí zvířete). AAT je využívána u dětí se specifickými potřebami, jež potřebují procvičovat motoriku, mají problémy s pohybem a díky aktivitám se psem u nich dochází k požadovanému trénování svalů, aby se zabránilo ochabování. Edukace pak probíhá u všech dětí, kdy díky aktivitám a opakování látky dochází k učení.

V každé třídě se dnes setkáváme s problémem začleňování žáků do kolektivu. Důvody, proč se někdo může ocitnout na okraji žebříčku popularity, jsou různé. Ať už se jedná o někoho s cizím původem, outsidera či žáka s horším prospěchem, určitě se již každý z nás setkal s někým, kdo měl problémy stát se členem kolektivu. Tyto neshody a pocit nesounáležitosti pak mají vliv na celkové klima třídy. Paní učitelka využívá canisterapii i pro řešení takovýchto problémů a jejím cíleným zaměřením se dá dosáhnout výborných výsledků.

Veškeré informace jsem získal pozorováním či při rozhovoru s canisterapeutkou, při kterém mi popisovala situace s žáky a jejich řešení za využití terapeutického psa. Jednalo se hlavně o předešlé zkušenosti u dětí, které již momentálně nevyučuje, a proto nemohly být součástí pozorování. Pro úplnost mi tedy byly veškeré informace následně sděleny formou rozhovoru.

Canisterapie je nejlépe využita, je-li zaměřena na děti mladšího školního věku. V tomto období se s nimi dá nejlépe pracovat a motivovat je přítomností psa. Stejně jako při hodinách s dětmi s kombinovaným postižením, i zde byl pes pro všechny senzací. Každý kdo si mohl psa pohladit, odměnit ho či s ním zkusit nějaký trik ihned stoupl v očích svých spolužáků. Canisterapeutka si toho je dobře vědoma a proto cíleně využívá psa tak, aby měl co největší efekt na kolektiv dětí.

Osobně musím přiznat, že tento přístup ze strany učitelky mě velmi příjemně překvapil. Již mnohokrát jsem se setkal s nefunkčností vztahů mezi dětmi ve třídě, ale jen málokdy jsem viděl, aby se učitelka tak aktivně angažovala na řešení problému. Z mých zkušeností to vždy končilo tak, že učitelé nechávali děti, aby si své problémy vyřešily mezi sebou a osobně se do konfliktů mezi nimi nezapojovali. Tímto stylem se však problémy akorát prohlubovali a k rozuzlení nakonec nedocházelo nikdy.

Paní učitelka zde využívá canisterapii pro posílení vztahů mezi žáky, k řešení konfliktů či při integraci dětí se specifickými potřebami mezi ty zdravé. Pes se také dá využít při příchodu nového žáka do třídy. Namísto představování celé třídy nováčkovi si děti stoupnou do kruhu a učitelka je postupně vyvolává jménem, aby si k sobě přivolaly psa. Tímto způsobem se několikrát prostrídají všichni a nový žák se tak seznámí

s ostatními. Pokud se stane, že je ve třídě žák, který má horší prospěch a je tak odmítán ostatními, tak i zde mu terapeutka skrze psa pomáhá, aby se zařadil opět mezi své vrstevníky. Dělá to například tak, že ho mimo vyučování naučí nějaký trik se psem, který ostatní děti neumí, anebo ho ještě neviděly. Následně pak žák dostane šanci se před ostatními předvést a ukázat jim, co se naučil. U ostatních pak sklízí obdiv a všichni jsou zvědaví, jak že to vlastně udělal a chtějí se to naučit také. Daný žák pak může třídu povět vysvětlit a naučit je jak se provádí. Toto lze zkombinovat i s AAE a zapojit tak edukační prvky. Když je u malých dětí nutné procvičit počítání, může učitelka záměrně vybrat žáka, který bývá terčem posměchu, protože něco neuměl. Tomu pak dá do ruky několik pamlsků a vymýšlí pro děti příklady. „*Když má v levé ruce tři piškoty a druhé dva, kolik jich má dohromady?*“. Všichni si tímto stylem opakují počítání a odstrčený žák je pro jednu středem pozornosti. Ostatní mu závidí, že je vepředu a dává psovi piškoty a chtějí si to taky zkusit. Jsou to takové malé interakce, které když jsou cíleně zaměřené na konkrétní žáky, či problém, tak dokážou nenápadně zlepšovat situaci ve třídě a zároveň děti učit něco nového, aniž by si to ony samy občas uvědomovaly.

Jako další příklad mi terapeutka popisovala její dvě feny, kdy jedna je velmi šikovná a schopná naučit se mnoho povelů, kdežto ta druhá se nikdy nebyla schopná naučit povel „podej pac“. Když pak nastane ve třídě problém a děti se například spolužákovi smějí, protože něco neumí, tak učitelka vezme obě feny a dá jim povel „podej pac“ jedné se to podaří, ale ta druhá to neumí. Terapeutka se pak dětí ptá:

„No vidíte, ta druhá neumí dát pac. Máte jí snad proto míň rádi? Vadí vám to?“

„Nevadí“

„ Tak vidíte a úplně stejně to je i s vaším spolužákem. Jen proto, že mu zrovna tohle nejde, tak to neznamena, že se mu musíte smát.“

Děti pak nacházejí pochopení skrze příklady se psy, ke kterým mají velmi vřelý vztah a aplikují, co se naučily i na své vzájemné vztahy. Věk u dětí opravdu hraje velkou roli. Mladší žáky je snazší motivovat, vychovávat a zaujmout psem, kdežto u starších žáků, kteří jsou například v deváté třídě, by to bylo obtížnější.

Zamyslíme-li se nad kteroukoliv lidskou činností, prováděnou v jakémkoliv lidském věku, určitě se všichni shodneme na tom, že motivace je jedním z nejdůležitějších hnacích motorů. Pokud je člověk správně namotivován, zaujme vůči práci, jež dělá, úplně jiný postoj. To se pak odráží nejen na ochotě pracovat, ale také na kvalitě a výsledném pocitu a prožitku z práce. Právě motivace je jedním z nejsilnějších nástrojů canisterapie. Dokáže přimět děti k práci, pomáhá modifikovat jejich chování, dokáže děti přinutit k činnosti, na kterou by zrovna třeba neměly náladu, ale rádi ji udělají s vidinou odměny ve formě interakce se psem. Canisterapeut tohoto může využít při práci s klienty a je jen na něm, jak terapii zapojí do programu. Aktivita, které se psem jdou provádět, mají nepřeberné množství forem a využít canisterapii lze prakticky kdekoli, kde je nutné někoho motivovat. Pokud je terapeut dostatečně kreativní, otevírá se před ním nekonečně možností. V prostředí školy se tak dá zapojit do jakýchkoli předmětů, od matematiky, přes češtinu, až po výtvarnou výchovu.

V rámci motivace a integrace se paní učitelce podařilo propojit canisterapii s výukou výborně. Podle potřeby vodí psa do hodin jednou až několikrát měsíčně a zapojuje ho do všech vyučovaných předmětů, které vyučuje. Jak již bylo řečeno, využívá psa k motivaci, integraci a zlepšení klimatu ve třídě, edukaci a terapii. To vše provádí prostřednictvím aktivit se psem. Nastane-li například situace, kdy zadá dětem úkol, který je nebaví a nechce se jim moc dělat, tak zapojí svého psa a žákům řekne, že kdo bude mít první hotovo, může jít česat psa. Na to děti okamžitě reagují, protože představa, že po nezáživném úkolu si budou moct jít hrát se psem je pro ně lákavá. Při začleňování žáků do kolektivu jí pomáhá pes například při tělocviku. Když mezi zdravými dětmi má chlapce na vozíku a děti mají jít běhat, je třeba vymyslet řešení, aby dítě na vozíku nebylo díky svému postižení vyloučené. Učitelka situaci řeší tak, že pes dostane postroj a zapřáhne se za vozík a dávají si závody s dětmi, které mohou sami běhat. Náhle se role žáků prohodí a všechny zdravé děti chtějí být na vozíku a nechat se táhnout psem. Naopak vozičkář má radost a pocit výjimečnosti.

S dětmi, které mají nějaké fyzické postižení, pak učitelka provádí aktivity, při nichž se procvičuje jejich motorika a probíhá tak AAT. To lze propojit s výukou českého jazyka. Děti dostanou za úkol několikrát napsat jméno psa na papír, čímž si procvičují jak psaní, tak motoriku a držení tužky. Děti poté soutěží o to, kdo to má nejlépe napsané. Kdo je hotový, zavolá na psa a musí mu dát správný povel. Pes pak od žáka vezme sešit a odnese ho učitelce. Žák může pak za odměnu obdarovat psa

pamlskem. Canisterapie takto přináší do hodin oživení a zajímavou formu řešení jinak nezáživných úkolů. Při výtvarné výchově pak děti mohou kreslit psa, obkreslovat tlapky, které pak vybarvují a tak dále. Využití si najde i v přírodovědě. Třída chodí se psem na procházky, terapeutka na něm demonstruje rozdíl mezi masožravcem a býložravcem, aby to děti lépe pochopily. Když mu nabídne zelí, tak ohrne nos, kus masa ale s radostí sežere.

Pes je zde opravdu maximálně využitý a canisterapeutka neustále vymýšlí nové způsoby jak ho zapojit. Pomáhá při rozvoji sebeobsluhy, kdy s ním například děti chodí přes přechody, učí nové žáky orientaci po škole tak, že dostávají za úkol, aby ho dovedly na záchod či do šatny a tím si pak pamatují snáze, kde se jaká místa nachází. Je zapojen i do pravidel společenského chování, pokud paní učitelka oba své retrievery sebou, demonstruje na nich, že starší pes jde do dveří první a po něm až ten mladší. Následně vysvětlí dětem, že takto to chodí i v běžném životě. Ve všech těchto případech platí, že díky psovi si děti lépe dané situace pamatují. Pokud si totiž nové poznatky vyzkouší skrze aktivity se psem, zanechá to v nich větší zážitek, než kdyby jim paní učitelka jen řekla, jaká jsou pravidla.

Zajímavá byla také historka, kterou mi terapeutka vyprávěla, týkající se klimatu třídy a problémy s dětmi, které si myslí, že všechno znají. Když se jeden takový chlapec u ní ve třídě objevil, rozhodla se, že mu dá malou lekci za vyučenou. Během procházky nechala svého psa jít kus před třídou a jednoho žáka naučila, jak udělat specifický povel rukou, aby psa na dálku bez volání zastavil. Poté vyzvala přechytralého chlapce, aby zkusil psa zastavit, že stačí zvednout ruku. Ten s nezájmem a výrazem triviálnosti zvedl ruku, ale pes nereagoval. Chlapec se začal divit, proč to nefunguje a náhle nevěděl, co má dělat. Pak tedy paní učitelka řekla druhému, který už věděl jak na to. Ten zvedl ruku a udělal specifické gesto a pes se zastavil. Tomu prvnímu pak došlo, že existují také věci, jež nezná a začal se spolužáka vyptávat, jak že to vlastně dokázal.

Co se týká řešení konfliktů, tak i zde funguje pes koterapeut a získává roli důvěrníka. Často, když jsou ve třídě nějaké problémy, tak se děti stydí, nebo se bojí o tom povědět přímo paní učitelce. Ta tedy vezme svého psa a pošle ho k žákům, kterým řekne, aby se svěřili jemu. Pro ně je tato varianta mnohem snazší a přístupnější. Paní učitelka pak vymyslí řešení problému a za pár dní přijde se psem, jenž má na krku v přívěšku zprávu pro děti. Ty si jí čtou a na nějakou dobu se poté vyčistí vzduch a je zase klid. Samozřejmě, že ne vždy jde všechno tak jednoduše, ale podle zkušeností

canisterapeutky, má tato metoda velké úspěchy. Součástí pozorování byl následný polostrukturovaný rozhovor, během něhož mi canisterapeutka dopodrobna líčila různé situace ze školy, abych tak nepřišel o zážitky, které má s dětmi, které už třeba neučí, ale pro účely diplomové práce mají svou hodnotu.

Cíle canisterapie v pedagogice:

- *Motivace žáků*
- *Edukace skrze aktivity se psem*
- *Terapie – zlepšování motoriky, paměti u dětí se specifickými potřebami*
- *Zdokonalování sebeobsluhy u zdravých dětí i dětí se specifickými potřebami*
- *Udržování dobrého klimatu ve třídě*
- *Řešení konfliktů přijatelnou formou*
- *Začleňování a integrace dětí do kolektivu, posilování vztahů*

4.6 Výzkum – Výsledky kódování pro HVO2

Hlavní výzkumná otázka č. 2 se týkala vlivu canisterapie na výuku dětí na základní škole v Třeboni. I zde proběhla analýza rozhovoru s canisterapeutkou a následné kódování, ze kterého vzešlo, že canisterapie na základní škole ovlivňuje u dětí především tyto stránky:

- Fyzickou stránku
- Psychickou stránku
- Sociální stránku
- Edukační stránku

4.6.1 Fyzická stránka

Z výsledků vyšlo, že i na základní škole má canisterapie vliv na fyzickou stránku dětí. Jednak je to dané tím, že jsou ve škole integrované děti se specifickými potřebami, a pak také tím, že paní učitelka využívá psa pro všemožné fyzikální aktivity s dětmi. U dětí se specifickými potřebami probíhají stejné, nebo velmi podobné aktivity jako u dětí v Arpidě. Z fyzikálního hlediska se u dětí hlavně trénuje jemná a hrubá motorika. Děti se zúčastňují například i tělocviku, kde jim pes pomáhá při různých aktivitách.

„S tím, že když máš třeba člověka na vozíku, tak zase jo, hrajeme různé hry, že třeba pes ho tahá, . . . Protože on má taky tělocvik, že jo, ale nemůže se hýbat, tak třeba to dělám tak, že psovi dám postroj, zapřáhne se, a samozřejmě někdo musí jet na vozíku za ním, protože mají asistentku, ale prostě jsou rychlejší, když ten pes ještě táhne. No a dávají si závody. Jo, tenhleten se psem, proti tomu zdravému.“ (Canisterapeutka Š.)

Do těchto aktivit se zapojují nejen děti s fyzickým postižením, ale i ty zdravé. Vše záleží na kreativitě canisterapeutky, která si pro různé hodiny může připravit aktivity se psem. Ten je zde využit při mnoha rozdílných předmětech, od biologie

počínaje a výtvarnou výchovou konče. Funguje zde perfektně propojení dětí se speciálními potřebami a dětí zdravých. Aktivity se psem canisterapeutka praktikuje většinou dohromady a nevzniká tu separace. V následujících tabulkách č. 5 a 6 se podíváme na to, jaké fyzické aspekty lze u dětí canisterapií procvičovat.

Tabulka 5: *Vliv canisterapie na fyzickou stránku dětí při výuce na základní škole.*

FYZICKÁ STRÁNKA	
MOTORIKA (Jemná, Hrubá)	Ovládání horních končetin
	Držení těla
	Sportování
	Chůze

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 6: *Aktivity ovlivňující fyzickou stránku dětí při výuce na základní škole.*

Zdroj: Vlastní výzkum

FYZICKÁ STRÁNKA	
MOTORIKA	AKTIVITY
Ovládání horních končetin	U dětí se specifickými potřebami stejné aktivity jako v Arpidě: zapínání/rozepínání obojků, vodítek, cvičení úchopu, ovládání prstů, házení míčků, gesta a povely psovi, dávání pamlsků, dále pak cvičení ortografie, rozcvičování ruky, uvolňování svalů
Držení těla	U dětí se specifickými potřebami se za pomoci psa cvičí sedání, klekání, chůze, aby děti byly ve správné poloze a nedocházelo ke křečím atp.,

Sportování	Canisterapie je zakomponována také do hodin tělocviku, děti se psem běhají, závodí a dělají různé aktivity
Chůze	V rámci různých hodin (přírodověda, tělocvik) chodí třída se psem i ven, děti psa vodí, dávají mu povely, hrají s ním hry či se zábavnou formou učí

*„Jo, takže zase úplně stejně to využívám jako při klasické terapii. To znamená vodítka, obojky, zapínání, odepínání, velké pamlsky, malé pamlsky, třídění pamlsků do misek, jo. Tohle vlastně všechno klasicky pro tu jemnou motoriku. V momentě, kdy už třeba potřebujeme psaní, tak to začleňuji třeba do psaní. To znamená, že třeba začínáme tím, že napíší děti jméno pejska.“
(Canisterapeutka Š.)*

Program do hodin, kde je využita canisterapie, je velmi flexibilní. Paní učitelka ho mění podle toho, co zrovna potřebuje s dětmi probírat či cvičit.

4.6.2 Psychická stránka

U psychické stránky dětí ovlivňuje pes především motivaci. Dále pak také komunikaci, soustředění či sebevědomí. V dřívějších kapitolách již bylo zmíněno, jak motivace na děti působí. V tomto ohledu není mezi speciální a základní školou žádný rozdíl. Pes dokáže pomoci motivovat děti naprosto stejně.

*„Ale jakoby ten základ, třeba to, že tam jsou rychle hotoví, jo, to třeba je motivace úplně perfektní. Když potřebuju že dělají něco, co je nebaví, nebo vidím, že jsou.. tak prostě řeknu ‚Ten kdo bude první, jde psa česat.‘. A to se prostě vaří od tužky samozřejmě, protože hurá, tam pejsci někde odložený.“
(Canisterapeutka Š.)*

Naprosto výborně zde funguje canisterapie k podpoře komunikace mezi dětmi i učitelkou. Souvisí to také s klimatem ve třídě, které spadá do sociální stránky. Pokud je ve třídě nějaký problém v kolektivu žáků, tak se jim to většinou nechce přiznat přímo paní učitelce. Důvodem je strach, anebo to, že se děti stydí. I zde dovede pes prolomit komunikační bariéru. Paní canisterapeutka ho vyšle mezi děti s tím, že řekne žákům, aby psovi pověděli co se ve třídě děje. Děti se psovi nebojí svěřit a paní učitelka tak

může identifikovat problém a následně přijít s řešením. Takovýto způsob nepřímé komunikace napomáhá ve třídě udržovat příznivé klima.

„Protože oni třeba mně to neřeknou. Já řeknu ‚Co se tady děje v té třídě?‘ Budou sedět zařezaní a budou na mě koukat. Když uděláme kroužek a já pošlu psa a říkám ‚Tak, dneska přišel pejsek, tak vás obejde, jednoho, druhého‘ ona je zvyklá, že jo, obcházet kolečko, si myslí, že od každého dostane piškot, tak říkám ‚Tak si jí posadte a řekněte jí, co vám tady vadí prostě, co se tady děje.‘ A ono to najednou jde. Najednou to krásně tomu psovi řeknou.“ (Canisterapeutka Š.)

Motivací lze u žáků podpořit soustředění a díky dobrým výsledkům pak také sebevědomí. O sebevědomí bude také řeč u rozboru sociální stránky. V tabulce č. 7 je znázorněn vliv na psychickou stránku dětí za použití canisterapie při výuce.

Tabulka 7: Vliv canisterapie na psychickou stránku dětí při výuce na základní škole.

PSYCHICKÁ STRÁNKA	
Motivace	Pes jako pomůcka k motivaci žáků k činnostem, učení, komunikaci, sebezdokonalování, opakování.
Komunikace	Pes jako podpora při rozvíjení komunikační stránky dětí, fungující také jako pomocník při prolomení komunikační bariéry, aktivity se psem podporující u dětí komunikaci.
Soustředění	Podpora soustředění u dětí skrze motivaci psem. Děti jsou schopné se lépe soustředit, pokud vědí, že odměnou za jejich práci bude aktivita se psem.
Sebevědomí	Rozvoj sebevědomí dětí a funkce kolektivu pomocí aktivit se psem. (Outsider se naučí se psem cviky, které pak předvede spolužákům a získá si respekt.

4.6.3 Sociální stránka

Pokud jde o ovlivnění sociální stránky u žáků, tak zde paní učitelka díky canisterapii velmi efektivně udržuje ve třídě vlídné klima a napomáhá rozvoji sociálních vztahů mezi dětmi. Klima ve třídě je velmi důležité a udržet ho na dobré úrovni není jednoduché. Mezi dětmi vznikají konflikty, kterým se sice nedá zabránit, ale lze canisterapii využít pro následné řešení těchto problémů.

„Ale na to klima ve třídě, když fakt cítíš, že tam něco vrže, že tam ty děti někde mají nějaký problém, tak na to právě používám toho psa, kdy se snažím toho vyčleněného chudáka z kolektivu právě, tak jak jsem říkala, dát mu nějaký speciální úkol, dát mu speciální úkol se psem, něco ho naučit, ať to ukáže té třídě, ať je to pak naučí.“ (Canisterapeutka Š.)

Velmi dobré zkušenosti s canisterapií má paní učitelka při začleňování dětí do kolektivu. Například když přijde nový žák, který se cítí sám mezi skupinou cizích dětí, tak canisterapeutka provádí seznamovací hry a aktivity se psem, díky kterým si nový žák lépe zapamatuje ostatní děti, a pomalu se začínají formovat nové vztahy.

„. . . když přijde cizí žák, tak na to je to úplně ideální. Jo, protože představovat jednomu žákovi celou třídu není úplně jednoduché, je to takový, no chudák se tam cítí opuštěný, takže skrz toho psa, že třeba hrajeme nějaké hry seznamovací. Jo, že třeba přivolává, vždycky třeba mezi 2 děti ho postavím a přivolávají si ho navzájem a já vždycky říkám to jméno.“ (Canisterapeutka Š.)

Podobně to funguje i při situaci, kdy je ve třídě někdo odstrkovaný či neoblíbený. Může se třeba jednat o žáky, kteří mají horší prospěch, něco jim nejde, anebo prostě nezapadají do kolektivu. V takovém případě paní učitelka dotyčného vezme stranou a naučí ho třeba nějaké aktivity, nebo triky se psem. Při příští hodině pak žák ostatním předvede, co se psem umí a u ostatních si získá obdiv a jeho role ve skupině se o kousek posune výš.

„Něco, třeba po vyučování s ním nacvičím se psem, cokoliv . . . a ten to předvede. A najednou v těch očích úplně stoupne, že jo a ‚Jaks to udělal? A jaks ho to naučil a ukaž mi to. A na jaký povel?‘ A najednou on něco umí. Takže na tohle je to úplně perfektní, na to se dá ten pejsek využít parádně. Těch možností jak využít jakoby hry, je spousta. To už si potom každý musí najít sám. Víceméně ten canisterapeut hledá, co tam dá.“ (Canisterapeutka Š.)

Tento systém funguje i opačným směrem, kdy se paní učitelka může rozhodnout, že pokud se ve třídě vyskytuje nějaký žák, který se chová nadřazeně a povyšuje se nad ostatní či má pocit, že všechno umí, tak dostane úkol se psem, který je už o něco těžší a dotyčný si s ním neví rady. Jinému žákovi pak řekne správný postup a jemu se úkol podaří splnit. Takto se pedagožka snaží udržovat ve třídě rovnováhu a co možná nejlepší vztahy.

„Nebo takové ty machry co jsou, tak pro ty machry; vždycky se najde nějaký takový ten, který je nejchytřejší, nejvíc řečí . . . mu dám třeba těžší úkol. . . . Právě proto, že je to frajer, kterému vždycky všechno jde a všechno se mu daří napoprvé. . . . A teď oni vidí ty děti a on se bude snažit a ono mu to nejde. Takže i to, že jakoby to dítě zažije neúspěch je důležité.“
(Canisterapeutka Š.)

Vzhledem k tomu, že třídy jsou občas integrované a mezi zdravými dětmi jsou i děti se specifickými potřebami, tak právě ty s potřebami se canisterapeutka snaží integrovat do kolektivu ostatních s pomocí psa. Za zmínku stojí například již zmiňované aktivity se psem při tělocviku, kdy se dítě na vozíku nechá tahat zapřaženým psem a závodí s ostatními dětmi. Ty mu samozřejmě najednou závidí a také si chtějí vyzkoušet být na vozíku a nechat se vézt.

„No a dávají si závody. Jo, tenhleten se psem, proti tomu zdravému. Jo a teď zkouší. A teď oni ,My chceme taky zkusit, jaký je to tahat. . . . Tak říkám ,Ne, nemáš kolečka, tak prostě nejezdíš.‘ A teď vždycky třeba, právě když tam mám toho klučinu, tak říkám ,Vid’, že jo Matěji, na vozíku jen.‘ ,No jasně.‘ A najednou je hrozně důležitý.“ (Canisterapeutka Š.)

Z těchto několika ukázek je vidět, že canisterapie opravdu dovede být prospěšná při výuce dětí a lze využít k utváření té správné atmosféry ve třídě a k tvoření vztahů mezi žáky. Na canisterapeutovi – pedagogovi už pak záleží, jaké aktivity, hry či jiné využití psa zvolí tak, aby co nejlépe řešilo jeho danou situaci. V tabulce č. 8 je opět k dispozici přehled sociálních aspektů ovlivňovaných canisterapií ve třídě.

Tabulka 8: *Vliv canisterapie na sociální stránku a klima ve třídě u žáků na základní škole.*

SOCIÁLNÍ STRÁNKA	
Integrace nových žáků do kolektivu	Pes jako pomocník při seznamování dětí s novým žákem, skrze aktivity a hry.
Integrace dětí se specifickými potřebami do kolektivu	Pes jako pomocník při integraci dětí se specifickými potřebami mezi zdravé, hry a aktivity se psem, které pomáhají dětem se specifickými vzdělávacími potřebami získat stejné postavení ve třídě, pečování o integrované spolužáky.
Řešení konfliktů ve třídě	Pes fungující jako důvěrník, kterému se děti svěřují s problémy ve třídě a kolektivu, pomocník při prolamování komunikační bariéry
Udržování vlídného klimatu ve třídě	Pes je využíván při budování vztahů mezi žáky, aktivity se psem pomáhají u žáků ve slabším sociálním postavení získat obdiv a respekt spolužáků, stejně tak je možné skrze psa usměrnit problémové žáky

Zdroj: Vlastní výzkum

4.6.4 Edukační stránka

Stejně tak, jako u dětí z Arpidy i na základní škole dochází skrze aktivity se psem k edukaci dětí. Paní učitelka zde využívá canisterapii ve většině svých předmětů. Psa lze zapojit do hodin češtiny, matematiky, výtvarné výchovy, tělocviku, biologie a tak dále.

„Tak pak to zařadíš do všeho. Výtvarka je úplně v pohodě, že jo, tam můžeš kreslit pejška na 1020 způsobů, využíváš ho různě. Takže zase záleží, co máš za téma. Prostě zařídím se podle toho, když kouknu na příští týden, že mám, třeba dělení právě deseti, tak vymyslím nějakou aktivitu jednou za týden s dělením.“ (Canisterapeutka Š.)

V tomto ohledu opravdu nejsou žádné hranice, a pokud canisterapeutka vymyslí vhodné aktivity, lze je pak zařadit kamkoliv ve výuce. Pro děti je to velmi vítaná změna oproti normálnímu stylu vyučování. Hry a aktivity se psem je baví a přítomnost zvířete napomáhá k rychlejšímu osvojování a učení. Děti si se psem opakují matematiku, počítání s pomocí mističek a pamlsků, stejně jako tomu je v Arpidě, učí se barvy, cvičí si psaní, sportují se psem. Při hodinách přírodovědy chodí děti se psem ven do přírody. Krmí zvířata, učí se kdo je masožravec a kdo býložravec.

„. . . tak třeba i tohle v přírodovědě se dá krásně na psa. Když mu nabídnu salát, tak ho nechce, když mu nabídnu maso, tak ho samozřejmě sežere. Takže takhle děláme třeba masožravec, býložravec, aby si uměly představit vůbec co to je. Protože, když člověk řekne dětem, že zvíře je býložravec, tak oni úplně bylinu jako rostlinu nechápou.“ (Canisterapeutka Š.)

Dalším aspektem je pak učení žáků sebeobsluže. Malé děti, které po škole netrefí třeba na toalety, nebo do šaten, může pedagožka vyslat se psem. Děti si pak rychleji zapamatují cestu, mají li to spojené se zážitkem, jak tam vedli pejska. Podobně se trénuje například chození přes přechod, nebo pravidla společenského chování, kdy například paní učitelka na svých dvou psech dětem demonstruje, že ten starší půjde první do dveří a po něm až ten mladší.

„. . . pravidla třeba třídy taky děláme s pejskem, že třeba jak mám dva, tak vždycky říkám ,Tak, teď se dívejte, kdo z nich jde první do dveří. Ten starší, nebo ten mladší? Ten starší. No, tak úplně stejně to funguje v běžném životě. Pustíte první staršího do dveří.“ (Canisterapeutka Š.)

Edukační prvky při výuce dětí na základní škole či v Arpidě se neliší. Liší se jen to, co chce canisterapeutka zrovna děti naučit. Edukace dětí se specifickými potřebami probíhá v menším měřítku, protože jejich schopnost naučit se nové věci je pomalejší, než u dětí zdravých. Hlavní výhodou zapojení psa do výuky je, že zvíře přináší nový element, jenž děti zajímá natolik, že jsou ochotny, s vidinou možné odměny ve formě interakce se zvířetem, zlepšit svou pozornost, zvýšit motivaci i změnit své chování. Přítomnost psa pozitivně působí na děti a zlepšuje atmosféru ve třídě. Děti jsou ochotnější pracovat a učit se, svěřují se psovi se svými problémy a učí se věci novou a zábavnou formou. Účast psa při opakování matematiky udělá hodinu pro všechny mnohem záživnější, než jen pouhé mechanické počítání příkladů. To má následně vliv na paměť a rychlost učení. Navíc lze u dětí vzbudit zájem i o předměty, které by je za normálních okolností nebavily. Když ovšem ví, že do hodiny přijde pes a budou s ním

moci provádět různé činnosti, tak se na neoblíbené předměty dokonce i těší. V tabulce 9 jsou rozepsány aspekty, které jsou ovlivněné canisterapií při edukaci dětí.

Tabulka 9: *Vliv canisterapie na edukační stránku dětí při výuce na základní škole.*

EDUKAČNÍ STRÁNKA	
Paměť	Zapojení psa do aktivit při opakování v různých předmětech napomáhá trénování paměti a rychlejšímu osvojování.
Psaní	Trénování psaní u dětí zdravých, cvičení motoriky u dětí se specifickými vzdělávacími potřebami. Uvolňovací cviky, psaní jména psa, spojené s fyzickou stránkou a motorikou.
Počítání	Děti se učí počítat zábavnou formou se psem. Využívání mističek, pamlsků při cvičení matematiky.
Přírodověda	Využití psa při procházkách v přírodě, venkovní aktivity se psem, demonstrace biologických zákonů na psovi.
Sebeobsluha	Pes jako pomocník při trénování sebeobsluhy. Přecházení na přechodech, mytí rukou, zavazování bot, orientace ve škole.
Společenská pravidla	Pes jako pomocník při vysvětlování společenských pravidel dětem, péče o spolužáky se specifickými vzdělávacími potřebami.
Výtvarná výchova	Oživení hodin výtvarné výchovy, malování psa, obkreslování tlapek.

Zdroj: Vlastní výzkum

4.7 Shrnutí výsledků HVO 1

HVO 1: Jak ovlivňuje canisterapie výuku dětí se specifickými potřebami v centru Arpida?

Zapojení canisterapie do výuky dětí s kombinovaným postižením v centru Arpida má prokazatelný vliv na tyto stránky:

Fyzická stránka

Psychická stránka

Sociální stránka

Edukační stránka

Nejvíce je ovlivněná fyzická a edukační stránka dětí. Vzhledem k typu postižení, kterým všechny děti trpí je kladen velký důraz na rozvíjení jejich motoriky, což je při jakémkoliv postižení pohybového ústrojí velmi důležité. Dále je důraz kladen na rozvíjení jejich paměti a to především neustálým opakováním učiva. Děti se za pomoci psa učí počítat, vyslovovat, či si opakují si barvy.

4.8 Shrnutí výsledků HVO 2

HVO 2: Jak ovlivňuje canisterapie výuku dětí na základní škole Sokolská?

Zapojení canisterapie do výuky dětí na základní škole má prokazatelný vliv na tyto stránky:

Fyzická stránka

Psychická stránka

Sociální stránka

Edukační stránka

U dětí na základních školách je nejvíce ovlivňována sociální a edukační stránka. Přítomnost psa pomáhá ke zlepšování klimatu ve třídě a paní učitelka využívá canisterapii ke stmelování kolektivu. Toto je obzvláště výhodné proto, že ve třídách jsou občas také integrováni žáci se specifickými potřebami a díky správnému chodu kolektivu se tak předchází problémům ve třídě. Podle slov paní učitelky, nebyly ve třídě mezi dětmi nikdy žádné závažné konflikty, a pokud už se problém vyskytne, tak se opět řeší za pomoci canisterapie. Edukační aspekty canisterapie lze pozorovat v širokém záběru předmětů. Pes funguje jako výborný motivátor pro děti, které jsou pak více ochotny pracovat a učit se. Pomocí aktivit se psem, jež canisterapeutka vymýšlí, pak dochází k edukaci žáků.

4.9 Srovnání výsledků HVO 1 a HVO 2

V obou případech dochází při využití canisterapie k ovlivnění mnoha stránek u dětí během výuky. Z rozhovorů vyplývá, že canisterapie na speciální škole má s tou na základní škole mnoho společného. Nicméně v závislosti na různých okolnostech, jako například zdravotní stav dětí, jejich fyzické a mentální schopnosti či prostředí, se ukazuje, že jsou v aplikaci canisterapie v těchto zařízeních také rozdíly. V následující tabulce 10 jsou znázorněny společné rysy využití canisterapie v obou zařízeních.

Tabulka 10: *Společné rysy při využití canisterapie na základní a speciální škole. Seřazené podle míry využití.*

CANISTERAPIE	
V Centru Arpida	Na Základní škole Sokolská
Motivace (Edukační stránka)	Motivace (Edukační stránka)
Jemná a hrubá motorika (Fyzická stránka)	Cvičení paměti (Edukační stránka + Fyzická stránka)
Cvičení paměti (Edukační stránka + Fyzická stránka)	Komunikace (Psychická stránka)
Komunikace (Psychická stránka)	Jemná a hrubá motorika (Fyzická stránka)

Zdroj: Vlastní výzkum

Z tabulky vyplývá, že nejvíce společných prvků lze nalézt ve Fyzické a Edukační stránce. Nejsilnějším poutem je zde motivace žáků. Ta hraje v obou školách největší roli. Dále edukační stránka a fyzická, vzhledem k integraci žáků se specifickými potřebami v ZŠ Sokolská.

Hlavní rozdíl mezi canisterapií v Centru Arpida a na Základní škole Sokolská se nachází v míře zastoupení daných stránek při hodinách. Ze zřejmých důvodů jsou některé stránky mnohem více využity v jednom a jiné v druhém zařízení. Z pozorování i

z rozhovorů vyplývá, že v Arpidě děti s kombinovaným postižením nejvíce trénují Fyzickou stránku. Motorika je pro ně velmi důležitá a její procvičování je nezbytné. Probíhá tak v mnohem větší míře, než na základní škole. I přes to, že na ZŠ Sokolská jsou integrované děti se specifickými potřebami, většina dětí je zdravá. Naopak v Arpidě jsou všechny děti se specifickými potřebami a proto potřebují mnohem více cvičení motoriky, než děti ze Sokolské. Tím pádem, ačkoliv jsou tyto rysy v obou zařízeních společné, v Arpidě je Fyzická stránka zastoupená v mnohem vyšší míře.

To samé platí i u Edukační stránky. V obou školách dochází k edukaci žáků, nicméně je zřejmé, že na základní škole se tak děje v mnohem větším měřítku, než na škole speciální. Vzhledem k mentálním zábránám u dětí s kombinovaným postižením není možné, aby je canisterapeutka učila stejné věci jako na základní škole. V Arpidě se děti učí hlavně počítat, rozeznávat barvy a trénovat paměť. Na základní škole je edukační okruh mnohem širší a děti se tak za asistence psa učí matematiku, biologii, nebo český jazyk. Učí se a trénují si psaní, což je pro děti z Arpidy problém a psát většinou nezvládnou, vzhledem k postižení, kterým trpí.

Dále je na základní škole velmi silně zastoupena Sociální stránka. Především co se týká upevňování kolektivu a udržování klimatu ve třídě. Oproti tomu je v Arpidě Sociální stránka zastoupena jen v malé míře. Děti se sice učí komunikovat a navazovat kontakty s ostatními lidmi, v čemž jim pes velmi pomáhá, ale nutnost udržování klimatu a dobrých vztahů zde není. Zaprvé je třída malá a mnohem snáze zvládnutelná a zadruhé u dětí se specifickými vzdělávacími potřebami nevznikají stejné sociální situace a konflikty jako u dětí zdravých. Z toho důvodu je upevňování vztahů a udržování klimatu převážně věcí základní školy. V tabulce 11 jsou seřazené stránky, které u žáků canisterapie ovlivňuje v obou školách od nejvyšší míry ovlivnění, po nejnižší.

Tabulka 11: *Stránky ovlivněné canisterapií v Centru Arpida a na Základní škole Sokolská. Seřazené podle míry ovlivnění od nejvyšší po nejnižší.*

CANISTERAPIE	
CENTRUM ARPIDA	ZÁKLADNÍ ŠKOLA SOKOLSKÁ
Fyzická stránka	Sociální stránka
Edukační stránka	Edukační stránka
Psychická stránka	Psychická stránka
Sociální stránka	Fyzická stránka

Zdroj: Vlastní výzkum

Závěr

Obecně lze tedy vyvodit závěr, že nejvíce se canisterapií na speciální škole rozvíjí fyzické aspekty dětí. V menší míře pak edukační, psychické a v nejmenší pak sociální. Na základní škole pak canisterapie nejvíce rozvíjí sociální stránku a edukační. V menší míře pak psychickou a nejmenší fyzickou. Toto srovnání vychází z analýzy rozhovorů s canisterapeutkami z obou zařízení a z pozorování, kterého jsem se zúčastnil.

4.10 Program Prevence Úrazů Způsobených Psem

Součástí edukace v canisterapii je také program Prevence úrazů způsobených psem. Jeho autorkou je Mgr. Marie Chlopčíková, která se tomuto tématu věnovala ve své diplomové i disertační práci. V současnosti existují ilustrované brožury s názvem „*Dítě a Pes*“, které slouží jako doprovodný materiál. (viz.příloha č.7). Sdružení Hafík pořádá přednášky pro školy a veřejnost, díky kterým se program šíří mezi lidi.

Důvodem vzniku tohoto programu je vytvořit ucelený souhrn informací, týkajících se správného vztahu a chování ke psům. Posluchačům a čtenářům jsou předávány informace, získané zkušenostmi dětí a dospělých se psy, za účelem informovanosti a prevence. Zprávy o úrazech dětí způsobených psem se objevují čím dál častěji. V médiích je navíc často vše pouze jednostranné a vina je dána psovi. Vzniká takto pak hon na „nebezpečná plemena“, který se v některých zemích vyšplhal až do absurdních rozměrů. Bohužel, je třeba zdůraznit, že velmi často je na vině nedostatečná informovanost lidí o tom, jak se ke psům chovat.

Nedávno jsem byl sám svědkem nesprávného zacházení dětí se psem, které hraničilo s neustálým rizikem úrazu a to buď dětí, nebo psa. Jednalo se o rodinu se třemi dětmi, kde nejmladší dvě holčičky (4 a 6 let) se ke psovi chovaly jako k plyšové hračce. Neměly absolutně žádný respekt ke zvířeti a jejich interakce s ním byly velmi neopatrné a často i brutální. Pes byl asi půlroční štěně Norfolk teriéra, tyto psi jsou malého vzrůstu a jsou i vcelku lehcí. Bylo tak na denním pořádku, že se děti ke psovi rozeběhly a doslova ho zavalily. Následně ho vzaly za břicho a zvedly do vzduchu, a zatímco ho takto drželi a mačkaly ho, běhaly s ním a skákaly všude kolem. Když žral ze své misky, ležely vedle něj a sahaly na něj a to vše se dělo za přítomnosti rodičů, kteří jen přihlíželi a většinou na to nereagovali. Pes byl sice velký flegmatik a dětem se nikdy nic nestalo, ale takovéto chování by mohlo u jiného psa vyústit v pokousání, navzdory tomu, že by se celé situaci dalo předejít.

Dostatečná informovanost o tom, jak se chovat ke psům, by měla být samozřejmostí přinejmenším u každého majitele psa. Děti a ostatní lidé by pak také měli vědět, jak se ke psům chovat, protože do styku s nimi se dostane každý z nás. Právě za tímto účelem vznikl tento program. Ve formě přednášek ho jezdí školení canisterapeuti prezentovat pro školy a veřejnost. Na nich se lidé dozvědí o psech a jejich

původu, jak se správně ke psovi chovat, jak rozpoznávat znaky, které psi vysílají a jak na ně správně reagovat. Líčí se situace, jež mohou nastat a jak by v nich lidé a děti měli reagovat. Dále terapeuté mluví o tom, jak souvisí věk dětí a jejich zacházení se psem, jak zvíře děti vnímá na základě toho, kolik jim je let, kdo je to alfa samec, jak vypadá první kontakt s cizím psem, že by měl každý nechat psa, aby si je očichal a ne ho zavalit a začít hned hladit a objímat. Pak také co dělat, když narazí na psa, který běhá bez pána po okolí, jaké jsou ochranné polohy a jak se zachovat, když k nim běží cizí pes. Vysvětlují, že děti nesmí mávat rukama či brát něco do rukou, což může pro psa být podnět k hraní, anebo útoku, pokud má strach. Součástí brožur jsou ilustrace (viz. příloha č.7), na nichž je vidět, co se nám pes snaží říct svou řečí těla, jak poznat psa, který má strach, je agresivní, či veselý. V neposlední řadě pak přichází na řadu téma o tom, jak se chovat ke psovi doma. Probírají se zásady, zda se na psa smí sahat, když žere, když je ve svém pelíšku, rozebírají se situace, kdy byl někdo pokousán a terapeuté vysvětlují, kde se mohla stát chyba.

Aby mohli dobrovolníci se psem provádět tyto prezentace, musí si projít speciálním školením. Přednášky pak probíhají na různých místech, jako jsou například školy, veřejné akce, den dětí, anebo tábory.

4.11 Typy postižení

Vzhledem k tomu, že součástí praktické části byla práce s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami, chci zde uvést stručný popis nejčastějších postižení, se kterými se člověk může v Arpidě setkat.

Dětská mozková obrna

DMO ⁽²⁵⁾ je trvalé postižení hybnosti a držení těla, jež je způsobené poškozením nezralého mozku dítěte, nebo plodu. Často bývá doprovázena poruchami jiných částí mozku, které se netýkají motoriky. Jedná se například o poruchy psychických funkcí, sluchové či zrakové. Postižená bývá také komunikace a myšlení dětí. DMO je nevyléčitelná a není nakažlivá. Různými způsoby lze život dětí s DMO vylepšovat a zvyšovat tak jejich nezávislost a snižovat bariéry. Rehabilitace a cvičení je jedním z nich, a proto je canisterapie v kombinaci s další léčbou velmi přínosná.

ADHD

ADHD, neboli Attention Deficit Hyperactivity Disorder, je porucha pozornosti s hyperaktivitou. ⁽²⁶⁾ Jedná se o neurovývojovou poruchu, která je charakteristická poruchou pozornosti, hyperaktivitou a impulzivitou. Nemoc se projevuje tak, že děti mají problém se soustředit, lehce ztrácejí pozornost, nedokážou dokončit úlohy, jsou nepozorní, neposlouchají, často je toto chování zaměňováno za zlobení. Díky hyperaktivitě jsou neposední, vrtí se, nevydrží chvíli v klidu, nadměrně běhá, nebo odchází z místa, často si hraje s rukama nebo nohama. ⁽²⁷⁾ I v tomto případě lze canisterapií pozitivně působit na stav pacienta. Díky psovi se dokáže lépe soustředit, protože upoutává jeho pozornost a různé aktivity se zvířetem dovedou děti zklidnit.

Downův syndrom

Je vrozená chromozomální anomálie, což znamená, že v buňce se při vývoji nachází jeden přebytečný chromozom, který pak ovlivňuje funkci organismu. Tento syndrom doprovází zhoršení zdravotního stavu, problémy se štítnou žlázou, srdeční vady, snížená imunita a vždy také mentální retardace. ^(28, 29) Výchova dětí s DS je o mnoho pomalejší, protože vzhledem k mentální retardaci jim jde učení hůře. Každý pokrok je velký úspěch a výsledek dlouhého a cíleného opakování. V předchozích kapitolách jsem se zmiňoval o tom, že canisterapeutka na začátku hodiny s dětmi pokaždé opakuje základní věci a právě těmito cviky a edukací u nich dochází k pomalému učení.

Autismus

Autismus je jedna z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje. Jedná se o vrozenou poruchu některých mozkových funkcí. V důsledku těchto poruch je narušen duševní vývoj dítěte, které dobře nerozumí tomu, co vidí, slyší a prožívá. Děti mají problémy s komunikací a sociální interakcí. ⁽³⁰⁾ Pacienti mají problémy se začleněním se do společnosti. Je zde nutná speciální pedagogická péče a vyškolení pracovníci, jenž dětem pomáhají se učit a porozumět věcem.

5. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře se základy canisterapie a prozkoumat její využití v pedagogickém prostředí. Na začátku práce jsem byl jen velmi málo informovaný o tomto tématu a mou hlavní motivací byla láska ke psům. V průběhu jsem se pak postupně seznamoval s touto komplexní metodou terapie a získával nově objevený respekt pro všechny dobrovolníky, kteří se tímto zabývají.

V dnešní době je již vztah mezi člověkem a zvířetem na takové úrovni, že se stále častěji setkáváme s využitím zvířat v takových sférách, kde bychom to ani nečekali. To se samozřejmě netýká pouze psů, ale i dalších zástupců živočišné říše. Navzdory tomu, jaký pokrok na tomto poli zaznamenáváme, je stále velké množství lidí, jenž si myslí, že zvíře může být jen domácím mazlíčkem a o dalších jejich možnostech využití nemají vůbec tušení. O tom jsem se přesvědčil i v okruhu svých známých, kdy ani jeden člověk, se kterým jsem se bavil, nevěděl co to vlastně canisterapie je, ani že to zahrnuje práci se zvířaty. Uvítal jsem to jako možnost seznámit své blízké a kamarády s tím, jak dokážou být psi člověku prospěšní. Při popisování této metody byli všichni nadšení a překvapení a jevíli veliký zájem o to, jak dokáže být pes prospěšný pro zdraví člověka. Zooterapie je komplexní téma, na které bylo napsáno velké množství odborné literatury. Svou práci jsem se proto rozhodl pojmut tak, aby i laik, který o tomto tématu nikdy neslyšel, byl schopen práci číst a porozumět jí, aniž by byl zahlcen odbornými termíny a názvy, jimž nerozumí. Tímto stylem jsem se nechal inspirovat v knize *Canisterapie: Pes lékařem lidské duše*, od Lenky a Zdenky Galajdových. Ta je koncipována formou otázek a odpovědí, jakéhosi rozhovoru mezi dvěma osobami, které se baví na téma canisterapie. Vše je velmi srozumitelné a hezky napsané a seznamuje čtenáře se složitým tématem velmi jednoduchou formou.

Na začátku své práce zařazuji canisterapii do zooterapie a seznamuji čtenáře s touto metodou, při níž jsou využívána zvířata. V dalších kapitolách rozepisuji hlavní prvky zooterapie. Jaká zvířata lze zapojit, jaké existují formy a metody terapie. Toto úvodní vysvětlení slouží k tomu, aby si každý byl schopen udělat o zooterapii obrázek a jasně pochopil, jak tento způsob terapie funguje.

Jelikož je tato práce zaměřená na canisterapii, věnuji se dále tomu, jak vypadá proces přípravy a vzniku canisterapeutického týmu. Co musí udělat budoucí terapeut pro to, aby se stal dobrovolníkem se psem, jak dlouhý je to proces, co obnáší příprava a jak vypadají závěrečné zkoušky. Na tyto otázky odpovídám v teoretické části, kde se

dále také zabývám druhou polovinou terapeutického týmu a tou je pes. V několika kapitolách rozebírám vhodné a nevhodné vlastnosti u psů se zájmem o to stát se terapeuty. Následně dojde řeč i na štěňata a jak správně vybrat to nejvhodnější pro naše účely. Toto téma je doplněné kapitolou o povahových testech štěňat, které si může každý vyzkoušet, i když třeba nemá o canisterapii zájem a chce si jen pořídit nového psa.

Jak již bylo řečeno, cílem této práce bylo zjistit, jak lze canisterapii zapojit do pedagogického prostředí a zda může mít své využití i při výuce dětí. Pro správné porozumění tomuto tématu jsem spolupracoval se třemi canisterapeutkami, které jsou aktivní ve Výcvikovém Canisterapeutickém Sdružení Hafík, z.s. Díky první terapeutce z Písku, jsem získal nové kontakty, informace o zooterapii a jejím využití v Jižních Čechách a mnoho cenných rad a tipů ke zpracování této diplomové práce. Druhá terapeutka je z Českých Budějovic a pravidelně navštěvuje Centrum Arpida, kde se svým psem praktikuje canisterapii ve speciální pedagogice u dětí s kombinovaným postižením. Jako poslední jsem oslovil terapeutku a paní učitelku z Třeboně. Ta vyučuje děti na prvním stupni základní školy. V jejích třídách jsou integrované děti se specifickými potřebami a canisterapie je nedílnou součástí všech jejích hodin.

Praktická část práce je tedy rozdělena na využití canisterapie ve speciální pedagogice u dětí se specifickými vzdělávacími potřebami a pak na její zapojení ve výuce na základní škole. Pro sběr informací jsem se zapojil do pozorování při hodinách s dětmi, kdy jsem měl možnost vidět využití a efekty canisterapie přímo v praxi. Musím přiznat, že tato část práce pro mě byla nejvíce obohacující. Žádné množství literatury nedovede zprostředkovat stejný zážitek, jako když se člověk přímo účastní procesu samotného a vidí reakce dětí na psa ve třídě.

Do hodin jsem chodil vždy s otázkou „*Má canisterapie v pedagogice své využití? Jak se dá zapojit do výuky s dětmi? Jaké jsou efekty a výsledky její aplikace?*“ Záměrně jsem sledoval několik hlavních faktorů celého procesu:

- *reakce dětí na psa*
- *reakce psa na děti*
- *role canisterapeutky při hodinách*
- *efekty terapie na práci s dětmi*

- *vliv canisterapie na atmosféru ve třídě*
- *hlavní výhody aplikace canisterapie na školách*

Při hodinách s dětmi s kombinovaným postižením byl efekt canisterapie téměř okamžitý. Přítomnost psa měla na děti velmi pozitivní vliv a to ještě před příchodem do třídy. Když věděli, že je dnes čeká terapie se psem, netrpělivě již čekali na chodbě a vyhlíželi příchod terapeutky a jejího čtyřnohého pomocníka. Radost na jejich tvářích, když konečně uviděli psa přicházet, byla obrovská. Všichni si ho chtěli povodit na vodítku, pohladit a dát mu nějaký povel, aby mu pak mohli dát za odměnu pamlsků. Po celý průběh hodiny pak pes působil jako obrovská motivace pro všechny žáky. Bylo velice zajímavé sledovat, jak dlouho jim taková motivace vydrží. Nikdy se nestalo, že by psovi dali pár piškotů a pak je jeho přítomnost přestala bavit. Dokázal s pomocí psovoda udržet jejich pozornost po celou dobu, a když byl konec hodiny, neradě se s ním loučili. Právě motivace je jedním z největších přínosů canisterapie do hodin výuky. Díky ní lze modifikovat chování žáků a dosáhnout tak lepších výsledků.

Hlavní metodou terapie je při hodinách AAA. Skrze aktivity se psem terapeutka dosahuje všech svých cílů. Při práci s lidmi každý naráží na problém, že občas se lidem prostě nechce spolupracovat. V tomto případě canisterapie funguje jako jakési „šidítka“. Děti jsou vždy ochotné provádět aktivity se psem a nejen to, přímo po nich dychtí a přetahují se o to, kdo bude další na řadě. Když pak terapeutka tyto aktivity cíleně zaměřuje, přinutí tak děti ke spolupráci, aniž by o tom samy věděly. Porovnáme-li si různé situace, kdy by terapeut pouze děti požádal o to, aby něco udělaly, například vypočítaly příklad, a když jim ten samý příklad dá za pomoci aktivity se psem, tak je výsledek velmi rozdílný. Ať chce po nich učitel cokoliv, děti rádi a ochotně spolupracují, když je jim odměnou hra se psem.

Nastává tedy otázka: *Pomáhá canisterapie dětem při učení, nebo je to jen hraní se psem?* Odpověď zní: Ano, opravdu jim také pomáhá při učení. Navzdory tomu, že hlavní metodou je při hodinách AAA, dochází skrze tyto aktivity také k edukaci (AAE) a k terapii u dětí s kombinovaným postižením (AAT). Všechny tři hlavní formy canisterapie se tedy ve výsledku propojují v jeden ucelený celek. Při opakování dochází u učení, děti si trénují se psem počítání, psaní, barvy, tělocvik. Záleží jen na terapeutovi,

jak psa do výuky zapojí. Možností je velmi mnoho. Konkrétní příklady jsou popsány v praktické části. Jen pro obrázek uvedu příklad z hodiny matematiky, kdy si děti opakovaly počítání se psem. Počítaly pamlsky, rozdělovaly je do misek, aby byl v každé stejný počet, opakovaly si sčítání, odčítání i dělení a přestože prováděli se psem aktivity, docházelo u nich také k edukaci, a to tu jde ve školách především.

Pokud jde o práci s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami, tak během celého průběhu canisterapie dochází k terapii. Pravděpodobně nejdůležitějším aspektem je pak procvičování motoriky, s níž mají děti s mozkovou obrnou obzvláště problémy. Každá aktivita je nutí se hýbat, cvičit svalstvo a to je pro ně velmi prospěšné. Může se tak jednat o zapínání obojků a vodítek, hlazení psa, házení míčků, střídání poloh na matraci či vodění psa na vodítku. Celá hodina je tak komplexní péčí o dítě, při které je dbáno nejen o jeho zdraví, ale také výchovu. Veškeré pozorování bylo doplněno také hloubkovým polostrukturovaným rozhovorem s canisterapeutkou. Tento rozhovor byl následně přepsán ze záznamu a analyzován metodou kódování. Výzkum probíhal pomocí kvalitativní metody. Z kódování pak vzešly kategorie, které jasně ukazují, v jakých oblastech canisterapie ovlivňuje výuku dětí. Tyto kategorie byly rozepsány, doplněny o citace a zpracovány do tabulek pro přehlednost.

Canisterapie na základní škole má s tou, která probíhá v Centru Arpida mnoho společného. I zde je motivace důležitým aspektem při práci s žáky. Všechny děti mají psa velmi v oblibě a provádět s ním aktivity je pro ně velká zábava. Tento vřelý vztah mezi dítětem a zvířetem pak canisterapeutka využívá, aby pozitivně působila na děti. Za pomoci psa udržuje dobré klima ve třídě, pes funguje jako důvěrník a pomáhá při řešení konfliktů. Pokud se žákům nechce pracovat, funguje pes opět jako motivace k činnosti, protože za odměnu se s ním pak mohou jít pobavit. Obzvlášť se mi líbilo, jak paní učitelka dokázala pomocí psa stmelovat kolektiv ve třídě. Pomáhá dětem se specifickými potřebami integrovat se mezi ostatní formou her se psem a snaží se udržovat vybalancované vztahy mezi spolužáky. I zde pak probíhá fúze mezi AAA, AAE a AAT. Skrze aktivity se děti učí, opakují látku a díky AAT si žáci se specifickými potřebami cvičí motoriku. Vše opět funguje jako kompaktní celek. Učitelka má s canisterapií úspěch nejen u dětí, ale i u kolegů a rodičů, od kterých získává pozitivní ohlasy.

Zapojení canisterapie do pedagogiky funguje výborně. Obzvlášť účinné je propojení se speciální pedagogikou, kde děti s kombinovaným postižením potřebují

speciální péči a terapeutický pes funguje jako výborný pomocník. Na základních školách ovšem není role canisterapie o nic menší. Paní terapeutka dokázala, že s dostatkem kreativity lze zakomponovat canisterapii prakticky kamkoliv. Stačí si stanovit cíle a propojit je s aktivitami se psem. Výsledky této práce na sebe pak nenechají dlouho čekat. Děti si se psem vytvoří vztah téměř okamžitě, a když zjistí, že navíc dovede dělat různé triky, tak si ihned získá jejich přízeň. Právě tyto vztahy a pouta se pak využívají jako motivace ke všemu, co je s dětmi zapotřebí dělat. I zde proběhl s canisterapeutkou hloubkový polostrukturovaný rozhovor. Vše bylo zaznamenáno a rozhovor byl následně přepsaný pro účely metody kódování. Výsledkem této metody byly opět kategorie, ve kterých canisterapie ovlivňuje výuku u dětí na základní škole a jak jim prospívá.

Nikdy předtím jsem canisterapii v praxi neviděl. Četl jsem články, občas jsem něco zaslechl, ale být součástí hodiny a vidět jakým způsobem canisterapeutky pracují, mě velmi ohromilo. Tato práce dokáže být velice náročná pro oba členy týmu. Navíc se jedná o dobrovolnickou činnost a o to větší pak vzbuzuje respekt.

Na základě výsledků pozorování a zkušeností s průběhem canisterapie ve školských zařízeních bych ani na okamžik neváhal s doporučením praktikování tohoto typu terapie i na dalších školách. Tato komplexní metoda má mnoho výhod a využití. Obzvláště se osvědčuje v zařízeních pro osoby se specifickými vzdělávacími potřebami, kde pojí fyzickou terapii a edukaci, ale ani na základních školách nezůstává vůbec pozadu a dokáže být perfektním doplňkem výuky, který má vliv na výuku v mnoha různých aspektech.

Pro všechny pedagogy, kteří by zvažovali zařazení canisterapie do své výuky může tato práce posloužit jako zdroj informací, kde se dozví nejen jak se stát terapeutem a připravit na tuto činnost svého psa, ale také se mohou nechat inspirovat tím, jak se již jiným pedagogům podařilo canisterapii do výuky začlenit a s jakým úspěchem se takto setkali.

Dobrovolníci se psem věnují svůj čas a energii z naprosto nezištných důvodů, jen aby pomohli a udělali lidem radost a to je v dnešním světě, kde nic není zadarmo, opravdu obdivuhodné.

6. RESUMÉ

This diploma work was written to examine the possibilities of incorporating zootherapy into the pedagogical environment. While the relations between people and animals have greatly improved over the years, there are still those who think, that animals are only good as pets. Regardless of animal assistants gaining more and more popularity over the past few decades there are still many people who do not even know that zootherapy exists.

One of my goals was to introduce this form of dog therapy to people. In the first part of my work I focus on explaining what the goals of zootherapy are, how they are achieved and which methods and forms can be incorporated. The next chapters focus on the process of becoming a therapist. I talk in detail about the prerequisites, preparation and taking the final exams. There is also a section about choosing the right dog for animal therapy. What are the best traits that we look for in a good assistant and how to choose the right puppy using the *Volhard Puppy Aptitude Test*.

The first part is informational, containing the most important information for anybody who has never heard of zootherapy before. It serves for people to create a general idea about this field of work. For the second part of the thesis I worked with three therapists who helped me collect all the necessary information to complete this paper. They explained me everything there is to know about their work. Allowed me to follow them and visit their lessons at schools, where they successfully apply dog therapy. I visited two different schools and one summer camp over the course of this diploma work. One of them is a special school for kids with mental and physical disabilities. The other one is elementary school that has integrated kids with disabilities. The reason for my observations was to determine whether the dog therapy was proving itself to be useful in the pedagogical environment.

My first visit was at the Centre Arpida, which is a special school for kids with disabilities. I met with the therapist and her dog in front of the school and when we entered the hallway the reception was great and welcoming. The kids were very excited to see the dog again and were all competing for his attention. During my observations I have noticed, that one of the major advantages of having a dog therapist present in the classroom is the fact, that he can incredibly motivate kids to work. All the interactions

with the dog are made through AAA (Animal Assisted Activities). The kids are learning and exercising, using the dog as a medium to practice. They do mathematics while counting his paws or his treats in a bowl. They also learn colors or practise their memory while maintaining interaction with the animal.

All these activities are merging with another method of zootherapy and that is AAE (Animal Assisted Education) and lastly AAT (Animal Assisted Therapy). As I have mentioned before, the pupils are learning and practising different subjects throughout those activities and they are also exercising their muscles and motor skills on the way. All of these kids are suffering from cerebral palsy which negatively affects their ability to move. They need constant exercises to strengthen their muscles and prevent them from growing weak. To support this, the therapist gives them various tasks that help them develop special movement skills. Those include asking kids to clip and unclip dog's collar or lead, throwing a ball or feeding the dog. One of the favorite activities that the kids absolutely love is lying on the floor mattresses and having the teacher place dog treats on their backs. The dog then goes picking the treats up while walking on the children's backs. Doing this gently massages their back muscles and the fact of having a dog walking across them is very entertaining for them.

From observing it is very clear that the animal's presence brings everyone great joy. The kids are smiling, screaming with excitement and they are generally happy that they can interact with an animal. From the working point of view, using zootherapy at special schools helps maintain the children's health and improves their motor skills while also it focuses on their education and motivation.

Employing zootherapy at elementary school is very similar to its use at special schools. Just as before, motivation is the biggest upside to having a dog in the classroom. All the children get very excited and they enjoy the dog's company greatly. The activities with the animal are an entertaining reward for the kids. When they do not feel like working, all the teacher has to do is tell them that the first person to finish will be able to brush the dog. Suddenly everybody tries hard and feels motivated.

The teacher has really succeeded in implementing dog therapy into everything she does at school. She uses her dogs to maintain good climate in her classes, she finds a good use for them in every subject, whether it is Czech language, mathematics, gym classes, art classes or biology. There are no limits to the creativity and it is all up to the therapist to figure out ways of using her dog at work. From all the children's reactions

that I have seen, there is no doubt in me that zootherapy is greatly appreciated at school. If you asked any of the kids they would all agree that having a dog in the classroom and being able to give him orders, play with him and give him treats is amazing.

Dog therapy is a complex method that allows the therapist to affect children on many levels. It helps to motivate them, educate them, adjust their behavior or maintain their physical activity.

It is worth mentioning that not only the children, but also the dogs are enjoying all the attention and games. During the lessons the dogs were always focused, friendly and happy to perform tricks and receive their deserved treats. The dog owner has to take a good care of his dog and make sure that the animal has enough free time to rest and refresh. It may only look like just playing games with kids but all these activities are physically and psychically exhausting both for the animal and the owner. It is not advised to practise therapy every day or else we are risking overworking the dog, which could lead to his future disinterest in the activity.

The goal of the work was to determine, whether the author feels like integrating dog therapy into school lessons is beneficial in any way. The answer to this question is: yes, without a doubt. I have never seen dog therapy before and neither was I the most informed person when I started writing this project. The only thing that was leading me forward was my love for animals and especially dogs. I knew that animals can be trained to perform huge amounts of different tasks but I was very curious about seeing dogs work at school.

After reading books and articles I had the necessary information about zootherapy, but it was only after I had witnessed it in real life that I have realized how amazing and complex this work is. Zootherapy packs many beneficial aspects and puts them into one complex package. It is amazing to watch how the relations between men and animals have improved over the years. Now we can proudly say that animals are more than just pets, they are our friends, companions and sometimes even coworkers.

The amount of tricks the dogs are able to learn is also astonishing. Some of those are so complex that I often found myself wondering how were the owners even able to teach them how to do that. I saw the dog rolling on the floor, playing dead, walking on his back paws, playing hide and seek or backing up into somebody's lap. All that work for just a little treat. Animals do really give a lot without asking much back. Speaking of

which, the therapists are also volunteers and they do all of this for free, just to help people and make them happy, which is very admirable.

Zootherapy has its place in various health centres where it is used to take care of people. It can be old people in senior houses or patients in treatment after injuries. Working on this thesis has proved to me that dog therapy can without any problems be used in pedagogical field to enhance teaching and classroom climate. When used on kids of a young age, the dog therapy proves to be working especially well. Small children are naturally very inclined to animals and having one in the classroom enhances their learning experience. Not only is it great fun to have a dog there, but it works as a great motivational tool to get kids to do the work the teacher needs them to do. Furthermore the pupils do not feel like they are pushed into working and studying but they do it happily and eagerly when they know that there is a reward in a form of playing with the dog.

Both teachers have managed to use their dogs to their best potential possible. The lessons are different, fun and energetic. The dog's presence positively affects everybody in the classroom and supports better performance in children. It also makes teacher's work much easier because it is easy to motivate children to participate in the lesson. I would recommend the use of dog therapy to anybody without any hesitation.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. LACINOVÁ, J. Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.1, s. 27-30. ISBN 978-80-7322-09-6
2. PETŘÍKOVÁ, Š. Povědomí žáků 1. a 2. tříd 1. stupně základních škol o etologii psů. České Budějovice, 2011. Diplomová Práce. Jihočeská Universita v Českých Budějovicích, Pedagogická Fakulta
3. FREEMAN, M. Definice dle zvířecího druhu. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.2, s.31. ISBN 978-80-7322-09-6
4. EISERTOVÁ, J. Canisterapie – terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 5.2, s.60. ISBN 978-80-7322-09-6
5. NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata léčí*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, s 67. ISBN 80-00-01809-8.
6. Online Etymology Dictionary. *Online Etymology Dictionary*. [online]. 2001-2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.etymonline.com/index.php?term=hippopotamus>
7. Co je hiporehabilitace. *Česká Hiporehabilitační Společnost*. [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/odbornici/co-je-hiporehabilitace/>
8. Hipoterapie. *Česká Hiporehabilitační Společnost*. [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/odbornici/hipoterapie/>
9. Psychoterapie pomocí koně. *Česká Hiporehabilitační Společnost*. [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/odbornici/psychoterapie-pomoci-kone/>

10. Aktivity s využitím koní. *Česká Hiporehabilitační Společnost*. [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/odbornici/aktivity-s-vyuzitim-koni/>
11. Parajezdectví. *Česká Hiporehabilitační Společnost*. [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/odbornici/parajezdectvi/>
12. FREEMAN, M. Definice dle zvířecího druhu. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.3, s.32. ISBN 978-80-7322-09-6
13. FREEMAN, M. Definice typů zooterapie dle metody. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.3, s.33. ISBN 978-80-7322-09-6
14. BENEŠOVÁ, M., ZOUHAROVÁ M. Polohování. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 5.11.1, s.180 ISBN 978-80-7322-09-6
15. FREEMAN, M. Definice typů zooterapie dle metody. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.3, s.34 ISBN 978-80-7322-09-6
16. FREEMAN, M. Definice typů zooterapie dle metody. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.3, s.35 ISBN 978-80-7322-09-6
17. FREEMAN, M. Definice typů zooterapie dle metody. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.2.3, s.36 ISBN 978-80-7322-09-6
18. EISERTOVÁ, J. Canisterapie – terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 5.2, s.60. ISBN 978-80-7322-09-6
19. TICHÁ, V. European Society for Animal Assisted Therapy. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.Vyd. České Budějovice: Dona s.r.o., 2007. Kapitola 4.4.5, s.46. ISBN 978-80-7322-09-6

20. PAT. *VOLHARD.COM*. [online]. 2007-2013 [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: <http://www.volhard.com/pages/pat.php>
21. Working Dog Satte00elli_djvu.txt. *Internet Archive*. [online]. 2007-2013 [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: https://archive.org/stream/workingdogsatte00elli/workingdogsatte00elli_djvu.txt
22. Organizace a struktura. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, z.s.* [online]. 2008 [cit. 2015-11-17]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-39-organizace-a-struktura.html>
23. GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ, Z. *Pes lékařem lidské duše*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2011, 168 s., s. 97 ISBN 978-80-7367-879-1.
24. GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ, Z. *Pes lékařem lidské duše*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2011, 168 s., s. 98 ISBN 978-80-7367-879-1.
25. Co je DMO. *Dětská mozková obrna*. [online]. 2012 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.dmo.cz/home/co-je-dmo>
26. O ADHD. *ADHD-Asociace dospělých pro hyperaktivní děti*. [online]. 2009 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.adehade.cz/o-adhd/>
27. Diagnostika a typy ADHD. *ADHD-Asociace dospělých pro hyperaktivní děti*. [online]. 2009 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.adehade.cz/diagnostika/diagnostika-a-typy-adhd/>
28. Downův syndrom. *Downův syndrom*. [online]. 2013 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.downuvsyndrom.wz.cz/>
29. Základní Informace. *DownSyndrom.cz*. [online]. 2015 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.downsyndrom.cz/zakladni-informace.html>
30. Dětský autismus. *Autismus.cz*. [online]. 2007 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: <http://www.autismus.cz/popis-poruch-autistickeho-spektra/detsky-autismus.html>
31. HENDL, J. *Kvalitativní Výzkum, Základní metody a aplikace*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2005, str. 49, ISBN: 80-7367-040-2

32. HENDL, J. *Kvalitativní Výzkum, Základní metody a aplikace*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2005, s. 50, ISBN: 80-7367-040-2
33. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 13, ISBN: 978-80-7367-313-0
34. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 15, ISBN: 978-80-7367-313-0
35. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 13, ISBN: 978-80-7367-313-0
36. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 143, ISBN: 978-80-7367-313-0
37. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 143, ISBN: 978-80-7367-313-0
38. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 159, ISBN: 978-80-7367-313-0
39. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd.: Grada Publishing, a.s., 2006, s. 159, ISBN: 80-247-1362-4
40. MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd.: Grada Publishing, a.s., 2006, s. 160, ISBN: 80-247-1362-4
41. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 211, ISBN: 978-80-7367-313-0
42. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd.: Praha: Portál, s.r.o., 2007, s. 212, ISBN: 978-80-7367-313-0

8. PŘÍLOHY

- **Příloha č. 1**
- **Zdroj:** Tyto rozhovory byly pořízené s canisterapeutkami ze sdružení Hafík. S jejich souhlasem byly zaznamenané na diktafon a následně přepsané.
- Hlubkové polostrukturované rozhovory

Canisterapeutka Z.

T: Jak jsi se ke canisterapii dostala a jak dlouho to děláš?

I: Já jsem se ke canisterapii dostala cíleně, vlastně ještě předtím než jsem nastoupila na vejšku, protože jsem hledala nějaký obor, kde by se dal využít pes, a zjistila jsem, že canisterapie se na Zdravotně-Sociální fakultě učí jako volitelný předmět. Takže to bylo cíleně a proto jsem tam i šla, a okamžitě když jsem začala chodit do školy, tak jsem si zjistila, jak to probíhá a co bych mohla dělat a jak se k tomu dostat. No, a protože naše předsedkyně sdružení tam ještě pracovala jako učitelka, tak jsem se kontaktovala hned s ní a začala jsem jako dobrovolník bez psa, nebo terapeut bez psa. Chodila jsem do speciálně pedagogického centra pro děti se sluchovým postižením. Takže od prváku na vejšce, tak to je teď šestým rokem a aktivně se svým psem to dělám tři roky. Pak jsem ještě tedy chodila na Máj do domova pro seniory, taky bez psa.

T: Co tě ke canisterapii nejvíce přitahuje, proč ses vlastně rozhodla pro tuto činnost?

I: No, asi spolupráce s tím psem. Že se to dá využít nejenom tak, že si s ním budu chodit na procházky, ale pro mě je to i prospěšné, že tím můžu někomu pomoci a že když ten člověk má z toho radost, tak pak mám radost i já a ještě když i ten pes má pak z toho radost, tak to je asi nejvíc super na tom.

T: Myslíš si, že je canisterapie obecně známý pojem mezi lidmi? Protože já se třeba setkávám s tím, že když někomu řeknu, že píšu diplomku na téma canisterapie, tak nikdo neví co to je. Ačkoliv, když se pak dívám třeba do STAGu, tak vidím, že o

tom psalo hodně lidí, ale lidi z takové té normální sféry mám pocit, že o tom vůbec neví.

I: No, neví. To i když já jsem psala obě dvě své práce, tak jsem to zjistila také, že lidé co se zabývají sociální prací, nebo speciální pedagogikou, tak ti ano. Anebo ti co jsou z oboru, nebo ze školy, tak ti jo, ale jinak normální lidi, obyčejní, když to tak řeknu, tak vůbec no. Kdybys tady přišel k pani a zeptal se jí, tak si myslím, že neví. Což je asi škoda no.

T: Kde a jak často canisterapii využíváš?

I: Při pravidelném docházení, když chodíme do Arpidy, což je tedy každý týden hodinová terapie a pak občas když jdeme na nějakou jednorázovou akci, kde je buď ta Prevence Úrazů Způsobených Psem, anebo jen aktivity při hodině, kdy s děťčkama děláme různé věci a děláme jim zábavnou hodinu. Zážiteková činnost se tomu říká.

T: Můžeš mi popsat proces, kterým jsi prošla, aby se z tebe stala canisterapeutka? Zkoušky, příprava, atd.?

I: Jo, takže, když jsem si toho psa pořídila, tak jsme šli hned na informační schůzku, kde nám řekli, jak to bude všechno teda probíhat, co musíme splnit a kdy a kam máme přijít a takhle. Pak následovaly vstupní testy, kde se nejdřív ověřila povaha toho psa, kdy zjistili, jestli se opravdu nebojí, jestli nereaguje úplně agresivně, jestli je možné s ním takhle dál pracovat a když se zjistilo, že ano, tak jsme dostali certifikát „Tým v přípravě“ se tomu u nás říká a já jsem jako dobrovolník musela bez toho psa obejít různá zařízení, abych viděla, jak to chodí. Co by mi nejvíc vyhovovalo, co by vyhovovalo mému psovi. Takže protože já jsem byla dobrovolník bez psa, tak jsem byla v tom SPCčku, pak jsem byla v domově pro seniory, v Arpidě jsem taky byla, jezdila jsem na tábory, na rekondičáky a všechno jsem to viděla. Jak se pracuje, kdo s kým pracuje, protože třeba canisterapie u seniorů je něco jiného, než canisterapie u dětí, tam nemůžou být tolik aktivizační činnosti, tam je to třeba o povídání. Ještě bych tedy chtěla dodat, že když takhle někam chodíš do těch zařízení, tak musíš chodit s někým. Musí na tebe dohlížet terapeut, který už je certifikovaný a jeho pes to může dělat normálně, plus ty jednorázové aktivity taky bez psa. A pokud se tohle všechno projde, tak se pak přihlásíš na zkoušky. Je to šestidenní, nebo pětidenní kurz, v Třeboni se to dělá, kde se učí jak teorie, tak se dělají i praktické ukázky a různé nácviky toho chování a situací,

aby se vidělo, jak při různých situacích pes reaguje. Jak reaguje, když ho rozehraješ, když by ho děti rozehrály, tak jestli ho dokážeš zklidnit, na nečekané zvuky, rány, když spadne berle, když se chodí u vozíčku, když děti začnou pištět, když se na psa seběhnou, aby se proti nim nevydal a nějak je nešel ohrožovat. Je třeba přirozené, že ten pes couvne. Když se na něj nahrne hodně lidí, že určitě z toho nebude celý nadšený, ale prostě v žádném případě nesmí zareagovat agresivně. Takže tohle se tam všechno trénuje se psem a u té teorie se učí základy speciální pedagogiky, přednáší se tam, učí se základy sociální práce, taky aby lidi věděli, s jakým typem postižení mohou přijít do styku, co je čeká u seniorů, dětí s ADHD, autismem. Prostě všechny věci, které by měli znát, než půjdou do praxe s tím pracovat. To všechno se tedy odpřednáší, vyzkouší. V půlce toho týdne je praktické nasazení. Jedna skupina lidí jezdila na Hlubokou na mezinárodní týden žen, kde byla spousta lidí a dětí hlavně. Takže my jsme tam jezdili se psama, aby si s nima děti pohrály. Pro ty psy to bylo hodně náročné a vyzkoušeli si to hned naplno. Druhá skupina šla v Třeboni do důchod'áku za seniorama, aby si vyzkoušeli skupinovou terapii. Předvedli si tam, co pejsci umí a pomazlili se tam s nima a pak šli k nim někteří na pokoj. Třeba u lidí, kteří byli nevhodící, tak se k nim vzal pes, který dokázal nějakou dobu polohovat, nebo u nich jen ležet. Tohle všechno se tedy absolvovalo v rámci toho týdne a potom je to zakončené písemným testem a praktickou zkouškou, což je takové shrnutí, v jedné či dvou hodinách, všeho, čím si ten pes prošel za ten týden. Tím se to všechno zakončí, a když si tím člověk všim projde, což je tedy na dlouho, většinou to bývá tak rok, než se pak stane ten terapeut certifikovaný, tak dostane certifikát, tričko, vodítko a vestičku.

T: Probíhá nějaká speciální příprava psa na ty zkoušky? Musí se naučit nějaké triky, nebo jsou nějaké požadavky, co pes musí umět, aby mohl ke zkouškám?

I: Úplně, že by byla nějaká příprava, to není. Abych to řekla sama za sebe, ten pes musí tu lásku k lidem a to že sám od sebe chce ten kontakt mít, buď to má, nebo nemá. Buď k těm lidem jde, anebo ne. A to, že já už jsem ho naučila takové blbinky, které se dětem líbí, a když je předvádíme, tak z toho lidi mají radost, to je asi tak trochu navíc. Důležité je hlavně to, aby fakt ten pes nebyl agresivní, v žádném případě. Aby po někom agresivně vyjel, anebo utíkal před lidma, to prostě nejde. Takže to jsou takový základní věci. Pokud to ten člověk hodně chce, tak ho to musí naučit, ale podle mě to ten pes musí mít v sobě. Ale jinak úplně učit ho nějaký věci, to si nemyslím, že by měl umět.

T: A to co jsi teď říkala, tak to se vlastně testuje předem, jestli je vhodný na canisterapii.

I: Jo. Na těch vstupních testech. Jestli ten pes právě jako neutíká před tím kontaktem, jestli fakt přirozeně jde za tím člověkem, nebo tak. Ale i pejsek, který je třeba trošku víc submisivní, nebo je trošku víc bázlivý, ale má ty lidi rád a jde za nimi, tak jako proč ne. Tak si ho pomazlí, on nebude takovej blázen jako ten můj, nebude lítat, to zase bude lepší pro jinou cílovou skupinu, že bude takovej pomalejší. U nás v organizaci ty lidi to fakt znají a s těma lidma a psama dělají strašně dlouhou dobu. Většinou jsou to lidi, co mají i chovatelskou stanici, takže si vychovávají psy sami a vědí, jak se ten pes chová a dokáží do určité míry předpokládat, jaké to chování bude, nebo ne. Takže na těch vstupních testech se to hodně dobře pozná, jestli ten pes k tomu bude, nebo ne. Občas to i tak je, že toho člověka vyřadí, že mu řeknou „Nechte toho psa dozrát, uvidíte za rok. Zkusíte to, a když to k tomu bude tak super, a když ne, tak to... Já jsem takhle jednu slečnu na svých zkouškách měla, která je šla dělat podruhé, kterou teda vyhodili, protože ten pes byl mladý, byl nevyhlášený, sice měl lidi rád, ale nebylo to úplně k tomu, aby šel za nějakým člověkem a snažil se tam něco dělat. Takže je třeba lepší, když se to odloží. Oni to poznají, odloží se to a za rok se třeba vrátíš a ten pes bude úplně jiný. Každý pes se utváří nějakou dobu.

T: A s tím tedy souvisí i ta další otázka. Jaké důležité vlastnosti musí mít pes na canisterapii, což je vlastně to, co jsi teď celou dobu říkala: společenský, neagresivní, zvládnutelný.

I: Jo. Určitě jako ovladatelnost, to že když se třeba rozlítá, nějakým způsobem rozjede, tak aby se dal odvolat, aby se dal zklidnit. Ne že ho támhle vypustím a on bude šíleně lítat po celém parku a honit se s těmi dětmi, a tak různě.

T: Super. A jakou roli hraje plemeno, při výběru psa na canisterapii?

I: To je taková otázka, všichni to hrozně řeší mi přijde...

T: A ono na tom vlastně moc nezáleží, že jo?

I: Podle mě ne. Já jsem to neřešila. Já jsem si prostě řekla „Buď to půjde, anebo to nepůjde“. Ale zase jsou lidi, kteří cíleně tu canisterapii chtějí dělat, a když si chtějí toho terapeuta z toho psa vychovat, tak půjdou a nevezmou si teriéra, vezmou si zlatého retrievera, nebo labradora, nebo prostě...víš, u kterého je fakt předpoklad, že ten pes bude relativně klidný, zvládnutelný, vycvičitelný a bude mít v sobě nějakou lásku k lidem. Tím pádem půjdeš třeba za kolegyní, která má chovku a která má obě feny

terapeutky, takže je nějaká možnost, že štěně po její feně bude taky dobrý terapeut. Ale jinak jako, plemeno no...

T: Tam se dělá rozdíl spíš až potom, když se vybírá to, za kým vlastně jdeš, ne? Jako že se řekne třeba, že tam je někdo, kdo se bojí psů, tak je lepší třeba možná přijít s nějakým menším, než tam přijít s nějakým obrovským psem.

I: A třeba do Arpidy chodí moje kamarádka se stafordšířským bulteriérem ... já nevím, jestli víš, jak to plemeno vypadá...

T: My ho máme doma.

I: Jo? Tak to je jasný. Takže asi víš, že když s ním přijdeš jen tak prostě mezi lidi, tak úplně nevzbuzuje zrovna důvěru a musím říct, že i já jsem se v té Arpidě setkala s tím, že když ho tam vidí lidi, kteří s ním nechodí do kontaktu, ani o té canisterapii moc neví, tak řeknou „Jo, to je to bojový plemeno“, už i v té Arpidě. Tak jako Pája s tím samozřejmě umí pracovat a Atila je miláček všech a všechny přesvědčí o tom, že rozhodně žádný zabiják není. Takže jako, už se to trochu zlepšuje, ale je to fakt o tom, aby jsi věděl za kým jdeš, že třeba nějaký staří lidé asi úplně nebudou chtít, aby za nimi šel pitbul, nebo takhle. Že když třeba bude ten pejsek nějaký buď malinkej, kterého jim tam dáš do postele, anebo zlaťák, který tam dá takhle hlavu a bude ležet a bude to v pohodě. Ale to plemeno... jako určitě existují i plemena, která třeba vyloženě vhodná nejsou. Myslím si, že třeba nějaký česko-slovenský vlčák...

T: Ti jsou zrovna třeba hrozně krásní.

I: No jsou no, ale třeba úplně nedůvěřiví k cizím lidem.

T: Když se jedná tedy o canisterapii, jakou roli má přímo ten pes při samotné terapii.

I: Jo no, roli. V každé literatuře se dočteš, že role psa je jenom koterapeut, jako pomocný terapeut. Že v podstatě já, jako člověk, vždycky tu terapii řídím, určuju, co se bude teďka dělat a on tam je jenom jako takový prostředník, dejme tomu. I když třeba by se ty děti toho psa bály a on tam jenom vedle mě seděl, nebo ležel v klidu a já bych s nimi něco probírala a pracovala, tak už to by na ně mělo ten vliv. Takže roli má vlastně největší. I když jenom tak tam sedí a nic nedělá, tak podle mě má tu roli největší.

T: Tam jde vlastně i to, že ten pes je takovej, že prolomí ledy. Protože spousta lidí, i třeba co nejsou postižení, tak se třeba stydí před někým mluvit, nebo se otevřít,

nebo se nějak projevit a před psem je to vlastně takový jiný, protože tě ten pes nesoudí a nic si o tobě nemyslí. Takže se to dá použít i takhle.

I: No no, taky.

T: Jak probíhá tvoje péče o psa? Preventivní a potom i po té terapii, což je vlastně pro toho psa dost dřina, že jo.

I: No tak samozřejmě prevence – základem je očkování a pravidelný odčervování, aby ten pes nebyl žádný přenašeč nějakých nemocí a tak, to asi dělá každý. Jinak, já tedy psa před každou canisterapií koupu, nebo snažím se o to, aby tam fakt chodil čistý, protože ho mám i na práci, nebo teda, i na jinou činnost, než jenom na canisterapii, takže lítá prostě venku a dost často nevypadá jako pes. Takže ho koupu, jestli to chceš vědět dopodrobna, tak se snažím mu stříhat drápy a čistit zuby, i když teď už to není tak často, jak to bylo ze začátku. Aby fakt tam prostě přišel čistý a předtím než tam přijdu, když je trochu mokro, tak ho umeju, očistím mu tlapy a tak. Jinak ho dost často češu a snažím se, aby vypadal relativně dobře. Potom přijdu za těma dětma a řeknu ‚No, já jsem ho teď vykoukala a potřebuju, abyste mi ho učesaly‘ a to oni mají docela rádi.

T: A po té terapii, je třeba s ním nějaký odpočinek psychický?

I: Vždycky se snažím dodržovat to, že když jsem tam s ním třeba tři čtvrtě hodinu, tak aby i tu další tři čtvrtě hodinu on měl volno, jenom si běhal, čuchal, vyvětral se, proběhnul se. Aby když by měl nějaký stres, tak aby to z něj prostě spadlo a mohl se normálně vyvenčit a většinou ho pak doma ještě odměním, že mu dám něco dobrýho k jídlu co třeba nedostává, něco na kousání, nebo tak a on si jde lehnout a prostě ho nechávám v klidu. On s tím teda nikdy nemíval problémy, že kdybych ho vzala zase znova někam na nějaký sport, tak on by šel, protože on je blázen, ale snažím se to dodržovat, aby prostě byl v klidu.

T: Dobře, můžeš mi tedy říct něco o programu Prevence Úrazu Psem?

I: Takže, já jsem prošla školením, abych mohla dělat ty kurzy, nebo ty hodiny Prevence Úrazu. Je to zase další školení nad rámec terapeuta. Dělá se to u nás u Hafíka, je na to přednáška, nepíše se tam naštěstí žádný test, jen podepíšu, že jsem tam byla a budu dodržovat nějaká pravidla. Dostanou se takovýhle zalaminovaný obrázky, máme je na A4 každý zvlášť a učí se při tom právě ty děti, aby poznaly co jim ten pes chce říct. Jo, takže když vidí takového pejska, tak podle toho kolik jim je, tak jim buď jen řekneme, že takovýhle pejsek je v pohodě, že je hodný, anebo když jsou starší, tak se snaží samy říct, co na tom obrázku vidí. Takže se je snažíme naučit, co jim ten pes chce říct to řečí

jejich těla. Když jsou starší, tak jim ukážeme ten obrázek a oni popisují kde má ocas, kde má zuby, uši, kam kouká a tohle, a tohle a když jim pak ukážu obrázek tohoto psa (ukazuje další obrázek z brožury „Prevence Úrazu Způsobených Psem“), tak dělají rozdíly. Jo, že tady ten má ocas nahoru, tenhle ho má dolu, tenhle má zježenou srst, tenhle jí nemá, tenhle má vyceněné zuby, prostě vrčí a co dělá. Prostě tohle se snaží poznávat, aby věděly, že tohle už je fakt špatný. A potom když jim vysvětlíme tedy nějakým způsobem tu řeč těla, tak přejdeme k další části, nebo já to tak aspoň dělám, že když by chtěli si jít nějakého pejska pohladit, tak co by měli dělat. A že třeba, když takovýhle pes bude tohle dělat, takže za ním úplně nepůjdou, když na ně bude vrčet. Tak většina z nich řekne, že ne, že takovýhle pejsek se jim nelíbí a nepůjde. Ale když by vypadal hodný, tak jako co musí udělat a učíme je, že, oni sice řeknou, že půjdou a nechají ho očuchat ruku. To řekne většina z nich jako dost správně, ale zapomenou říct, že nejdřív se musejí zeptat. Což se snažíme taky, aby první věc byla, že se dojdou zeptat, i když ten pes bude vypadat v pohodě, tak ty děti rád mít nemusí. Takže buď se zeptat svojí maminky, nebo toho páníčka toho pejska, jestli si ho může tedy pohladit. Když mu řekne, že jo, že může, že pejsek má rád děti, tak teprve potom mu nastaví tu ruku a pak je učíme to, aby věděly, kam mu mají sáhnout. Ne že přijdou a udělají mu takhle na hlavu, že ten pes se instinktivně přihrčí, když mu dáš ruku seshora, tak se mu to nelíbí, protože tam nevidí, takže je učíme, aby nešly třeba zezadu a nezačaly na něj sahat, aby mu daly tu ruku a pohladily ho po straně po krku, protože to se většinou psů líbí, když je tady drbeš, že se i nastaví a v pohodě. Tohle neví skoro nikdo, že se psovi neplácá po hlavě, protože každý prostě přijde a udělá tohle (plácá psa po hlavě). Těmhle psům těm je to jedno, protože jsou na to zvyklí, že když k němu přijdeš zezadu, tak by neměl nic udělat a je v pohodě. Takže to je hlazení psa. No a pak když už se jakože seznámí a očuchá si je a pohladí si ho, tak že pak už můžou sahat kde chtějí a tak. No, ale když s ním chtějí dělat zase něco víc, třeba mu házet, tak se zase musí zeptat toho páníčka. Pak se vrátím k tomu zlému psovi, že když potkají takového psa, tak že se jim to samozřejmě tedy nelíbí, že ten pejsek je zlej a zeptám se jich, co by dělaly, kdyby toho psa takhle potkaly. Náhodou se to asi nestane, že by samy někde v parku šly a potkaly rozzuřeného velkého psa, ale tak, připravujeme je na to a řekneme ‚Tak co bys dělal? Utíkal bys?‘ ‚Jooo‘. Tak já jsem párkrát udělala, že jsem řekla ‚A myslíš si, že tě jako ten pejsek nechytí?‘ ‚Neee, takovejhle malej ne.‘ Tak já říkám ‚Jo tak dobře, tak to zkusíme.‘ Tak jsem vzala nějakýho kloučka a říkám ‚Rozběhneš se a já pustím psa a

uvidíme, jestli tě doběhne.‘ No samozřejmě po třech skocích ho pes dohnal a sranda hrozná, dítě běží, sranda. Takže si i na vlastní kůži můžou vyzkoušet to, že ten pes je doběhne a že mu fakt jako nemají šanci utéct. ‚Takže co, utíkaly byste?‘ ‚Neee.‘ Takže, že zůstanou stát, že většina pejsků k člověku, který takhle stojí, přijde, tak si ho jen očuchají a prostě odejdou. Jó, že když na něj nebudeš koukat, prostě v klidu, někam koukáš jinam, ruce máš normálně, nezvedáš je nahoru, tak že prostě odejdou. To taky s těma rukama, že nesmí mávat a když něco drží v ruce, protože když zvedneš ruce, tak ten pes prostě kouká. Co máš? Ty chceš být větší než já? Proč to děláš? Stejně jako s ceněním zubů a nějakým takovým taháním za různé končetiny. No a když by tohle nestačilo a... vlastně tady to je taky ty fotky (ukazuje brožuru). My tomu říkáme poloha stromu, prostě zůstaneš v klidu stát, máš ruce volně, buď podél těla, nebo tady a koukáš někam jinam. A říkáme ‚Když by tohle nestačilo a ten pes byl fakt zlejš a šel na tebe, běžel k tobě, tak že se musíš schoulit do klubička, udělat polohu želvy.‘ Takže si tohle jakoby vyzkouší a když jsou ty děti starší, tak se jich ještě ptáme ‚Proč si chráníš to břicho a tu hlavu, máš ty ruce na krku.‘ a takhle. Jakože ‚Proč? Co tady máš všechno?‘ Tak oni pak většinou správně říkají, že tam máš orgány, srdce a žíly a říkáme ‚No jasně, když se takhle schoulíš, tak ten pes jako do zad tě nemá kam kousnout a když tě kousne do zadku, no tak se ti nic nestane.‘ Takže to je tak, a pak ještě většinou dělám na konci ať si s tím psem pohrajou, poběhají a tak probíhá nějak ta hodina Prevence Úrazu na nějaké škole. A kde se tedy přednáší? Většinou to školy vědí, že tyhle programy máme a chtějí to samy, cíleně. Že zavolají, napíší ‚Chtěli bychom pro tuhle a tuhle třídu Prevenci úrazů, tyhle a tyhle datumy.‘ a takhle. Cílem by mělo být tedy být, že si to ty děti zapamatují. Jednak jak se k tomu psovi chová, jak s nimi mluví a druhak tyhle polohy, které jim můžou zachránit život, když nějhůř se to stane.

T: Takže to je většinou tak na hodinu? Přijdete někam na školu a tam to odpřednášíte?

I: Hmm, přesně tak. A většinou jsou to nějaké děti na prvním stupni základní školy. Anebo jsme měli i praktickou školu.

T: Tak dobrý, super, díky. A potom, jaký musí být canisterapeut jako osoba? Jako jestli je třeba někdo, kdo na to není moc vhodný a jaké musíš mít znalosti, abys tohle mohla provádět?

I: No, to se tak asi nedá říct, že by na to byl někdo vyloženě nevhodný. Ale určitě musíš být empatický. Ne, fakt nevím. To je, když se prostě rozhodneš, že ten

canisterapeut chceš být, tak musíš mít určitý vztah k lidem i ty. Já si ani nedovedu představit jako, jaký jiný důvod by to byl, než že chceš těm lidem nějak zpříjemnit prostě jejich život, nebo jim s něčím pomoci. Takže asi tak nějak být prostě altruistický přirozeně. Chtít pomoci a zprostředkovat jim ten kontakt s tím psem. A jaké musí mít znalosti, to souvisí v podstatě s těmi zkouškami. Jakože asi určitě tam nemůžeš jen tak přijít. Samozřejmě jsou organizace, které ti udělají kurz na, já nevím, hodinu a nic jo. Můžeš být elektrikář a nic nevědět o sociální práci, ale to u nás jako nehrozí. Minimálně v tom týdnu projdeš několika hodinami o sociální práci, o speciální pedagogice, těchhle zařízeních a tak. Jako to určitě mít musíš, protože musíš vědět, s jakou cílovou skupinou budeš pracovat.

T: Dobře. A jak probíhá tvoje příprava na provádění terapie s tvou třídou? Teď když už to máš delší dobu, tak už se tak nemusíš připravovat, že jo. Ale když dostaneš třídu poprvé, co děláš, abys věděla, co tam s nimi budeš dělat a tak.

I: Úplně poprvé, než jsem začala chodit se psem, tak jsem v té třídě byla sama, bez psa. Abych viděla co tam je za děti, co mě jako úplně čeká. Zase jinou třídu jsem měla třeba vloni, ale nijak jsem se na to úplně nepřipravovala, protože mám zkušeného psa, jestli to tak můžu říct, a měla jsem v podstatě stejnou cílovou skupinu, takže úplně nějak konkrétně mě to nenapadá. Jedině, když se chodí na ty jednorázové akce za dětma a já jsem třeba ta, která to má na starosti, na povel a vedu tu hodinu, tak si dopředu říkám co bych chtěla s těma dětma probrat. Připravuju si, co jim chci říct, jaké aktivity chci s nimi dělat, jestli budu dělat nějaké hlažení, jestli na ně budu dávat piškoty, jestli s tím psem budou běhat, nebo tak. Tak to si připravuju před touhle hodinou, ale na tu třídu ani úplně ne. I kdybych dostala teď nějakou jinou třídu, tak už to mám tak jako zajetý, co si vzít všechno sebou, tak bych to úplně nějak neřešila.

T: Taký tam asi probíhá občas improvizace nějaká. Že ty děti třeba reagují určitým způsobem, takže si řekneš „No, tak tohleto asi takhle není vhodné dělat.“

I: No, přesně tak. Když vidím, že jsou nějaký rozlitaný, tak po nich nebudu chtít, aby seděly a toho psa česaly. Jo, a zase když jsou takoví unavenější, tak zase nebudu chtít, aby mu házely míčky a takhle. Takže to mám takhle několik aktivit, který s nimi vždycky dělám a buď nějakou vyřadím, nebo nějakou zase přidám. Buď jsou to klidnější, nebo ty pohybovější, že toho psa vodí i samy, anebo s ním samy dělají ty povely a triky a takové věci. Takže to hodně přizpůsobuji tomu, jaký je den a jaké děti tam mám. Protože občas jsou fakt nemocní a mám tam třeba dvě děti, tak jako co

s dvěma dětmi. Nemůžu dělat nějaké skupinové aktivity, tak to pak přizpůsobuju. Prostě co mám, tak s tím pracuju.

T: Dobrý. Můžeš mi tedy popsat ty děti, se kterými pracuješ v Arpidě, teď, nebo i předtím. Jaké mají postižení a v jakém jsou třeba i věku přibližně?

I: Vlastně, ta moje skupinka dětí, se kterou já pracuji, už teď to bude čtvrtý rok, tak ti všichni mají nějaký druh fyzického postižení, proto vlastně můžou chodit do Arpidy. Plus, všechny mají dětskou mozkovou obrnu a další svoje specifická nějaká postižení. Mám tam kloučka, který má ADHD, holčičku, která má Downův syndrom, pak je tam holčička, která má úplně všechna kombinovaná postižení, jak fyzická, tak mentální, klouček, který má motorické problémy, špatně chodí a špatně hýbe i rukou, což souvisí s dětskou mozkovou obrnou, protože má triparézu. Komunikační problémy mají také, špatně vyslovují. Jinak jim je okolo 13 let. Začínala jsem s nimi, když jim bylo okolo devíti a teď už jim je třináct.

T: Takže vlastně, k tomu se ještě dostaneme za chvíli, protože když už je máš takovou dobu, tak je pak pro tebe snazší vidět nějaký ten progress u nich. Máš tedy nějaké věci, co si říkáš, že bys byla ráda, aby se u těch dětí zlepšily. Někaké takové cíle, že když některé z těch dětí ... jak jsi třeba říkala ten chlapeček s tou špatnou motorikou, tak tam je jasný cíl. I když vlastně ty neděláš přímo terapii, nebo edukaci, nicméně de facto když ty tam přijdeš, i s tím, že děláš jenom AAA, tak ono v tom je vlastně zapojené i ta edukace i ta terapie tak trochu pasivně, že ano. Můžeš mi tedy říct, jaké jsou u různých těch dětí cíle?

I: Jo. Tak jak jsem to říkala před tím, u té holčičky, která má nejvíc postižení, která nejmíň mluví, tak tam bylo i cílem, předtím než jsem tam začala chodit já tedy, aby se nebála psů. To byl velký cíl u ní. Dál třeba, teď je po operaci nohou, tak aby se dokázala sama zvedat a aby třeba dokázala i nějakým způsobem toho psa vést sama, s nějakým lehkým přidrčováním. U toho chlapečka, co má špatné ty končetiny a motoriku, tak se teď poslední dobou snažím, aby co nejvíc zapojoval tu nemocnou ruku. Což znamená, nejen aby třeba dával tomu psovi povely tou nemocnou rukou, ale aby i míčky mu házel tou špatnou rukou, aby se snažil procvičovat ty prsty, protože on je drží prostě ve spasmu, že je má takhle pořád (ukazuje na své ruce). Takže on si to roztáhne, dá si tam ten míček a pak si to třeba tou druhou rukou vypinkne, protože ho nemůže pustit. Neovládá je, ty prsty. I se snaží tedy tomu psovi tu ruku nastavovat, aby on se mu o ní opřel a aby on ho udržel. Což pro něj je fakt hodně těžké, protože tou rukou, už jenom jí

zvednout třeba do téhle polohy (demonstruje) a chvílku jí tam držet, to je pro něj neskutečně těžké. Takže o to se snažíme u něj. U kluka co má hyperkinetický syndrom se snažíme prodlužovat tu dobu pozornosti. Aby zůstal se psem a vnímal, co mu říkám a reagoval nějakým způsobem. U dětí, když mají problém s vyslovováním, tak trénování povelů, aby vyslovovaly co nejlíp. Sice asi rozdíl mezi ‚Sedni‘ – ‚Lehni‘ moc není, ale tak se o to snažíme. Největší cíl, o co se snažím každý rok, aby si něco zapamatovaly. To je hodně těžký u nich, něco si zapamatovat.

T: Tam se asi pokaždé když přijdeš na tu hodinu, tak, já jsem tedy s tebou byl jen dvakrát, ale ono to probíhá dost podobně asi pokaždé, protože ta doba mezitím co ty jsi tam nebyla, tak oni rychleji zapomínají, takže ty se je vlastně snažíš udržet tak, aby se nezhoršovaly, ale aby se někam posouvaly. Někteří lidé si třeba mohou myslet, že když se řekne canisterapie, tak tím pádem, že v tom je slovo terapie, že tím jako něco vyléčíš na 100 %, že jo, což není pravda. Ale tady jde spíš o to, udržet ty jejich vědomosti co oni se naučí a i to, že vlastně stojí na místě je progress, protože se nezhoršují.

I: Oproti tomu třeba nějaký jiný jo, no.

T: Takže ty se s nimi vlastně snažíš dělat, aby si zapamatovaly barvy, počítat, aby si zapamatovaly třeba psovo jméno, což už asi všichni umí.

I: Hmm, ze začátku jsem se snažila naučit i kolik má zubů, ale to jako... 42, to už je moc, do tolika nikdo z nich ani nedopočítá. Ale jo, fakt se tohle snažíme trénovat i na těch obojkách, aby to fakt počítaly, aby to trénovaly a s těma míčkama ty barvy, i máme mističky barevný, takže když chceme dělat nějakou statickou aktivitu, tak aby seděly na zemi, takže sedí do kroužku, já jim dám ty mističky, to jsi možná asi viděl na tý Arpidě, prostě mističky a já jim řeknu ‚Dej 3 granulky do oranžový mističky.‘ A je to hodně těžký, protože – musí spočítat 3 granule, musí najít oranžovou mističku a dát to do ní. Ještě level navíc je ‚Dej to POD tu mističku.‘ A pak řeknu teda psovi, aby hledal. Takže tak. Ale většina z nich tohle docela zvládá dobře. Oni i s nimi takhle pracují v normálních hodinách, takže já jsem takový doplněk pro to, aby v tom zůstaly a procvičovaly si to dál.

T: A s tím tedy souvisí i to, že ty už máš ty děti, jsi říkala, 4 roky asi ne?

I: No, 3 roky už tam chodím, teď to bude 4. rok.

T: Takže, dokážeš vidět vlastně nějaké výsledky té canisterapie, po té době u nich? Nemusí to vlastně být jen to, že se někam posunou dál, ale i to vlastně, že jakoby...

I: Ne ale to ti musím říct! U té Terezky, ona moc nemluvila ze začátku, co jsem tam já začala chodit. A to jsi možná viděl i ted'ka, když měla říct, že letěla letadlem, tak že jí to musela jakoby říkat a ona to opakovala. Ale ona nechtěla ani opakovat, ze začátku. A ted'ka už normálně, když jí ukazuju ty míčky a ona mi to pomalu jako.. si to rozmyslí a pošeptá mi to, nebo jako neřekne to nahlas normálně, ale normálně je schopná mi to říct. A to ze začátku nedokázala. Takže v tomhle vidím progress u ní velkej. I to, že když přijdu na tu druhou hodinu a někdo z nich mi řekne kolik tomu psovi je, tak pro mě je to jako dobrý. Jo? Že si ted'ka po létě vzpomněly, že mu byly 3, což jsem fakt jako nečekala. To ne. Takže uvidím příští hodinu, jestli si vzpomene někdo, že mu jsou 4. Takže to je asi pokrok.

T: A proč si myslíš třeba, že tyhle věci co ty s těmi dětmi děláš, co se týče třeba té jemné motoriky, procvičování různých věcí, to se samozřejmě dá dělat spoustou jiných věcí, že jo?

I: Hmm.

T: Tak proč si myslíš, že ta canisterapie je na to dobrá, třeba víc než něco jiného. Víš? Proč když se někdo v takovémhle zařízení zamýšlí nad tím, jak to budou procvičovat, proč si třeba tu canisterapii vyberou.

I: A proč to nedělají třeba na polštářích.

T: No.

I: Podle mě právě proto, že ten pes je živý tvor a ještě jim dá nějakou okamžitou zpětnou vazbu, potom co to udělají. Že je rád za to pohlazení, nebo za prostě něco a že trpělivě čeká. Jakože v pohodě mu to zapnou, zapnou mu to vodítko a pak s ním ještě jdou a ten pes s nimi jde, takže je to další interakce pro ně. Že se jim fakt jako něco povedlo a můžou s tím ještě dál pracovat. Jo, že to není jenom pasivní, že jenom něco zapnou a tím to pro ně končí. Že pak ještě můžou dál pokračovat, můžou to zase rozepnout, dát mi to do tašky. Takže hlavně proto a fakt jako když s tím psem něco dělají a já jim řeknu nějakou cílenou aktivitu ‚Ná, tady si vezmi piškot, stoupni si, udělej tohle, tohle, tohle a pak mu ten piškot dej.‘ a oni vidí, že fakt je ten pes poslechne a můžou ho za to odměnit a má radost a zavrtí ocasem, cokoliv, nebo je olízne, tak si myslím, že pro ně je to daleko lepší, než když bych řekla ‚Tady si sedni a spočítej kolik je 2+2.‘ Anebo prostě...no, iPad je pro ně asi lepší no. Ale to je zase jiná story.

T: Ten pes prostě funguje jako taková trochu motivace. Když někomu řekneš, ať něco spočítá, tak to není tak záživné, jako když mu dáš psa a řekneš mu, ať mu spočítá tlapy.

I: No jasně. Přesně. A ještě můžou ukázat. A hlavně třeba pak, když měly dobrý den, tak já jsem jim říkala „No a kolik máš ty nohou?“ Tak oni jako že 2 a pes že má 4, víš co. A pak že má 2 oči a oni mají taky 2 oči a vycení na mě zuby a tak. Takový blbinky, ale prostě pro mě to je to, že tomu nějakým způsobem i rozumějí a dávají pozor a jsou schopní nad tím i nějakým způsobem přemýšlet.

T: Někteří lidé, ty to asi zrovna neděláš, to asi probíhá spíš u terapie, si vedou deník, že jo?

I: Hmm, nedělám.

T: A to tedy probíhá tak, že ty jdeš vždycky na to sezení... U té terapie se lépe stanovují ty cíle, že jo, protože tam je vlastně přesně dané, co ten člověk potřebuje a co je třeba udělat. Pak to vlastně probíhá tak, že ti lidé tam jdou s tím psem, nějakou činnost tam s ním dělají terapeutickou a pak se vlastně vedou deníky, že? Tam se píše asi nějaký pokrok...

I: Hmm, jako co dělali tu hodinu, co se stalo, no no, přesně.

T: A potom po nějaké době se vlastně udělá vyhodnocení zlepšení toho stavu, že?

I: Jo. To já nedělám no. Ale zkoumala jsem to teď, nebo ne zkoumala, trochu jsem se tím zabývala teď ve své diplomce. Chtěla jsem vědět, jestli by ta možnost v Arpidě byla. Jestli by tomu byl někdo nakloněný, takovému způsobu spolupráce. Zjistila jsem, že někteří jo, někteří ne. V téhle mojí třídě, tam kde jsi byl se mnou, fyzioterapeut a ergoterapeutka s tím souhlasili.

T: To byly ty dvě holčiny, co tam s námi byly?

I: Ne, to jsou speciální pedagožky, to ne. Vždycky jakoby, tihle odborníci si je odvádějí ty děti třeba z hodiny a dělají s nimi jiné terapie. Tyhle je mají na starosti jen jako učen, nic jiného s nimi nedělají. A já jsem právě dělala rozhovory i tamtěmi. Tak v tom by to jakoby bylo. Kdybych třeba vzala toho kluka, co má tu ruku, a on by měl v nějakém svém individuálním plánu za cíl, že tu ruku má sám umět natáhnout. Jo? Takže ve fyzioterapii by s ním spolupracovali tak třeba, že by ho dávali, já nevím, do bublinek, protože ve vodě se to lépe prokrvuje a je to teplejší, takže by to dělali tak. Na ergoterapii by zase tou rukou se snažil něco dělat a na canisterapii to samé. Buď by si toho psa; on taky dělal to, když měl pes dobrý den a mohl polohovat a ležel chvíli, tak

že si ho prostě takhle vzal a dal si ho na tu ruku. Takže on mu tam ležel a pes protože má o 2 stupně vyšší teplotu těla než člověk, tak prohřeje tvou kůži daleko snadněji, než třeba deka. Takže dělal tohle a dělalo by se to přesně tímto způsobem. Já bych si to pak zapsala, že jsme dělali tohle a tohle a tohle a třeba po půl roce bych viděla, jaké má s tou rukou zlepšení. To by byl takovýhle plán, kdybych chtěla dělat terapii. Ale myslím si, že by to bylo trochu víc práce pro všechny a muselo by se to trochu vymyslet. Ale jako proč ne. Zatím to nedělám.

T: Dobře. Pak tady mám takovou otázku, ale ta je taková hrozně složitá na zodpovězení, protože to je hrozně individuální. Jaká si myslíš, že je průměrná efektivní doba pro používání canisterapie, abys mohla vidět nějaké výsledky? Je jasné, že se nic nestane ze dne na den, že je to vše dlouhodobé a navíc taky každý člověk je jiný a u některých, ještě vzhledem k jejich postižení, to trvá déle a některým méně. Ale tak, obecně...

I: No, podle mě; nebo je to samozřejmě napsané, že u každého člověka je to úplně jiné. Protože, jak jsem ti říkala o té holčičce, když jsem přišla do té nové třídy, byla tam holčička, která brečela, když viděla psa. A přišla jsem tam za další dvě hodiny, což bylo, já nevím, ob čtrnáct dní, a ona už přestala brečet. A za další, já nevím, měsíc, už toho psa vedla na vodítku a smála se. Takže u někoho to třeba fakt jde rychle, že tu změnu vidíš za dva měsíce, když se tam chodí pravidelně. Ale u někoho to jde prostě pomaleji a tu změnu vidíš až za rok. Ale všechno to má společné to, že tam s tím psem musíš chodit pravidelně. Ne že tam dojdeš, já nevím, jednou za měsíc ve středu, pak dvakrát do měsíce druhý měsíc a pak zase jednou za měsíc. Proto já tam chci chodit vždycky ten pátek ve stejnou hodinu. Ono je to pro ně i dobré, když vidí, že v ten pátek tam přijdu, už se občas na mě i ptají, jestli přijdu a tak. Takže vidím, že ta pravidelnost v tom hodně pomáhá, aby ta změna byla i vidět pak. Ale aby, jako ten konkrétní nějaký výsledek, kdybych se o něco snažila, tak jako ten rok si myslím, že minimálně. U těchhle dětí, konkrétně mých, kdy vím, že ty mají prostě střední mentální postižení, tak...

T: Právě, tohle taková ošemetná věc, ta doba té léčby, nebo terapie, protože samozřejmě někteří lidé si myslí, že přijdou a budou hned zdraví, anebo že se jim něco hnedlepší...

I: Jasně. V hodně věcech.

T: Takže potom může vznikat třeba nějaká nedůvěra v tuhle činnost, že si třeba někdo myslí, že to nejde dost rychle, nebo tak no.

I: Chápu no.

T: S tím pak souvisí i ta další otázka, jestli máš ohlasy i od rodičů těch dětí, se kterými děláš canisterapii. Jak se jim to zamlouvá, anebo jestli ses setkala i s nějakými negativními. Že se to třeba někomu nelíbí, nebo že si myslí, že je to blbost a nefunguje to. Nemusí to být od rodičů přímo, ale třeba i obecně od lidí.

I: No, od rodičů tedy ne. Všichni rodiče těchto mých dětí s tím museli i souhlasit, aby ta canisterapie mohla tam probíhat. I s focením souhlasy. Takže ti jako ne. Dokonce jsou tam i rodiče, kteří jsou z toho fakt nadšení a chtějí, aby tam ten pes docházel, že to pro ty děti je jako lepší. A jedinou věc, kterou... jestli to můžu říkat teda, ta skepse; tak to bylo od jedné fyzioterapeutky, která pracuje s dětmi, které mají hluboké mentální postižení, což znamená, že leží a jako nic. Tak ta dělá fyzioterapii, a když jsem s ní dělala já rozhovor, jestli by si myslela, že by to bylo možné nějak propojit s polohováním se psem, tak mi řekla, že si to nemyslí, že to tam už jednou zkoušeli a že v tom byl akorát bordel. Možná, že kdyby tam byl nějaký schopnější člověk, který by si to uměl nastavit třeba lépe, to polohování se psem a nějak se snažil jim dokázat, že to úplně není k zahzení, tak by to třeba bylo jiné. Ale to byla jediná věc, od jediného člověka, který byl tak trochu jako proti tomu no. Nebo, ne proti, ale ani ne pro.

T: Jo, tak to je dobrý, já jsem čekal, že řekneš, že jich bylo víc. Protože, zaprvé o tom lidi moc neví, takže když jim něco řekneš...

I: Možná jsem v dobrém zařízení, víš. Že jsou takoví inovativní a nebojí se. Hodně lidí tam má třeba i asistenční psy.

T: Tak to je dobře, že máš tak pozitivní zkušenosti.

I: Jo, jo to většinou fakt jo. V Arpidě žádná úplně negativní nikdy nebyla. Vlastně ani nikde jinde.

T: Já jsem třeba čekal, že mi řekneš něco takového, jako že ti někdo z rodičů prostě řekl, že to třeba nevidí jako nějakou rovnocennou metodu, jako když někde jde to dítě třeba do lázní. Že ti pak řeknou ‚No, já si nemyslím, že by ta canisterapie byla nějaká efektivní‘. Nebo tak.

I: To naštěstí ne. Tak ono tam většina lidí asi chápe, že vidí, co mají doma za dítě a ví, co s ním musejí dělat a vědí, že ta canisterapie je tam taková doplňková metoda k tomu, aby to dítě nějak lépe fungovalo.

T: Tak jo. Pak tady mám akorát ještě na konec, jestli bys dokázala popsat, jak se k určitým těmto bodům dá něco udělat, aby se splnilo to, co chceš. Například když je tady motivace k činnosti, tak jak se dá prostě v té třídě pes použít k tomu, aby když jsou třeba děti takoví, že se jim nechce něco dělat, tak jak ho dovedeš použít k tomu, aby je nějak namotivoval, aby udělali to, co chceš. Tam se třeba dají využívat ty odměny, že? Protože když ty po nich něco chceš, třeba aby tomu psovi hodily míček, nebo aby mu řekly nějaký povel, tím pádem oni si procvičují mluvení, nebo cokoliv jim řekneš, tak ty jim potom můžeš dát kousek piškotu a oni mu ho můžou dát. Tím pádem je to pro ně taky taková motivace, že?

I: Jako když toho psa berou i sami třeba jako nějaký způsob odměny pro ně, tak třeba kdyby měli něco vykonat předtím a ty bys řekl ‚No tak teď když tady napíšeš tenhle úkol, tak můžeš si jít se psem támhle házet míčkem.‘. Jako třeba to házení míčků je baví hodně. To je asi jejich nejoblíbenější činnost, protože ten pes za ním fakt lítá a nosí to zpátky. Takže tímhle způsobem by se to dalo využít taky. Že by si řekl ‚Až to uděláš, můžeš si jít hrát se psem.‘ Zase, pokud bys měl stanovený nějaký cíl, tak ten pes může být prostředek, jak toho dosáhnout. Když mají třeba začít nějakým způsobem chodit, tak ten pes bude pro ně motivace k tomu, aby se zvedly a šly. Že s ním můžou jít na procházku, nebo že ho můžou jít cvičit a ten pes je poslouchá, a takhle. Takže tímhle způsobem bych to využívala asi já.

T: Ono s tím souvisí asi i ta aktivizace dětí, že?

I: Jo no, to je to samé. Že když chceš, aby se zvedly, tak ten pes je dost ideální. Taky jsme párkrát byli venku a oni si ho tam vodí, mají hrozně rádi, když si ho můžou vodit. Vždycky když přijdu do té třídy, tak minimálně dvě děti vždycky přijdou, jestli si ho můžou vzít a odvést si ho do té tělocvičny, nebo kamkoliv. To je jako hodně baví. No a aktivizace je pak vše co s ním dělají.

T: Ten pes je vlastně takové šidítko de facto, že? Protože, když třeba dejme tomu, kdybys třeba nějakému tomu dítěti nebyla sympatická, nebo se tě bálo a ty po něm pak něco chceš a ono se mu to nechce udělat. Ale když tam máš toho psa, tak udělat to pro psa je mnohem schůdnější pro to dítě a zábavnější, než to udělat třeba pro tebe. Takže je jde ošidit takhle v tomhle smyslu, že to udělají i tak, ale de facto to nedělají pro tebe, ale pro toho pejska.

I: No, to rozhodně no.

T: No, a když se je třeba snažíš naučit nové věci, tak to jsme vlastně už viděli několikrát. Prostě, když je chceš naučit barvy, nebo naučit je počítat, tak k tomu můžeš toho psa využít. Můžou mu počítat tlapky, zuby.

I: Přesně, porovnávat to se svými končetinami.

T: Můžou počítat kolik má obojků, vodítek, barvy, mističky a 3 granulky, takže to je jasné, to už jsi říkala. Nové znalosti – tady jde o to učení, jako že je naučíš třeba co to je za rasu...

I: Jo, snažila jsem se je naučit, myslím si, že to vědí, co je to za rasu, protože mají i ve třídě knížku o plemenech psů, kterou občas když jsem přišla, tak jí měly otevřenou a ukazovaly mi tam nějakého psa, který mu byl podobný. Takže jsem se je snažila naučit, co je to za rasu. Občas mi tedy řeknou, že je to zlatý retriever, jen protože se nad tím nezamyslí a plácnou to první, co znají.

T: Ono je vlastně takhle lehčí je naučit něco nového, protože kdybys jim ukázala fotku tvého psa v knížce a řekla jim, ať si ho zapamatují, tak je to pro ně mnohem asi těžší, než když tam ten pes přímo je a skáče tam a můžou si ho pohladit.

T: Komunikace – já jsem třeba četl v té knížce od Velemínské, že se využíval pes pro odbourání selektivního mutismu, což je vlastně komunikace. I když tohle je přímo hodně takový specifický případ, ale i když máš třídu, kde se děti stydí něco říct, tak je vlastně možné toho psa využít, protože je snazší něco říct psovi, který se na tebe kouká.

I: Než když se na něj kouká třeba půlka třídy. Rozhodně.

T: Takže v tomhle se dá taky ta canisterapie použít, abys je donutila ty lidi mluvit. Zase to chce čas, ale pak postupem času oni si zvyknou mluvit i na tebe víc, nebo na spolužáky... Já odpovídám za tebe, vid'?

I: Né, tak jako máš ve všem pravdu. Takže když to víš, tak aspoň si to líp napíšeš.

T: Pak tady mám podporu sebevědomí. To trochu souvisí s tou stydlivostí a s tou komunikací, že? I když já nevím, jak bych to řekl, jak to se sebevědomím funguje u postižených dětí. Jak moc sebe samy vnímají. Jakože, víš, u normálních dětí je to, si myslím, větší otázka, že jo.

I: To rozhodně jo. Víc to řeší, než ti postižení.

T: Ale, nemusí to být úplně u postižených jen. Co se týká toho sebevědomí, já vím, že tam v té knížce bylo něco napsáno o tom, že když byl třeba ve třídě nějaký outsider, tak vlastně tím, že tam vezmeš toho psa a on s nimi nějak reaguje a ten

pes je taková senzace a když i ten outsider se dostane k tomu, že s tím psem reaguje a že se mu něco povede, nebo tak, tak mu to jakoby zlepšil status u těch ostatních dětí. Že to třeba uznají ,Jo to bylo dobrý, on mu dokázal dát nějaký povel.‘

I: To by bylo fajn, kdyby to třeba nikdo jiný nedokázal a zrovna tenhle jako jo. Což by úplně bylo to nejlepší.

T: A vlastně bez toho psa, kdyby ten outsider měl něco udělat před třídou, tak by se mu nechtělo, že jo. Ale když je tam ten pes a má něco udělat se psem, tak je to takový mnohem snazší.

I: S tím souvisí i role v té skupině, že si tím vlastně zvedneš ten status. Ale to bych víc spíš viděla u těch zdravých dětí, než u těch postižených, protože fakt v tom kolektivu co mám, tak oni nějaké své postavení ve skupině neřeší. Hrozně by mě možná i zajímalo, teď mě napadla taková věc, jestli někde takhle existuje třeba šikana u těch postižených. Jako asi určitě jo, ale zatím jsem se tím třeba nesetkala a přitom na normální škole je to běžná záležitost.

T: Já když jsem byl na základce, tak nás tam pak spojili se základní školou, že ta škola neměla své zvláštní budovy a oni tam ty postižené děti dali přímo mezi zdravé. A bylo to hrozný, protože, na jednu stranu se mluví o tom, že se zařadí, ale na druhou stranu potom, obzvlášť když je zařadíš mezi lidi, kteří jsou na základce v druhém stupni, tak to bylo docela dost hrozný, protože ty děti tam chodily po chodbě a ty zdravé děti na ně řvaly, nadávky, všechno možné a nevím, jak nad tím ty děti přemýšlely, jestli si uvědomovaly, že když jim řeknou ,Ty mentále‘, nebo něco takového, jestli si to opravdu berou k srdci a říkají si...

I: Jestli je jim to líto.

T: No, anebo jestli netuší, že je tam nějaký takový veliký rozdíl. Je to zajímavé no.

I: To se asi nikdy nedozvíme no. Ale ještě s tím sebevědomím souvisí i to, že ty moje postižené děti, že když ten pes pro ně něco udělá, jakýkoliv ten povel nebo tak, takže je to pro ně dobré, že se jim opravdu něco povedlo. Takže jako to fakt cíleně dělám taky, protože kdyby je třeba neposlouchal, tak by jim to třeba taky bylo líto, že támhle toho poslechl a jeho ne. Takže jsem vždycky dbala i na to, aby když třeba mu to špatně vyslovovaly, tak jsem u nich stála a tomu psovi jsem to ukazovala rukou. Aby on to řekl, já mu to ukázala a jemu bylo jasné, co má udělat, aby z toho nebyl zklamaný, že

mu to ten pes neudělal a támhle Monice jo, protože Monika to dokáže normálně říct a zdrezûruje ho. Takže tak. O to se snažím taky.

T: Dobře no. To je asi všechno, už tady toho víc nemám. Tak děkuju rozhodně za rozhovor.

I: Není vůbec za co.

Canisterapeutka Š.

T: Jak se dá canisterapie využít na základní škole?

I: Takže, určitě při začleňování, při stmelování toho kolektivu v té první třídě, nebo když přijde cizí žák, tak na to je to úplně ideální. Jo, protože představovat jednomu žákovi celou třídu není úplně jednoduché, je to takový, no chudák se tam cítí opuštěný, takže skrz toho psa, že třeba hrajeme nějaké hry seznamovací. Jo, že třeba přivolává, vždycky třeba mezi 2 děti ho postavím a přivolávají si ho navzájem a já vždycky říkám to jméno. Takže Lucka přivolá, já nevím, Karel přivolá a furt to opakuju, takže si to jakoby zkouší. Takže na to začleňování určitě je to dobré. Plus třeba když tam je nějaký žák, který je samozřejmě odstrkovaný, že jo. Pokud je tam, ať už nevím, může být nějak handicapovaný, anebo prostě se mu nedaří, je to takový ten, opravdu, který má čtyřky, pětky a není úplně... v ničem není dobrý prostě, tak tam na toho je to úplně ideální. Něco, třeba po vyučování s ním nacvičím se psem, cokoliv, naučí se třeba ‚Lehni‘, ‚Podej pac‘, prostě něco ho naučí toho pejska a jenom to co dělají spolu. Třeba nějakou sestavu. Prostě: sedni, pac, lehni a chůzi nějakou, stačí jenom takovýhle kravinky malý a ten to předvede. A najednou v těch očích úplně stoupne, že jo a ‚Jaks to udělal? A jaks ho to naučil a ukaž mi to. A na jaký povel?‘ a najednou on něco umí. Takže na tohle je to úplně perfektní, na to se dá ten pejsek využít parádně. Těch možností jak využít jakoby hry, je spousta. To už si potom každý musí najít sám víceméně ten canisterapeut hledá, co tam dá. Úplně stejně to funguje začleňování kolektivu třeba i v těch kroužkách, právě v tom dětském domově. To je stejné, to víceméně dělá kolegyně. No, potom je využívám na nácvik nějaké třeba sebeobsluhy. To znamená třeba, když děti mají nějaký problém, ať už já nevím, neumývají si ruce, nebo netrefí třeba na záchod, tak to cvičíme tak, že ten pejsek s nimi chodí právě a že třeba řeknu ‚Tak, ukaž pejskovi, kde je záchod, ukaž pejskovi, kde jsou šatny a oni si to celý takhle protrénují hravou formou. Jinak prostě co, přijde a ‚Trefíš na záchod?‘ ‚Jo, trefím.‘. Nevím. Někde tam bloudí po škole, že jo, neví. Takže to používám jakoby na takovouhle klasickou sebeobsluhu po té škole no a pak už to mám klasicky jakoby terapeuticky zaměřené. To znamená, že když tam mám žáka prostě s nějakou jemnou motorikou, tak cvičíme jemnou motoriku. A to už jsi možná viděl jakoby v té práci. Nevím jestli ti to kolegyně ukazovala, jemnou motoriku, jak se trénuje.

T: Jo.

I: Jo, takže zase úplně stejně to využívám jako při klasické terapii. To znamená vodítka, obojky, zapínání, odepínání, velké pamlsky, malé pamlsky, třídění pamlsků do misek, jo. Tohle vlastně všechno klasicky pro tu jemnou motoriku. V momentě, kdy už třeba potřebujeme psaní, tak to začleňuji třeba do psaní. To znamená, že třeba začínáme tím, že napíše děti jméno pejska. Jakoby místo rozcvičení ruky, tak aby nepsaly rovnou do písanky, tak třeba řekneme ,Tak se rozcvičíme, tak jak se jmenujou pejsci? Tenhle, tenhle?‘. Tak je napíše, několikrát třeba, soutěžíme kdo je pěkný, pošlu pejsky třeba, že mi přinesou sešit, protože oni mi všechno nosí. Tak prostě řekneme ,Tak, kdo je hotový, zavolá psa.‘. Oni si ho musí zavolat, dají mu to s povelem, samozřejmě musí mu dát nějaký povel ,Aport‘, ten to přinese mně, já se kouknu, jak to napsaly hezky, takže i v rámci tohoto, že jakoby si procvičí tu jemnou motoriku a není to klasický, že když jim řeknu prostě ,Udělejte uvolňovací cviky.‘, tak je to bavit nebude. Kdežto, když řeknu ,Tak, napíšeme 15 krát jméno psa.‘, říkám ,A pořádně se rozmáchněte.‘, že to už třeba nemáme jenom na papír, prostě jo hodně velký, aby si uvolnily tu ruku. Takže jemná motorika. Hledání sponek, nošení propisek, zapínání. To všechno cvičíme během prostě hodin, když tam mám nějaké dítě, že třeba zdravé dítě normálně píše, ale handicapovaný, pokud má jemnou motoriku, tak já mu nemůžu dát psát stejnou stránku, jakou píše on. Tak místo toho používám právě toho psa, že on pracuje s tím pejskem, dělá něco jiného pávě. Klasicky to zapínání obojku. Hrubá motorika je to samé vlastně. Ta se cvičí zase – chůze, zvedání, klekání, sedání aby uměly, aby procvičovaly ty záda. No a s tím, že potom jakoby v té třídě zase záleží, co chci řešit, že jo. Se psem já mám třeba připravené barvy, takže třeba na prvním stupni to je klasika, že jo. Učení barev, učení používání pastelky, mám udělaný z kartonu kolečko a kolíčky, vždycky každý máme po třídě rozházené kolíky a každý si zavolá psa a pošle si ho pro kolík jeden, ten ho přinese, dojde mu kolečko, on musí správně přiřadit barvy s tím, že samozřejmě čím jsou větší, tím těch barev je víc. V té první třídě dát normálně základy – zelenou, a pak už máš odstíny opravdu malinko, jenom aby se trénovaly, takže tímhle navazujeme dál, je toho spousta. Pak třeba v prvouce, když, já nevím, tam je třeba nějaká chůze po přechodech a tyhlety, tak to nacvičujeme se psem, že chodíme se psem, když je tam rodina a péče o rodinu, tak tam zařazujeme toho psa, jakoby že se musíme o něj starat, pravidla třeba třídy taky děláme s pejskem, že třeba jak mám 2, tak vždycky říkám ,Tak, teď se dívejte, kdo z nich jde první do dveří. Ten starší, nebo ten mladší? Ten starší. No, tak úplně stejně to funguje v běžném životě. Pustíte první staršího do dveří.‘. Takže

jakoby, pak už záleží, co chci přesně dělat. Co tam s tím pejskem dělám. A jinak je vodím do školy, jak říkám, tak jednou za měsíc, někdy víc. Chodíme spolu na procházky, hodně přes tu přírodu, takže chodíme spolu do přírody, takže zvířata krmit a takhle a co se dává a co se nedává a jak se třídí odpad a proč se to tak třídí a kdo je masožravec a kdo je všežravec, tak třeba i tohle v přírodovědě se dá krásně na psa. Když mu nabídnu salát, tak ho nechce, když mu nabídnu maso, tak ho samozřejmě sežere. Takže takhle děláme třeba masožravec, býložravec, aby si uměly představit vůbec co to je. Protože, když člověk řekne dětem, že zvíře je býložravec, tak oni úplně bylinu jako rostlinu nechápou. A já si naopak zase představím, že žerou něco bílýho. To je typické. Takže tohle zařazuju takhle. No a pak vlastně, co jsem tam měla. Pak jsem tam měla zrakové postižení taky ve třídě.

T: Takže, můžeme si tedy tykat? Ty máš jakoby vlastně nějaké zmixované třídy, že jo?

I: Jo. Já mám teda třídy zmixovaný. Já mám vždycky dvě skupiny dohromady. Dvě třídy. Takže záleží jak kdy. Někdy mám druhou, třetí, někdy mám třetí čtvrtou, střídám. Takže, ono záleží, ale jakoby já, protože s každou tou třídou dělám něco jiného, tak každá ta třída si dělá něco svého. Ale jakoby ten základ, třeba to, že tam jsou rychle hotoví jo, to třeba je motivace úplně perfektní. Když potřebuju že dělají něco, co je nebaví, nebo vidím, že jsou.. tak prostě řeknu ‚Ten kdo bude první, jde psa česat.‘. A to se prostě vaří od tužky samozřejmě, protože hurá, tam pejsci někde odložený. Takže na tohle, když vidím, že už jsou opravdu jako takový umdlený, tak to používám. S tím, že samozřejmě v té třídě musí být pravidlo. Takže, že ten pes kdyby tam byl šest hodin, tak je unavený, kdyby tam šest hodin na něj někdo matlal. Takže to chce opravdu v té třídě stanovit pravidla. Takže my to máme udělané tak, že děti ví, že prostě na pejska se nesahá, pokud je na svém místě, což je nějaký, cokoliv to může být kerelka, může to být pelech, může to být, já to mám třeba pod stolem, pod mýma nohama, že oni si tam lehnou, tam zůstanou ležet. Takže to může být třeba tohle. Tak když si tam ten pes sám zaleze, nebo já ho tam dám, tak je jasné, že prostě se na něj nesahá, ani o přestávkách. Jo, kdyžto když ten pejsek volně se pohybuje po třídě, můžou si ho pohladit, může prostě, když pracují jo, tak v klidu prostě jenom stačí, že ho přejedou rukou a ono jakoby... třeba v Americe už takhle je to docela běžné, že jsou psi zařazení v těch velkých firmách. Jako jsou třeba u nás, já nevím, O2, nebo takhle v Praze, tak tam už normálně pejsek funguje. Terapeut, který chodí právě po těch kancelářích a je to jenom

o tom, že ten člověk přijde a podrbe si ho a chvíli se odkloní od toho počítače a pohladí a úplně stejně to funguje u těch dětí. Jo, chvíli se odkloní od té práce, co tam počítají, podrbou a jde dál. Když nechci, aby rušil, tak prostě psa dám na místo a oni musí pracovat samy. Nebo naopak jak jsem říkala zase, dám jim za to nějakou odměnu, že kdo je hotový, jde dělat tohle. Jo, takže tam záleží zase, co fakt chceš tím řešit. Ty jsi měl vlastně edukaci, že jo, zapojení psa do výuky a zlepšení klimatu ve třídě. No, takže na to klima je právě jakoby úplně to nejlepší, že trénuješ s tím handicapovaným to, co potřebuje – zrakové vnímání, motoriku.

T: Ty to máš takhle smíchané, že máš normální, zdravé děti i postižené dohromady?

I: To jsou integrované, takže, někdy jo a někdy ne. Záleží jako. Měla jsem tam klučinu na vozíku, měla jsem tam klučinu s grafomotorikou – postiženou jemnou motoriku a zrakové postižení jsem měla. No ale jinak tam míváš, jako těch dětí je docela dost, takže záleží. Jako já třeba na to mám štěstí, že jdou ke mně do třídy, protože jich mám malý počet, tak je to třeba na to lepší. A ještě to třeba někdo ví, že tam toho psa používám, tak ho tam dají třeba speciálně. Ale teď třeba mám třídu, kde nemám žádný handicap a ani tam nemám žádné dítě, které by bylo vyčleněné z kolektivu. Ale na to klima ve třídě, když fakt cítíš, že tam něco vrže, že tam ty děti někde mají nějaký problém, tak na to právě používám toho psa, kdy se snažím toho vyčleněného chudáka z kolektivu právě, tak jak jsem říkala, dát mu nějaký speciální úkol, dát mu speciální úkol se psem, něco ho naučit, ať to ukáže té třídě, ať je to pak naučí. A klidně i na počítání jo, třeba právě když jsou malí, tak prostě počítáme pamlsky a ukáže třeba, že v jedné ruce má tři, v jedné má dva, kolik má pamlsků dohromady. Ostatní počítají a on jakoby taky počítá, ale zároveň že jo, dělá s tím psem a je pro ně důležitý, protože ‚Jé, on má psa a my ne. My ho chceme taky.‘ a všichni se samozřejmě budou hlásit. ‚My chceme taky dávat pamlsky.‘ Tak stačí říct ‚Ne, prostě tohle si zasloužil Lojza, byl dobrej, tohle mu šlo.‘ a najednou prostě oni zjistí, že taky něco umí. Protože většinou tyhle děti, těm se nedaří nic. Nic moc neumí, ve všem jsou... a ještě dost často jsou takoví, že se hádají s těma dětma, nechtějí společně, takže třeba furt udržovat, aby se někomu nesmály, tak já třeba když ukazuju, že jednomu něco jde a druhému ne, tak třeba jedna fena umí pac a druhá ne prostě. Druhá, ta celý život na mě koukala a nikdy se nenaučila ‚Podej pac‘, prostě vůbec. Tak já jim vždycky říkám ‚Nesmějte se. Neznamená, jestli jste starší, nebo mladší, anebo prostě to umíte. Dívejte se jo, tahle umí všechno‘, tak to ukážu, říkám ‚a

tahle – dej pac‘ nic ,dej pac‘ nic, a říkám ,A máte jí míň radši?‘ ,Ne, máme jí stejně rádi.‘ a říkám ,No a vidíte, a vadí jí to nějak?‘ ,Ne, když jí podrbem, tak ne.‘ tak říkám ,No tak vidíte, tak se nikomu nesměju a úplně stejně je to tady. Když on neumí násobilku, nemusíte ho mít míň radši prostě. Stejně tak je fajn, jako vy, akorát že prostě neumí násobilku.‘ Takže tímhle způsobem to používám na to klima ve třídě. Popřípadě, když už je to opravdu nějaké, že se něco děje, jo, nějaký problém, tak si prostě sedneme a uděláme kroužek a klasicky říkám ,Tak, dneska si povídáme co se tady dělo.‘ A už opravdu, na přímo, vůbec to neřešíme, že nějaký obklíkou, s tím, že toho pejska tam tedy máme, ale máme ho spíš jako takového důvěrníka. Protože oni třeba mně to neřeknou. Já řeknu ,Co se tady děje v té třídě?‘ Budou sedět zařezaní a budou na mě koukat. Když uděláme kroužek a já pošlu psa a říkám ,Tak, dneska přišel pejsek, tak vás obejde, jednoho, druhého‘ ona je zvyklá, že jo, obcházet kolečko, si myslí, že od každého dostane piškot, tak říkám ,Tak si jí posaďte a řekněte jí, co vám tady vadí prostě, co se tady děje.‘ A ono to najednou jde. Najednou to krásně tomu psovi řeknou. Dřív to takhle dělaly třeba na maňásky, úplně stejně. Jenomže ve čtvrté třídě už s maňáskem člověk nepořídí, to už jsou prostě velké děti, kdežto tomu psovi to pořád řeknou. Mně ne, mě mají furt jako autoritu a bojí se, že prostě dostanou za to vyhubováno. No oni dostanou, ale jinak prostě. Kdežto takhle když to řeknou tomu psovi, tak prostě třeba dáme takhle kolečko, oni mu to řeknou a já nevím, třeba za týden se sejdeme, já rozmyslím nějaké prostě, řešení, přemyslím já, to vymyslím třeba, já nevím, že toho dotyčného třeba když se dva kluci hádají, tak je přesadím, nebo něco takového. A dělám to tak, že aby to neměly ode mě, tak to dělám tak, že mají jako přívěšek na obojku, takový ten šroubovací, já nevím, jestli si ho pamatuješ, dávaly se do toho kováky, tak to mám stejný a napíšu do toho lístečky jako to řešení problémů. Zašroubuji a oni aby to neviděly, tak s tím ten pes už jako přijde do školy a obejde zase a já říkám ,Hele, ona vám nese nějakou zprávu.‘ Tak to rozšroubují a teď tam čtou to řešení, jak řešit ten problém v té třídě. A docela musím říct, že fakt se to jako; neříkám, že všechno se zpraví, ale vždycky se pak vyčistil vzduch a byl třeba, neříkám pořád, to jako nejde, ale zase třeba na půl roku klid. A za půl roku jsme řešili třeba něco jiného. Ale zase stejně prostě, úplně stejně jsme se sešli, pořešili prostě a zase. Takže tohle mi funguje jakoby stoprocentně. Přes tohle jakoby na to klima. Jinak co se týče toho klimatu, tak to je asi všechno no. S tím, že když máš třeba člověka na vozíku, tak zase jo, hrajem různý hry, že třeba pes ho tahá, aby třeba, víš, při tělocviku jo. Protože on má

taky tělocvik, že jo, ale nemůže se hýbat, tak třeba to dělám tak, že psovi dám postroj, zapřáhne se, a samozřejmě někdo musí jet na vozíku za ním, protože mají asistentku, ale prostě jsou rychlejší, když ten pes ještě táhne. No a dávají si závody. Jo, tenhle se psem, proti tomu zdravému. Jo a teď zkouší. A teď oni ‚My chceme taky zkusit, jaký je to tahat.‘ Samozřejmě, že chtějí, protože chtějí být tahaní. Tak říkám ‚Ne, nemáš kolečka, tak prostě nejezdíš.‘ A teď vždycky třeba, právě když tam mám toho klučinu, tak říkám ‚Vid', že jo Matěji, na vozíku jen.‘ ‚No jasně.‘ A najednou je hrozně důležitý. On je sice na vozíku, chudák, vlastně má to horší, že jo, do schodů, ale najednou, on má výhodu, on se vozí, že jo. Oni ne, oni prostě musí běhat. Máš nohy, používej je. On má chudák nohy, je nemůže používat, má je prostě ochrnutý, má místo toho psa. ‚A on má čtyři.‘ Říkám ‚No dvounohýho psa nemám, tak má čtyři.‘ Takže jakoby takovéto hry. I tohle začleňuje samozřejmě, dělá ten kolektiv kolektivem, protože prostě nebude vystrčený, ale je úplně v pohodě a musím říct, že nikdy se mi nestalo, že by děti handicapovaného nějak vyčleňovaly. Nikdy. Fakt ne, spíš naopak. Přiběhnou, čapnou, zavezou ‚Já ho tam zavezu.‘, chytanou, odvezou, pomůžou. Říkám ‚Hele, víte, že má problémy s motorikou, zavažte tkaničku.‘ tak sednou, prostě zavažou tkaničku, vůbec neřeší, že je mladší, starší, jestli ho mají rádi. Spíš tedy bývá právě ty v tom kolektivu, že se najdou takoví ti prudiči, kteří furt otravujou a chodí, tak s tím je asi větší problém. Tak tam je to potřeba řešit tak jako pravidelně, ale s tím, že v každých třídách máš třídnické hodiny. Ty jsou už dneska povinné, jednou měsíčně. Takže tam právě se dá dobře využít ten pes na to klima, kdy ty děti právě tomu psovi řeknou co se děje, co jim vadí, popřípadě to můžou napsat, nakreslit, tlapku na to, takový ty jakože si podají ruce, tak my na to dáváme tlapku, že tam prostě mají psa, položí tam tlapku a obkreslí jí tlapku psovi a vybarví. To jsou takový kraviny, ale člověk řekne, že je to nebaví, ale ty malý to baví určitě a i ty velký se dají na to. Kolikrát přijdeme někam na canisterapii do školy a je to, já nevím, pro druhou, pro třetí třídu a úplně devátáci to chtějí vyzkoušet taky. My jsme třeba teď měli příměstský tábor a taky jsem tam právě měla canisterapii jako zážitkovou akci, takže jakoby ne léčbu, ale ono máš AAT, AAE a AAA. Ty bys tady měl mít activities, že to není terapie.

T: No, já jsem se snažil přeložit tu canisterapii, protože oni v angličtině na to nemají přímo slovo.

I: No, oni mají animal assistant. A pak právě mají therapy, education, anebo activities. Takže pro ně je prostě zoorehabilitace. Takže když to potom třeba budeš používat, tak

víceméně já v té škole používám AAA, jo, aktivity. Terapie v té škole není, protože terapie je souvislá nějaká léčba. Možná, když tam mám toho handicapovaného, tak u toho speciálně jo. Ale co se týče toho klima třídy, tak je to, vlastně ty tam budeš psát ty activities. Education je tam samozřejmě taky, protože to zase mám já, že jo, speciální školení na bezpečný vztah ke psům. Nevím, jestli ti kolegyně říkala, Hafík má Prevenci Úrazu Psem. Tak to je přesně ono. Prevence úrazů způsobených psem. Takže, Hafík to má jakoby akreditované od ministerstva a dělaly jsme na to, vlastně kolegyně magisterskou práci a diplomku a já na to mám psanou, ona ještě disertačku, doktorskej a já na to mám taky diplomku právě. Takže to je jako ta edukace, která k tomu samozřejmě patří. Že ty děti musí umět se chovat k tomu psovi, musí vědět jak se k němu chovat, když je právě na pelechu, musí poznat, že je unavený. To samé, že třeba musí vědět, že když je jich tam 30 v té třídě a 30 dětí bude volat jeden na jednoho, tak moje feny, ty už jsou tak zvyklé, že prostě oni je neposlechnou. Oni tam prostě budou prolézat, protože samozřejmě to zkusí, že jo ,sedni, lehni, ke mně, ke mně, pojd' sem' a to víš, když 30 dětí volá, tak to by se psi zbláznili, kdyby běhali. Tak jsou prostě tak naučení, oni to sami vyhodnotí, že to prostě nemá cenu. Že buď tedy panička, anebo po jednom. Když na ně zavolá jeden a jasně, že jo, a teď zase, ty děti musí být naučené, že ty povely jsou přesné. Takže když na ní ,pocem ke mně, pocem, pocem' tak ten můj pes vůbec nebude reagovat. Když zavolají ,ke mně' tak je jasné, že on přijde. Takže zase ,přines, pones, podej' to je rozdíl, tak zase k tomu patří ta edukace, to tam taky můžeš napsat.

T: No, my jsme se právě s kolegyní bavili a ono vlastně když děláš i ty aktivity, tak je v tom vlastně ta edukace, protože třeba u té kolegyně, když má ty děti a ona s nimi dělá aktivity, ale oni se tím učí, protože si opakují počítání, barvy a tak podobně, takže ono to je vlastně 2 v 1. I když to není přímo tak pojmenované třeba, nebo to nemá takové cíle.

I: No, přesně. Víceméně tohle jsou všechno aktivity. Edukace – vzdělávání pomocí psů, je víceméně většinou buď ta prevence, anebo přesně jak říkáš, že si opakují tu matiku, počítání, barvy, taky že jo, co jsem říkala. Proto to používám vlastně i v té výuce. Jo, takže není to typické education, jakoby to učení, ale dá se to tam přesně zařadit. Jo, napíšeš, že jsou to prostě prvky a že si ty děti většinou tím opakují. A to samé, jo, já taky, to jsi viděl určitě – barevné mističky, dej to do červené, dej to do modré, schovat, aby tam ten pejsek to čuchal, tak já vždycky ,schovej to pod červenou misku' a to je

vlastně všechno edukace. Nebo – šest pamlsků dej pod modrou misku a pod zelenou misku dej o pět pamlsků více. Jo, a už tím děláš matiku, že jo. Nebo, máš deset pamlsků, pět barviček, rozděl, aby v každé krabičce bylo stejně. A už prostě opakuješ úplně stejně. Jo, takže dá se toho vymyslet fakt spousta, takže vždycky záleží, co jako já zrovna беру. Tak víceméně, někdy se to hodí, někdy ne, jak kdy. Ale každopádně ten pes v té třídě jako nikdy neublíží a to klima fakt jako stmeluje.

T: Jo. A co ty vůbec učíš? Máš přímo dané předměty?

I: Já učím všechno, já mám celý první stupeň. Takže já mám všeho chuť, to záleží no. S tím, že já teda na škole to mám jako rozdělené, že kolega neučí hudebky, takže já mám hudebky a angličtiny u něj ve třídě. První, čtvrtou. A on u mě má teda tělocviky a vlastivědu. Takže tohle ne, ale jinak učím všechno. Tak pak to zařadíš do všeho. Výtvarka je úplně v pohodě, že jo, tam můžeš kreslit pejška na 1020 způsobů, využíváš ho různě. Takže zase záleží, co máš za téma. Prostě zařídím se podle toho, když kouknu na příští týden, že mám, třeba dělení právě deseti, tak vymyslím nějakou aktivitu jednou za týden s dělením. Nebo třeba za ten měsíc, většinou to tak zkouknu, co jsme za ten měsíc měli a na té třídnické hodině, většinou já toho psa právě беру do té třídnické hodiny. Někdy to nevyjde a někdy tam je se mnou celý den. Kolikrát třeba jedu právě na canisterapii, takže to spojím i že dopoledne je se mnou v práci a já pak rovnou odjízďím na canisterapii. Takže to záleží. Ale každopádně se vždycky jako mrknu, co jsme brali a jakoby v rámci toho opakování uděláme nějaké aktivity. S tím, že když vidím prostě, že tomuhle se třeba nedařilo, chytal teďka 5 samé a zrovna měl prostě měsíc blbec, to se stane, tak právě já ho víc zaměstnám, že mu řeknu prostě ‚Tak pojď‘ a budu vyvolávat zrovna ty, o kterých vím. Nebo takové ty machry co jsou, tak pro ty machry; vždycky se najde nějaký takový ten, který je nejchytřejší, nejvíc řečí, ale v momentě, kdy mu dáš jakoby něco malinko nebezpečnějšího, neříkám nebezpečného, ale jakoby pro ně, takže třeba ‚podívej se pejskovi na zuby‘. A to už kolikrát jako ztuhne, anebo mu dám třeba těžší úkol. Schválně o kterém vím, že ten pes třeba, neříkám ho neumí, ale musíš mít přesný povel ruky. Třeba moje fena umí zastavit na dálku, bez jakéhokoliv mluvení. Zvedneš jenom pravou ruku a necháš jí zvedlou a ona v momentě, kdy se na tebe otočí, tak si sedne a bude sedět celou dobu. Ale když zvedneš druhou ruku, tak už to neudělá. Musí to být přesně ta pravá. A já mu neřeknu, že je to přesně ta pravá. Právě proto, že je to frajer, kterému vždycky všechno jde a všechno se mu daří napoprvé. A tak ho pošlu a řeknu ‚Hele, zastav jí na dálku. Zvedneš

ruku.‘ No a teď je rozdíl, jestli jí zvedne takhle, takhle, takhle, jestli zvedne levou, pravou, jak moc jí dá vysoko, jestli jí dá úplně nad hlavu, nebo jí dá rovně a to už ten pes reaguje. Když uděláš takhle, tak si nesedne. Musíš jí dát prostě rovně. A teď oni vidí ty děti a on se bude snažit a ono mu to nejde. Takže i to, že jakoby to dítě zažije neúspěch je důležité. Protože je to prostě machr, který vždycky všechno má, je první. To jsou vždycky tyhle děti. Mají nejvíc řečí, věčně krafají učitelé do toho samozřejmě. Tak takhle zažije neúspěch a taky zjistí, že to není žádná sranda. A naopak třeba, buďto když už dobrý, tak mu to řeknu, nebo na to přijde, což ho taky povzbudí, anebo naopak když opravdu zlobí někoho, tak mu prostě řeknu ‚Člověče ono ti to nejde vid’, úplně.‘ a pošlu tam jiného, který to buď už umí, nebo mu to řeknu ‚Hele, zvedni pravou jo, zkus to.‘ On jí zvedne a teď ten druhý, ten machr ‚Jak to bylo? Jak to udělal?’ a teď začne zjišťovat prostě a ten druhý řekne ‚To musíš pravou, ne? To je úplně jednoduchý.‘ a najednou zjistí že ‚Je, já něco umím a on ne. Já to umím lepší, rychleji.‘ Tak buď mu poradíš, ale spousta dětí už na to potom přijde, anebo mu to třeba ukážu před hodinou, co budeme dělat. Tak ho to právě naučím, jak jsem říkala, naučím ho něco, co ty ostatní děti neumí a on jim to pak ukáže a teď já jim prostě řeknu ‚Tak, Franta to umí, tak on nás to naučí, jak je to správně. Tak Franto.‘ A teď on přednáší ‚Jo musíte zvednout tu pravou ruku a nesmíte jí mít v pěst, musíte mít prsty natáhlý a záleží, jestli jí natočíte takhle, nebo takhle.‘ Tak jim to vysvětlí, zahraje si chvíli na učitele a je důležitý a pak zase jsou všichni spokojení, třída se stmelí zase na chvíli a zase pracujeme dál. Tak jestli tě ještě něco napadá, já to jako z hlavy úplně nedám dohromady.

T: Já tady mám nějaké otázky připravené, ale ty už jsi toho spoustu říkala. Takže jestli se na to chceš podívat nejdřív sama, abych tě nepřekvapil.

I: Jasně. *Jak jste se ke canisterapii dostala? Jak dlouho to děláte?* Tak ke canisterapii jsem se dostala jednoduše, že tady vlastně v Třeboni vedeme cvičák poslušnosti a polovička z nás jsme se zabývali jenom výcvikem a polovička tou canisterapií a pak jsme zjistili, že vlastně děláme víceméně to samé a byly to dvě organizace, každá zvlášť. No a tak já jsem začala chodit bez psa právě, jakoby se dívat jenom na náhledy, protože jsem měla německou ovčandu starou, která prostě na canisterapii nebyla, no a zalíbilo se mi to právě, protože jsem říkala, že je to fajn s tím psem. No a kolegyně, která vlastně vede Hafika, která je předsedkyně, tak měla zlaté retrievery. No a my jsme vždycky chtěli zlatého retrievera, protože je to takový pes pro všechno, protože zároveň jsme myslivci, tak jsem potřebovala psa, kterého vezmu jak na canisterapii, tak na

myslivost a ještě jsem chtěla sportáka, který se mnou zvládne sporty, tak se mi ten pracovní zlaták zdál dobrý. No, a protože jsem už právě věděla, že budu chtít psa na canisterapii, tak jsem si brala od ní. Takže nejprve jsem se začala takhle zajímat, že vůbec co to je? A vlastně canisterapii jako takovou tady založil pan profesor Velemínský, jestli to víš. Tak to je třeboňák a oslovil prvně právě náš cvičák, tak se to začalo dělat u nás na cvičáku a začali se připravovat vlastně tam první zkoušky. Na zkoušky přijeli až z Německa z asociace, takže podle nich se prvně skládaly zkoušky a potom jsme podle toho vytvořili náš plán toho, jak se má vzdělávat ten terapeut. A jak dlouho ji dělám? Tak dělám jí vlastně, co mám fenku. Rok bez psa, to jsem chodila jenom na koukání a jinak jsme začali hned, jak jsem si fenku pořídila, to znamená, teď jí bylo 7 a půl roku. Sedm a půl roku to dělám. Co Vás ke canisterapii nejvíce přitahuje? Tak přitahuje, asi spojení toho, že máš rád psy, určitě musíš mít rád psy, a spojení toho, že můžeš udělat něco pro lidi navíc. Dopřát třeba psa lidem, kteří ho mít nikdy nebudou. Chodit do rodiny. Já třeba docházím do rodin, kde vím, že psa mít nebudou, protože mají třeba handicapované dítě a starat se o psa zároveň nejde. Tak já jim psa dopřeju, udělám v uvozovkách dobrý skutek. Ono dneska dobrý skutek je takové hodně profláklé, že jo. Dělán dobročinnost, dělám dobrý skutek. Prostě jdeš a uděláš někomu radost, dejme tomu. A s tím, že samozřejmě můžeš někomu pomoci přes toho psa, tak je to úplně báječné a plus ukážeš to, že pes není jenom to, že někdo chodí venku a někde dělá bobky a znečišťuje prostředí, což občas tak jako lidi pejskaře vnímají, že jo, že lítají někde pryč. *Myslíš si, že je canisterapie obecně známý pojem mezi lidmi?* No, tak myslím si, že poslední dobou docela jo. Zase záleží, kde se pohybuješ, ale tady na jihu už hodně.

T: Jo?

I: Hodně tu canisterapii celkem vnímají, tak ono, jako v Třeboni určitě, Budějovice taky, Jindřichův Hradec taky. Hodně díky našemu sdružení, které se fakt rozrostlo a dneska toho je už hodně. A už i tady na základkách ví co je to canisterapie, ale to zase díky té Prevenci úrazů, která opravdu jeden čas byla hodně známá. My jsme měli napsaný program od Make a Connection, takže ty školy to mívaly nejdřív zadarmo a hodně, jak já jsem právě psala tu diplomku, tak jsem jezdila. Byla jsem v Borovanech, byla jsem vlastně ve třech školách v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově, tady v Třeboni jsem byla na dvou školách, takže jsem objezdila takhle ty školy a to bylo jakoby jedno z prvních, kdy se právě ta prevence začínala rozjíždět a potom zjistili, že

se jim to líbí a třeba to teď pořád točí vlastně ve třetích třídách. A vlastně i během té prevence samozřejmě dětem vysvětlujeme, co to canisterapie je.

T: Můžeš mi tedy popsat tu prevenci? Ona mi to popisovala i kolegyně, jak to probíhá.

I: Jak to probíhá? No prevence ve školách probíhá většinou tak od těch třetích tříd. Třetích, čtvrtých. Můžou to být i starší, s tím, že máme speciálně nakreslené obrázky o komunikaci psa.

T: To je taková ta zelená knížka Dítě a pes, že?

I: Jo. Takže v té vlastně máš i vzadu jsou pozitivní signály a negativní signály. Ty máme i veliký, ve velkém udělané jako rolety. No a začíná to tím, že si vůbec povídáme, z jakého zvířete pes vznikl – z vlka. Jak se choval vlk, že si musel něco ulovit, že žili ve smečkách. A zase záleží, jak dlouho na to máme čas. Za hodinku toho úplně moc nestihneš, za dvě už to vezmeš opravdu, když máš starší děti, třeba 5., 6. třídu, tak už to vezmeš důkladně. Takže si začínají děti vysvětlovat to, že vlk žil ve smečce, že tam byl nějaký alfa samec a kdo je alfa samec, alfa samice, kteří teda jakoby vedou a kdo je doma alfa samec, jestli je to ten pes, nebo je to táta. Vysvětlujeme si, že do 12 let prostě dítě nemůže cvičit psa, může mu dát nažrat. Proč ho nesmí cvičit, proč ho nesmí trestat, že ho ten pes vnímá jako dejme tomu sebe rovného, spíš níž, čím mladší, tím je níž v žebříčku, pak kolem 11 - 10 let je to takový kamarád rovnocenný a teprve kolem těch 11 – 12 se začínají vnímat, že už by mohl jakoby chodit cvičit. Pak se učíme vůbec první kontakt se psem, s cizím. To znamená, že třeba nacvičujeme situaci, kdy jdou po ulici a chtějí si pohladit psa, když tam má pána. Jak se chovat, že ho mají pozdravit, proč mu dají očichat ruku, z jakého důvodu to je, proč třeba každý pes nemá rád hlazení, že může být nemocný, zraněný, někdo ho někdy týral. Vysvětlujeme si situaci, kdy třeba běhá pes na volno, že většina dětí prostě chce psa chytat. Samozřejmě, chce se mu podívat na obojek, což je úplně nesmysl, je to strašně nebezpečné. Tak si vysvětlujeme, že tohle ne, že tohle má na starosti třeba městská policie, nebo odchyťová služba, takže mají zavolat třeba městskou policii. Jsou tam součástí protektivní ochranné polohy. To znamená právě, třeba když běhá takhle pes na volno a běží k nim, co udělat, že nesmí mávat rukama, že nesmí vzít nic do ruky, někdo má třeba tendenci zvednout deštník, pro psa, který si chce hrát, to je povel ke hraní, pro psa, který se bojí, je to povel k tomu ‚chce mě fláknout něčím, tak ho radši kousnu‘ že jo, mnohem rychleji. Takže tohle si vysvětlujeme, takže tam je ta poloha stromu. Na těch obrázcích

si vysvětlujeme, jak se ten pes mění, plus si to vysvětlujeme i ukazujeme na psovi. Jo, jak se zvedá ocas, když je pes dominantní, jak se dává dolů, když se pes bojí, že vrčí, jo, děti zkoušejí zvuk, ukazuješ dva obrázky třeba vedle sebe, jak už se pes mění, jo. Že tady třeba jenom má naježenou srst, tady už má vyceněné pysky, na tomhle má ocas nahore a teď takhle přidáváme, jak se to vlastně stupňuje právě na těch obrázcích. Může kousnout, nemůže kousnout, probíráme. Pak se učí protektivní polohu želvy, která je vlastně úplně při útoku psa nejbezpečnější. No a co tam ještě děláme. Pak tam samozřejmě pár aktivit je, že se učí dávat psovi pamlsky a takovéhle klasiky, přivolání, zkouší si děti třeba, co dělá pes, když začne utíkat, většina dětí chce před psem utíkat, tak já mám fenky naučené na povel ‚sleduj‘. To znamená, nechám nějaké dítě rozběhnout a dám psovi povel ‚sleduj‘ a pes běhá po tělocvičně za tím dotyčným a samozřejmě je dožene, to nemá šanci dítě mu utéct. Plus třeba u té protektivní polohy toho stromu zkoušíme, že musí mít roztažené nohy na širší ramen. Že když stojí třeba, často stojí na jedné noze, že jo, frajersky, tak fenky mám naučené, že vyskočí na hrud', opřou se jim předníma tlapkama a oni samozřejmě padají dozadu, musí si ušlápnout, protože nevydrží stát. Takže si sami přijdou na to, že když mají nohy u sebe, anebo stojí na jedné noze, že takhle ne, že tak je snadno pes shodí. Takže je tam tohle, no a pokud zbývá víc času, tak se učí třeba, jak se chovat právě i ke psovi doma. Jestli mu můžou sahat do misky, nemůžou, když si pejsek lehne na pelíšek. Často třeba mi říkají, kdy byli pokousaní a rozebíráme ty situace. Proč se to stalo, jestli ví, co dělali, že většinou se třeba přetahovali. Pak si ukazujeme psa třeba, který se bojí. Většina dětí si myslí, že pes, který se bojí, nekousne. Kousne a kousne mnohem rychleji, než pes, který je dominantní, protože ten dominantní pes nejdříve bude vyhrožovat, snažit se toho druhého zahnat a pak kousne. Kdežto ten co se bojí, tak se přikrčí, to je první stádium. Pak dá ocas pod nohy, druhé stádium. Pokud ten člověk nerozumí, já vždycky říkám ‚On vám to říká, nech mě být.‘ pokud nerozumí, tak se ještě přikrčí, vycení zuby. Pokud mu pořád nerozumíte, co ten pejsek říká, tak pak už mu nezbývá nic jiného, než že vás musí kousnout. Takže většinou takovýhle útok, těch bojících psů, bývá docela, že jo, že je zaženou do kouta třeba, tak si vysvětlujeme právě jak je psovi. Ukazuju, kde se správně pes hladí. Jo, že pes se nemá hladit po hlavě, protože on mrká, nevidí kde ta ruka je, nedělá mu to dobře, to ukazuju na fenkách, je poplácám po hlavě a oni krčí ty oči. Tak říkám ‚Myslíte, že jim to je příjemné? –Ne. No, není no.‘, protože to je přesně ono, co jim vadí. Takže to jsou jakoby ty prevence. Na to zase musí mít u nás ti

dobrovolníci se psem speciální zkoušku. Jo, zase, nejsou to klasičtí canisterapeuté, že by chodili, ten tým, ale ještě potom na to skládají další školení. Jedno odpoledne.

T: Můžeš mi říct, kdo to; ona mi to říkala tenkrát tvoje kolegyně, ale já si nepamatuji, nějaká taky kolegyně vaše, že s tím jakoby přišla první, s tím programem.

I: Jo no, ten program, právě to byla ta práce Marušky Chlopčíkové, tak ta byla první, ta psala magisterskou práci, ta psala na starší děti, myslím, že 6. – 7. třídu. Po ní jsem psala já diplomku, na víceméně podobné téma, ale u vysloveně malých dětí. Prvních a druhých tříd. Takže to jsem psala já a ona potom na to psala ještě disertační práci. Takže to asi k té prevenci. Ta prevence je taková, že se většinou objednává. Ta škola si prostě přeje, že chce.

T: Děláte to někde jinde i mimo školy třeba?

I: Jo, většinou se to dělá na takových těch veřejných akcích hodně. Když mají třeba nějaký den dětí, třeba na 1. června, nebo teď třeba byly nějaké rozlučky s prázdninami, tam se to taky dělá hodně. Dělávali jsme to i na táborech, pamatuju si dokonce, že jsme to dělali i v Budějovicích v nějakém Hopsáriu, tam to byla nějaká úplně mega akce, tam bylo strašně dětí a dospělých, tak tam je to spíš takové informativní i pro ty dospělé. Takže záleží, dělala jsem to třeba i tady v Třeboni, měli projektový den – Den Bezpečnosti. Komplet. To znamená, měli policisty pozvané, záchrannou službu, jo, všechny tyhle, já nevím, protidrogvé a já jsem měla jakoby jednu z přednášek, což byla právě taky prevence ke psům. V Nové Bystřici jsme to dělali i v rámci integrovaného záchranného systému, aby se uměli chovat. Protože tam měli záchrannářské psy, tak zase naopak, jak se k nim chovat. Takže různě. Někdo chce aktivity, někdo chce tohle. Záleží, co si objednají. A s tím, že se to samozřejmě vždycky probírá, aby to bylo vhodné. Že když tam třeba se ti točí děti, je to nějaká akce kde 10 dětí přijde, pak ti 3 odběhnou, protože je dalších 8 stanovišť, tak to nemá smysl, protože ty děti to musí slyšet celé, aby z toho něco měly. Takže prostě se to takhle domluví vždycky individuálně.

T: Tak to je dobrý, že třeba aspoň tady v té Třeboni, je to takové už profláklejší, ta canisterapie. Nebo hlavně jakoby mezi těmi mladšími, protože ty děti se s tím seznamují. Ale, já třeba když teď někomu řeknu, že píšu něco o canisterapii, tak nikdo neví co to je.

I: Nikdo neví. No jasně, tak u starších osob to moc není, ale ve školách už docela jo. A zase záleží, u koho to píšeš. Na školách je to horší, ale třeba takové ty zařízení, dětské domovy a tak, tak tam už to docela znají. I v nemocnici v Budějovicích. Teďka se bude pravidelně docházet i do nemocnice.

T: Tak dobře. Tam už se zase jedná spíš o tu terapii, že?

I: Hm, tam jo no. A zase, tam je to spíš jakoby... zase záleží na tom, kam chodíš. Na té LDNce je to takové už spíš jakoby povzbuzení, zase zpříjemnění toho dne. Jak tam oni tráví ten čas. Záleží, co chceš dělat. Je to různé. Ta canisterapie, tam toho nabušíš hromadu do té teorie, můžeš to pojmout ze všech stran.

T: Já tam o té prevenci taky budu psát, i o zkouškách.

I: Určitě si dej pozor, každá organizace má ty zkoušky jiné.

T: Já to beru podle Hafika.

I: Podle Hafika. No, takže klidně tam zmínit právě, že jakoby Hafík má jedny u nás z nejtěžších zkoušek, protože má jakoby nejdelší tu část. Nejdřív musí být na informační schůzce, pokud jsou na informační schůzce, tak musí 3x navštívit bez psa – se někde podívat, pak můžou se psem na vstupní testy, pokud splní vstupní testy, což je základní prověření, tak rok docházejí se psem, už někam pod dohledem zkušeného týmu. Pokud jsou dobří, že to vypadá dobře a jsou připuštěni ke zkouškám, tak ty zkoušky trvají vlastně pět dní. Jsou pětidenní, jsou těžké. S tím, že vlastně jako jediná organizace v republice máme do dnešního roku, a budeme prodlužovat, akreditaci od ESAATu, což je evropská asociace animo terapií, zoorehabilitace. Což u nás nikdo nesplňuje, protože tam jsou tak přísné podmínky, že třeba ti psovodi musí mít 200 hodin teorie, musí být tolik a tolik teorie tohoto, zase hodně praxe, musí být na praxi, že i během těch zkoušek mají dva výjezdy do praxe, s námi vlastně pod kontrolou. Takže tohle záleží, bohužel u nás prostě jsou organizace, které psa v životě neviděly, páníčka také ne, o tom, že by měl páníček vědět nějakou teorii, když jde prostě ke člověku s autismem, nebo s alzheimerem, tak to nikdo neřeší. Dokud to prostě nebude někde v zákoně, tak to takhle bude vypadat. To se hold nedá nic dělat.

T: Ona mi to říkala i kolegyně a je to vlastně i v té knížce od Velemínského napsané, že jsou prostě organizace, které ti to dají za víkend a je logické, že když na tom strávíš víc času, tak je to víc kvalitní.

I: No, a hlavně toho psa víc prověříš. Protože, když je pes v pohodě, když není nervózní, tak se neprojevuje. My to vidíme. Když to vidíš potom třetí den, čtvrtý den už

jsou spolu, už jsou nervózní, už jsou unavení, protože furt pracují, my po nich furt něco chceme, nacvičujeme ty situace, mají ty modelové situace, těch mají spousty, vždycky je teorie, modelová situace, teorie a ten pes už začíná být nervózní a teprve se projeví. No a kolikrát ti třeba člověk řekne ‚No jo, vždyť taky nejsme prostě 5 dní někde na canisterapii.‘ Tak dobře, je to výjimka, když třeba pořádáme my canisterapeutický tábor pro děti, kam jezdí opravdu ty týmy, které víme, že to zvládnou. Ale ten pes je zase úplně něco jiného, že jo. Když opravdu se dostane do vřavy, kde je 30 dětí a teď na něj sahají každé a mluví a volají, tak samozřejmě je mnohem víc nervóznější, než když je nás tam šest, kteří ho zkusíme, a trvá to déle. Takže toho psa chceme opravdu vidět v tom stresu, aby bylo vidět, jak zareaguje. Samozřejmě, nikdo ho nebude přetahovat, to určitě ne, musí si páníček říct, že toho má dost, že je unavený, a to taky vlastně je jedna část těch zkoušek jo, aby ten páníček byl schopen rozpoznat, že pes toho má prostě v uvozovkách „plný zuby“ a musí říct prostě ‚teď se bude odpočívat‘. Což je taky hrozně důležité, aby ten pán uměl toho psa zrelaxovat. Spousta lidí to prostě neumí. Bude ho tahat pořád, pořád a u té canisterapie je fakt nebezpečné, že jakmile se mu jednou pes zlomí, že prostě nebude chtít jít, tak už nikdy tu canisterapii nebude dělat rád a bude to pro něj buď práce a i tak to prostě nejde. Pes se nesmí zlomit. Pokud je unavený, tak i kdybys měl přerušit prostě tu hodinu, terapii, tak prostě přerušíš a půjdeš domů. To je úplně stejné v té škole, stejně jako úplně kdekoli jinde.

T: A ti psi přímo neprochází nějakým výcvikem speciálně, že ne? Tam se spíš testuje jen ta jeho povaha.

I: Výcvikem jakoby prochází, když si to páníček přeje. To znamená, většinou se to dělá tak, že ti lidé, kteří chtějí dělat canisterapii, tak přijdou k nám na cvičák, právě protože dneska už je to jedna organizace, máme vlastní výcvikovou sekci, a v té výcvikové sekci se právě cvičí, já nevím, reakce na pachy, na zvuky, když něco upadne, na berle, na vozík, doprovod u vozíku. To mi děláme během normálního výcviku, ale zase, dělají to i lidé, kteří vůbec canisterapii nedělají. Že chtějí jenom mít prostě pohodového psa. Jo, že úplně stejně funguje doprovázení kočáru třeba, jako vozíku, je to stejné. Takže to vlastně, pokud to cítí ten psovod, že tam mají rezervy, protože tohle se u těch zkoušek zkouší, tak dochází normálně na výcvik. Pokud nechce docházet na výcvik, může to cvičit doma, anebo má psa, který je prostě zvyklý a vůbec mu nic nevádí, tak pak jako nemusí. Ale jsou tam samozřejmě takové situace, na které musí toho psa navyknout. Třeba pokud přijdeš ke klientovi, který hlasitě vykřikuje, že opravdu zaječí, tak neznám

psa, který by to zvládl, bez jakékoliv přípravy. Minimálně třeba během těch zkoušek, jak jsou dlouhé, ty pětidenní, jo, že na konci opravdu se to zkouší, ale během těch 4 dnů té přípravy se to několikrát zkouší. Takže vidíme, jestli ten pes reaguje v pohodě. Pokud se nějaký pejsek trochu něčeho lekne, tak to prostě docvičují, že během toho celého dne řeknou, když třeba je pauza na odpočinek, tak prostě přijdou za námi ‚Mohli bychom zkusit třeba ty berle, bylo vidět, že byl takový nejistý.‘ Jo, tak to několikrát vyzkoušíme a odměníme, poradíme jim, jak to naučit toho psa pozitivkou. Zase všechno pozitivně, nic žádným drillem. Zakládáme na tom, že cvičíme pozitivkou. Ne typickou, ale ty prvky tam jsou. Žádný drill. Takže jakoby, ten klasický výcvik je spíš na tom pánovi. Zase záleží, kdy chceš dělat canisterapii. Spousta lidí to zjistí třeba až v 5 letech psa, kdy se uklidní. Já, když jsem si psa pořizovala už s tím, že canisterapii chci dělat, tak ho samozřejmě už od štěňátka připravuji jinak. Jo, ve dvou měsících prostě, na náměstí k slavnosti, jde se mnou, musí. Mezi lidmi, aby byla zvyklá, že na ní sahají, že tam je hluk, že tam jezdí auta, křičí tam děti, běhají kolem ní. Jo a zase, už jí беру třeba se podívat, jenom když jdeme polohovat. Byla odložená a jenom se dívala na její mámu, že polohuje. Takže záleží, kdo jak se tomu postaví. Pokud třeba se nám lidi ozvou, že si pořizují štěňátko a už chtějí, tak jim samozřejmě poradíme ‚Přijďte na cvičák, budeme tohle cvičit.‘ Takže třeba už jsou lidé, kteří v roce a půl skládají zkoušky se psem. Jo, už může do praxe, protože od půl roku je třeba v přípravě. Klidně i od těch třech měsíců je v přípravě. Že už s ním cvičí a v půl roce třeba splní vstupní testy a v roce a půl už jde na zkoušky. Tak pak záleží opravdu na tom pánovi, jak si to uvědomí.

T: A jak jsi říkala, že vlastně trvá rok, než jsou ty 5 denní zkoušky, tak během toho roku ty děláš co?

I: No chodíš jakoby, musíš splnit určitý počet docházení do zařízení, pod dohledem už zkušeného canisterapeuta.

T: A to chodíš vlastně se psem, že?

I: Jo. Musí být po vstupních testech. Pokud ten pes projde těmi vstupními testy, což jsou takové ty prvotní testy povahy jenom, abychom věděli. A pokud projde, a mají určitý počet, kolik musí splnit a většinou to mají tak, že zkusí všechno. Takže jdou ke starým lidem do domova důchodců, jdou k mentálně postiženým, fyzicky postiženým, k dětem, ke zdravým dětem, k handicapovaným dětem. Jo, takhle to rozdělí a jdou vlastně zkoušet s tím, že jsou pod tím dozorem s námi, s těmi zkušenými a my potom řekneme ‚Hele tohle bacha, dej si na to pozor, docvič to.‘ Není to nic, že bychom řekli v tomto

období, mezi vstupními testy a zkouškami ,Hele, támhle se ti pes lekl, tak nemůžeš.‘ Vůbec ne. Prostě ,Hele, bacha viděl jsi to.‘ ,Jo, jo, já jsem to viděl, že byla nervózní.‘ ,Dobře, zkusíme na tom zapracovat, nebo si dej příště pozor.‘ Poradíme, jak si mají stoupnout třeba se psem jinak, takže je to spíš jen o té radě. Není to o tom, že bychom je během toho vyhodili. A zase není nic proti ničemu, když usoudí sami, že třeba za rok ještě na ty zkoušky nemá ten pes, nebo oba. Tak budou dva roky v přípravě. Klidně můžou být dva roky v přípravě. Ale musí aktivně chodit. Není to u nás tak, jak to bohužel bývá dost často praxe, že se udělají canisterapeutické zkoušky a toho dotyčného vypustí do světa a je jim jedno, jestli tu canisterapii dělá. U nás jí musí dělat. Pokud jí nedělá, tak jim zaniká certifikát. My jim to zrušíme. Takže spousta lidí si dělá canisterapeutické zkoušky kvůli tomu, aby zvýšili cenu štěněte, když třeba prodávají štěňata. To u nás nejde, u nás musí pracovat, ale zase mají výhody, mají různé benefity, jakože třeba jim platíme očkování, odčervení, platíme jim třeba 500 korun na pomůcky na tu canisterapii dostávají. Dostanou od nás tričko, kšíry, postroj pro psa, vodítko plus vlastně ten člověk a ten pes jsou pojištění, což většinou není. Bohužel chodí spoustu lidí, kteří si někde udělají zkoušky a oni jdou na canisterapii a nemají pojištěného psa, což je strašně nebezpečné. Já neříkám, že ten pes něco udělá, ale stačí, že dá třeba na někoho packu a škrábne ho. Je spousta lidí, třeba těch starých, kteří mají tu kůži jemnou. Nehledě na to, že když někam přijdeš a on třeba zavrtí ocasem, tak prostě může posházovat nějakou starou stoletou vázu a už poletí. Tak i tohle je tam všechno zahrnuté. S tím, že u nás budou dělat, tak mají právě naopak zase nějaké benefity. A je to tedy dobrovolnické. Nesmí si za to nic říct. A dělají ne sami, ale pod naší organizací. To znamená, že když chodí někam pravidelně, tak smlouva se píše s Hafíkem, ne s nimi. Jen se tam vlastně píše, kdo tam dochází, to ano, to se specifikuje, ale ne, že by byla smlouva mezi tím dobrovolníkem a tou organizací. Dobrovolník má smlouvu s námi jako s organizací.

T: Takže vlastně, ten canisterapeut si de facto nic nevydělá, že? Takže se to ani nedá dělat jako práce.

I: U nás je to dobrovolnické. Vysloveně, my jsme dobrovolnické centrum. U nás jsou všichni dobrovolníci, ale myslím, že zrovna Elva Help v Liberci ta to má udělané tak, že to má jako sociální službu. Takže ta si tím pak vydělává. Ale my to nemáme zaregistrované jako sociální službu a my chceme, aby naši lidé to dělali prostě, že chtějí.

Takže jsou ti lidé dobrovolníci, klasičtí. Jako ve všem možném. V Červeném Kříži a v těchto organizacích. Takže si s tím nevydělají, naopak do toho něco dají.

T: Tak ono to je asi pak kvalitnější, když to lidé nedělají pro peníze, ale dělají to proto, že to rádi dělají.

I: No, my si taky myslíme. Pokud to dělat nechtějí, tak to prostě nedělají, anebo prostě jdou jinam. Tady bohužel je smutné, že když se jim zdá u nás, že je to moc složité, nebo moc dlouhé ta příprava, tak jdou jinam a jinde to třeba udělají. Já kdybych si to takhle udělala, že bych si někde udělala zkoušky, kde by mi prostě jen chvíli procvičili psa a za den mám razítko, šup, odchod, tečka. Ti lidé nemají skoro hodinu teorie a teď by si mě třeba někdo pozval a šla bych na canisterapii třeba do Alzheimer centra. Jako já bych tam prostě nešla, když nevím co to je a jak se k těm lidem mám chovat a co od nich čekat. Jo, protože jinak se budu chovat k člověku s Parkinsonem, jinak s Alzheimerem, jinak k dítěti, které má autismus. A on někdo to prostě vůbec neřeší. Takže k nám chodí lidé, kteří se chtějí i něco dozvědět a většinou se dál vzdělávají. Jako, nikde to v zákoně není, takže je to opravdu na výběru těch lidí.

T: Tohle se asi moc nezměnilo, protože jsem to četl i v knížce z roku 2007 a ono se asi moc nezměnilo od té doby, že?

I: Ne. V zákoně se nezměnilo vůbec nic. Zákony jsou pořád stejné. Pro nás, pro Hafíka, platí zákon o dobrovolnictví, veterinární zákon samozřejmě, pak pokud chodíš k dětem, tak nesmíš vynášet tajemství a takové věci, takže to platí pro ty Hafíky taky. Ale co se týče klasické canisterapie, tak nikde není nijak zakotvená. To samé třeba, my máme problém docela, že pokud nemáš vlastní auto, nebo dříve se neproplácelo cestovné autem, tak se měl proplácet lístek na autobus, jenže autobus jako takový, ten řidič nemá povinnost tě vzít. To znamená, že my jedeme někam na canisterapii, nejezdíme většinou v jednom, že jo, když se jede do školy, tam je 30 dětí, tak to třeba jedou dva , pět týmů, ale oni prostě nikdy nevezmou pět týmů najednou do autobusu. Takže my bychom jakoby správně měli jezdit asi od rána, když máme ve 3 hodiny někde canisterapii, tak bychom od rána jezdili do Budějovic, abychom se tam dostali. Že možná nás po jednom vezmou. Ale v zákoně nikde není, že prostě musí vzít terapeutického psa s doprovodem. To prostě nikoho nezajímá. Jo, jsou tam záchranářští, asistenční, vodící, signální, ti tam všichni jsou, ale terapeutické tam prostě není. Takže s tímhle trochu bojujeme no. Samozřejmě, že to není typický pes, jako vodící, není tak

důležitý, vůbec ne, ale když se chceš někam dostat, někomu pomoci, tak to moc nikoho nezajímá, že prostě nemůžeš cestovat.

T: To je škoda, já jsem si myslel, že se něco už od té doby změnilo.

I: Bohužel, nic nového na této frontě.

T: Oni tam taky zmiňují v té knížce, že i ve světě je to takové, že se na tuhle činnost nazírá tak trochu, že to není úplně ani to, ani to. Že to je takové tolerované, ale nemá to přímo své hranice.

I: Zase záleží kde. V Rakousku, Německu už to funguje, že tam to fakt v zákoně je a že aby mohli fungovat, tak musí mít splněn od toho ESAATu. To znamená těch 200 hodin teorie a tak dále. Ale zase záleží. Třeba po 11. září v Americe, tak tam se to rozjelo docela hodně. Protože tam vznikla i ta nová krizová intervence, kdy se ten pes vlastně zařazuje do těch záchranářů.

T: Ted' zrovna měl narozeniny poslední pes žijící, co tam pomáhal. Retriever.

I: Takže tam jako to funguje v těch velkých firmách docela hodně no. A v tom zdravotnictví méně, ale záleží jak kde. Docela to Rakousko, Německo, tam už to funguje v pohodě i v těch nemocnicích a tak. Ale zase, to víš, že o tom není povědomí, že to jako lidé úplně neví. To zůstane furt. Je to prostě taková zvláštní metoda terapie. Někdo to uznává, někdo ti řekne, že ne. Asi jako homeopatika. Někdo řekne že jo, někdo řekne, že je to nesmysl. Tak myslím, že to bude tak asi na stejné úrovni.

T: S tím taky souvisí tady jedna otázka, jestli máš nějaké ohlasy třeba od těch rodičů, nebo od lidí z práce. Nebo jako když jsi s tím poprvé přišla, i když tady v Třeboni je to asi jiné, jak je to tady víc známé, ale když si to představíš třeba někde, kde třeba ten ředitel neví nic o canisterapii a ty tam ted' přijdeš s tím.

I: Že tam chceš vodit psa. No jakoby většinou na tebe zírají, co tam s tím psem chceš dělat, proč si tam jako chceš hrát. Všichni to vidí jako hraní. Ale tam je hrozně důležité, jak ten dobrovolník to dokáže vysvětlit. Co to prostě přinese. Takže proto součástí těch zkoušek je zrovna nácvik toho, že třeba jdou nabídnout někam canisterapii. A chceme po těch dobrovolnících, aby to byli schopni přednést, co to přinese, co to je a proč to tam chtějí zrovna dělat. Takže i tohle je součástí zkoušek. Takže v 90 % řeknou ‚Co? Někáký pes tady, my tady nechceme žádné hraní.‘

T: ‚Ještě je pokouše.‘

I: No, přesně. ‚Ne, to je nebezpečné a ještě je pokouše.‘ Samozřejmě bys to měl mít ošetřené tak, že bys měl mít souhlasy rodičů, že tam ti psi chodí do těch škol. Pokud je

tam bereš pravidelně. Musíš vědět, že tam nemáš dítě alergika. Pokud máš dítě alergika, tak buď venku, anebo když chybí. To k tomu taky patří. Zjišťovat si tohle a určitě podpisy. Takže tady to bylo úplně v pohodě, protože já jsem do té školy chodila ještě předtím, než jsem tam byla zaměstnaná, jenom na canisterapii. Takže to nikdo neřeší a kolegyně a kolegové naopak, když přijdu se psem, tak se mi na ně vrhají a funguje to stejně, jako jsem říkala u těch záchranářů. Prostě jdou vyventilovat to, že jsou taky unavení. Takže naopak, já když přijdu se psem, tak v kabinetě smršť.

T: On je ten pes prostě takový prostředek na tohle. Že to vyliješ všechno.

I: Takže tam to funguje už v pohodě no. A znají je vid', takže naopak prostě je muchlují a moje kolegyně vždycky ,My chceme taky do třídy. Ty jsi byla támhle u Hanky a my chceme taky pejska.' Takže až kolikrát nestíhám oběhnout všechny třídy, které by chtěly.

T: Taky tady je pak jedna otázka. Jestli si myslíš, že je to hodně rozšířené. Nebo ne hodně, ono to na základkách moc rozšířené není. Ale je jasné, že ty bys to určitě na základkách rozšířit chtěla, tak jaké v tom třeba vidíš výhody. Ono to s tím souvisí, co jsi celou dobu říkala. Ale když mluvíš s nějakým učitelem a říkáš mu o canisterapii.

I: Většinou je problém, že málokdy najdeš kombinaci dobrovolník se psem a učitel. Opravdu to musí být člověk, který dělá obojí. A těch lidí, já znám akorát sebe. Ale pokud by se další takový člověk našel, tak si myslím, že to bude dělat taky tak. Mám kolegyni, která chodí do domu dětí, což už je hodně podobné. Vede kroužek, vede tam nějaké kreslení. Úplně něco jiného vlastně, ale v rámci toho kreslení, tam má vždycky ty psy. A využívá je. Zrovna tak kolegyně, jak jsi koukal do toho sešitu Dítě a pes, tak ona všechny ty obrázky kreslila. Takže ona třeba taky dělá to samé co já. Procvičují motoriku, klima v tom kroužku. To je kolegyně, ta je v Praze. Tak to je asi jediná, o které vím, že to využívá jako já. Jinak nevím o nikom. Většinou to skončí tak, že třeba kolegyně chtějí udělat alespoň tu prevenci a aktivity. Tak to je tak maximum. Protože spousta lidí třeba má psa, ale musíš na to mít speciálního psa, který to vydrží, takže to skončí takhle. Ale aspoň si myslím, že když mají vztah k tomu psovi, že ho mají doma, tak se snaží třeba aktivně najít tu canisterapii do té třídy. Samozřejmě, že učitel, který nemá rád psy, asi těžko bude volat Hafíkovi ,pošlete nám sem pejska na hraní, my chceme taky aktivitu a chceme prevenci'. To určitě ne. Stejně tak jako učitel, který nemá rád umění, třeba hudbu, tak asi těžko bude dětem pouštět nadšeně Smetanu – Má

Vlast a bude jim vysvětlovat co to tam je. Tak je to úplně to samé. Záleží, jaký má ten učitel vztah ke psům.

T: Určitě. Tak moc děkuju, to bude asi všechno. Další otázky už nemám.

I: Tak jo. Není zač a přeju hodně zdaru.

- Příloha číslo 2
- Zdroj: Archiv Výcvikového canisterapeutického sdružení Hafik, <http://www.canisterapie.org/c-57-fotogalerie.html>
- Terapeutický pes s vestičkou

- **Příloha číslo 3 a 4**
- **Zdroj:** fotky pořízené během canisterapie v Centru Arpida se souhlasem centra i rodičů
- Nacvičování jemné motoriky během hodiny canisterapie v Centru Arpida. Děti se snaží psovi připínat a rozepínat obojky. Vzhledem k tomu, že mají mozkovou obrnu a problémy s motorikou, je to pro ně nesnadný úkol

- **Příloha číslo 5**
- **Zdroj:** Archiv Canisterapeutického výcvikového sdružení Hafík, z.s.
- <http://www.canisterapie.org/c-34-formy.html>
- Chlapec se specifickými potřebami při polohování se psy. Princip je položení dítěte do těsné blízkosti zvířat. Dochází tak k výměně tepla, zklidnění dítěte, prokrvení končetin a tak dále.

- **Příloha číslo 6**
- **Zdroj:** fotky pořízené během canisterapie v Centru Arpida se souhlasem centra i rodičů
- Průběh canisterapie v Centru Arpida. Děti leží na břiše a canisterapeutka jim na záda vyskládá kousky piškotů. Pes poté po zádech dětí chodí a piškoty sbírá. Dochází tak jemnému masírování svalstva. Pro děti je tato aktivita jedním z největších zážitků a velmi se při ní baví.

- Příloha číslo 7
- **Zdroj:** Výchovné materiály z Výchovného canisterapeutického sdružení Hafík, z.s.
- Brožura pro prezentaci programu Prevence Úrazů Způsobených Psem

Krmení

Papej, Hafíku. Budu tě při jídle hladit, aby ti víc chutnalo.

Psi vnímají příjem potravy jako jednu z nejoblíbenějších aktivit celého dne. Na krmení se vždy velmi těší. Proto si jej také pečlivě střeží hned od okamžiku, kdy dostanou plnou misku. Líbilo by se Tobě, kdyby Ti někdo sahal do talíře? Nebo Tě rušil při jídle? Pes si totiž může myslet, že mu chceš dobrotu sebrat. Bude si ji bránit! Psa proto nikdy při jídle neruš.